

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מגד ירחים וחדושי תורה פ"ס הפועליות ודברים בעתה
למאן ברי-מילה והספד ומועדי ה' וסוף הגליון
מדר מיוחד חובי רצוף הודעות מישבו של עולם
היהדות (גלשון גאסכנו) ענינים נחוצים לזיוק הזה

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי' לאמערקא ב' דולרים.
למשעכייא ארבעים כתרין, וביוך זה בשאר ארצות.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.
מחברים השולחים לנו ספריהם יופרסמו בהרחוק.

Adresse:

הכתבת:

Red. Meged Jeruchim

Romania

Satu-Maro

MEGED JERUCHIM

"מגד ירחים"

קובצים שלמים, משנת תרפ"ו — פ"ז — פ"ח — פ"ט נמצאים בבית המערכת.
החסך בהם יפנה אל המערכת. ואפשר להשיגו גם בחלוקה ספרים.

בתי דפוס של מאיר ליב הירש סאטומארע (רומאניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

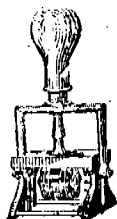
פֿאַטאַגראַף צענטראַל.

קאזינצי גאססע נומר 22, 1. שטאק.

פֿאַטאַגראַפֿיען אין קונסטפאללער אויספֿיהרונג אויסערדעם בילדער פֿיררייזעפֿאַסטע אונד פֿיר נייעסטע געזעצליכע לעגטימאציען צו בילליגסטען פֿרייז אין דריבענדען פאללע אויך אין איינע פֿאַר שטונדען ערלעדיגט אויף וואונש געהע איך צו פֿאַטיללע אויפֿנאָהמען אינס הויס וואו אויך אויפֿס לאנד.

Fotograf „CENTRAL“ Fényképész SATU-MARE
Strada Stefan cel Mare (Kazinczy ucca) 22.

הכל הולך אחר החתום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעס אקטעס, בריעפעס א. ד. ג. איזט אַלזאָ אונבעדיגט יעדער אינטערעסירט אין שעהנעם געשמאקפאללען שטעמפעל אדער גומי האנד אונטערשריפט זיך צוא בעזארגען וואס בילליג ראש פינקט-ליך נור בייא מיר אין דען גייע אייגענעריכטעטע שטאמפֿיג-ויען פֿאַבריק צוא עררייכען איזט. גומי מעסטיג שטעמפעלן דאטום — טאשען שטעמפעל עטצי ערווארטע דיא אונטערשטיצונג דאס ג' יודישע פובליקום.

אכטונג אדרעסטע: שלמה שמעי' פריעדמאן

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu-Mare, Str. Mih. Vitcazel 21

אשר ראזענצווייג קלוזש—קלויזענבורג (אייגענעס הויז) סעטשעני-פלאץ ספרים גראסהאנדלונג אונד טלית פֿאַבריקסניעדערלאגע ענגראס אונד ענדעטאיל! געגרינדעט 1890.

ANTON ROSENZWEIG Cluj-Kolozsvár P. Mih. Vit. 37-38
Héber könyv, gypju és selyemtaleszek, valamint rituális cikkek nagykereskedése nagyban és kicsinyben, Alapított 1890.

ערסטע גראסווארדיינער ארטה' כשר סאלאמי אונד זעלכווארען פֿאַבריק.

קאממע דען פ. ט. פובליקום האפליכסט אנצוצייגען דאס איך האכפרימא סאלאמי אונד זעלכווארן ערצייע כשר למהדרין מן המהדרין בעשטעלונגען ווערדען פֿראמפט פֿער פֿאַסט אונד באהן געליעפֿערט צו שטויענד בילליגע פֿרייזען. פֿרייזקוראנט גראסיס. אדרעסטע:

Fálop Izsák szalámigyár ORADEA str. Avram Jancu

ב"ה שנה ששית העורך : יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר תשרי תרצ

סמיכות התורה

לכל היד החזקה וכו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית וכו' יש לשלב הסמיכות בהקדם ביאור מקרא קודש וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק סמון דהנה אם נתנה ראש להסתכל ולהתבונן על פרשת גדולת ארון נביאים ע"ה מהיכן וכה לכל הגדולה והכבוד נבוא לידי ההכרה אשר גררה גדולת מבחר האנושי התחיל להתנוצץ מיד בשחר טל ילדותו לויגל כשרון מר"ם הנשגבות אשר הפיצו ברק קיהם על דרכי חיותו ולימים יבואו עת כי יגדל ויהי לאיש.

כי אמנם תורת אמת היתה בתשובתו הנכונה לעדת קרח כאשר עבר רוח המוד בינותם וטערו פיהם לבלי חוק לדבר בגאות "כי כל העדה כולם קדושים" משרע"ה במתק שפתיו המית רשע באמור להם "בוקר ויוזע ד' את אשר לו וכו'" כי אמנם האיש אשר הונף ואשר הורם לעמוד בראש העם בתור נביר מצווה בתור מורה ומנהיג צריכים להכיר בו סימני טהרה עוד בראשית שנותיו בבוקר ימי חייו, וכן ה' באמת אצל מנהיג ישראל מרע"ה טרם עלה לגדולה והי' בישורון מלך כבר יצא קו ושמעו הטוב בכל הארץ והראה לנו במופת חותך כמה גדלה וחזקה בקרבו אהבתו לאחיו והנהו נכון בכל עת ועזן אם השעה דורשת גם להשליך נפשו מנגד על מובח אהבת אחיו באמנה ומאז החל הרגש חיושר והצדק לפעמו בעינינו ראינו כמה יסורין סבל אותו צדיק בשביל צער ועלבון אומתו עם הקודש בכן הסביר לעדת מרעים כי לא דבר קטן הוא לעלות בפתע פתאום בין לילה למדריגת "קדוש" אפס לאט לאט בסולם השלימות בהכנה וזריות יתירה מן הבוקר עד הערב.

ומה נמלצו לחיך אמרות טהורות דברי רש"י ז"ל (שמות ב') עה"פ ויגדל משה ויצא אל אחיו והלא כבר כתיב ויגדל הילד אר"י בר"א הראשון לקומה והשני לגדולה שמינהו פרעה על ביתו הן הן הדברים אשר כוננו אל מטרות רעיון האמור הנה רש"י הורה לנו דעת במיעוט מחזיק את המרובה כי כל תפארת ופרשת גדולת מרע"ה החלה להתודע ולהגלות מראשית פעולתו אשר פעל בעמיו כמעט שבק את משחק הילדות והפסיע אל עונת הגדלות ויגדל נושה ויצא אל אחיו מכיון שהגדיל זה החילו לעשות לבקר את אחיו לראות בצורתם ולהשתתף בצערם מרע"ה לא איחר אף רגע וקם והוודו לעמוד הבן לעזרה בצרה והגם שנתגדל בבית מלכות כבן מלך ועלה לגדולה שמינהו על ביתו

עב"ז "ויצא אל אחיו" לא שכן מקור מחצבתו לא יבוש ולא יכלם מפני אחיו העניים שרבעו חזות נטל משא השעבוד והיגון (לא כמו שעושין אלה אחינו היום) וזש"א "וירא ראשית לו" הקב"ה הסתכל בתחלת מעשיו וראשית דרכיו של מרע"ה מה היא? מה פעל ועשה בתחלת עלייתו על במת התיים לטובת עמו ישראל? ראה ויוכח אמש הכיר בו סימנים מובהקים כי זה משה האיש עמד בנסיון הראשון וחרף נפשו למות למען אהבת ישראל אשר בערה בקרבו כלהב אש "וירא ראשית לו" וזה הי' ראשית מלאכתו ופעולתו כלפי העם באגב חלדו "כי שם חלקת מחזקק ספון" כאן אתה מוצא חלקו היפה וכחו הכי גדול אשר אין למעלה הימנה.

מעתה עם הנחה האמור מה מאד מבואר הסמיכות "לכל היד החזקה" ירצה שכן כשרונותיו ומדותיו התרומיות החבואים בצל ידו אשר עשה משה לעיני כ"י" שפעל ועשה למסור נפשו על מובת אהבת אומתו כ"ז הי' "בראשית" ר"ל עוד בראשית שנותיו כי כל התמדות האלה נראו בו עודו באיבו בשחר טל ילדותו.

אברהם סג"ל ליטש ראזענבוים גראסווארדיין

בראשית

מסילות חיים

מדרש ויצא קין מלפני ה' פגע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדיןך א"ל עשיתי תשובה ונתמשרתי התחיל אדה"ר מטטח על פניו אמר כך הוא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מין עמד אדה"ר ואמר מומר שיר ליום השבת טוב להתודות לה' (רבה בראשית ט' כ"ב) הנה כלל גדול הוא בחיים שהאיש החולה ושוכב על ערש דוי אם הוא יודע ומבין כי חולה הנהו ומרגיש את מכאוביו אז אין אסונו גדול כ"כ יען בהכירו את מחלתו כי אנושה היא לא ימנע מלדרוש ברופאים ולהשתמש ברפואות ואז קרובה ישועתו ולאיתנו ישוב כבראשונה אכן מה מאוד אומלל האיש שנחלה במחלה אנושה ואינו מרגיש את מחלתו הן הוא לא ישמור את נפשו מכל אשר עליו להשמר וכה המחלה הולכת ומתפשטת ופתע ישרה ואין מרפא וכן הוא גם במחלת הנפש נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' אם יודע הוא ומרגיש בחטאו וממהר לדרוש ברפואות ויזהר לבלתי הכשל עוד או אין הסכנה עצומה כ"כ כי בודאי ישוב אל ה' וירחמנו ישלח דברו וירפאהו אבל נפש החוטאת מבלי דעת כי צעדיה שאלו יתמוכו איש כזה עומד על עברי סי פחת כי לא ידע את אשמתו ולא ירגיש כי חטאיו מלפטים אותו ומצעידים אותו לבאר שחת ועליהן

אמר הנביא בשם ה' (ירמ' ב') הנני גשפט אותך על אמריך לא חטאתי (עיי' בל"ע דרוש ח' י"ט) והנה כי כן מצינו גם באזהרה הראשון באכלו מן העץ אשר צוהו ה' לבלתי אכול ממנו וצוהו על ציווי הקב"ה ה' לו להתודות ולומר אמנם חטאתי אבל סליח נא בעל הרחמים! אבל הוא לא כן עשה ואך פנה לגלות את סרוחוני כי חף הוא מפשעי כי "האשה אשר נתת עמדי" "והיא נתנה לי מן העץ ואוכל" אשר לא כן מצינו בקין שאחר חטאו התודע ואמר "גדול עוני מנשוא" הכיר עותותיו וביקש סליחה ולא חפץ הצטדק באמתלאות שוא ולכן נמחל לו וז"ש פסע בו אדה"ר א"ל מה נעשה בדיןך א"ל "עשיתי תשובה ונתפשרתי" לא חפשתי הצטדק כי כדין עשיתי אלא עשיתי תשובה וידידי על חטאי או אמר אדה"ר כך הוא כחה של תשובה באופן זה "ואני לא הייתי יודע" היד אמר מזמור שיר ליום השבת "טוב להודות לה'" ולא לבקש מופלט בהצטדקות.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אב"ד דפה סטאראזינעטץ שליט"א

הגאון מו"ה שמואל בירגער זצ"ל גאלאנטא

הפטרה ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר וכו' מי נתן למשיסה יעקב וישראל לכוזים הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך (ישעי' מ"ב) יל"ס סמיכות הכתובים עפ"י דברי רש"י ז"ל דמסורה האריך הכ' בספור הבריאה כדי להצדיק את ישראל מטענת האומות שאם יאמרו לסטים אתם שכבשתם ארץ זו עממין א"ל כל הארץ של הקב"ה הוא בראה וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו וזה אומרו ה' חפץ למען צדקו להצדיק את ישראל עם קדושו ולנקותם מעון ומשע יגדיל תורה בספור הבריאה ובוה אודי להו טענת לסטים והנה מה שיש להם לישראל יתרון על אומ"ה הוא רק ע"י שמקיימים חו"מ כמאה"כ ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו לא כן אם חיו סרו מן הדרך ובתורת ה' מאנו ללכת או ממילא טענת לסטים במקומה עומדת וזו דסמך ל" מי נתן למשיסה יעקב וישראל "לכוזים" שישראל ככוזים ושודדים נחשבים ויהי כמשיב הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך והבן.

נח

הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבד"ק סאטמאר

במדרש (רבה בראשית פ' כ"ט) א"ר סימון ג' מציאות מצא הקב"ה אברהם דכתיב (נחמי' ט') ומצאת את לבבו נאמן למניך דוד דכתיב

דכתיב (תהלים פ"ט) מצאתי דוד עבדי ישראל דכתיב (הושע ט') כענבים במדבר מצאתי ישראל, אתיבון חברי' לר"ס והא כתיב ונח מצא חן, א"ל הוא מצא הקב"ה לא מצא, ויל"ס בהקדם מאה"כ (משלי כ"ז) מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו, הנה כמו שבכל עניני וחפצי העולם יש בהם זיוף, כ"כ בעניני יר"ש שייך בה זיוף שאינו אמתי (ומרגלא בפ"ק כי כל דבר יוכל להיות מזויף לבר מהאמת כמובן) אלא דההפך דבשאר ענינים אינו מסעה אלא את זולתו, כי הבעלים בעצמן יודעים שאינו אמתי, אמנם בעניני יר"ש אינו מסעה אלא את עצמו כי כ"ט מדמה בנפשו שטוב עשה בעמיו והוא חכם וצדיק בעיניו ואינו מכיר מיעוט ערכו כאשר עיננו רואות בכל אלו ההמונים אשר ריקים מכל כשרון ואינם מעלין על לבם שעוד לא הגיעו אפי' למקצת עבודה אמיתית וכל מה שהוא רחוק מהאמת ככה מדמה בנפשו שכבר הגיע לשלמות והשלים חקו, וכמו שכל הדברים יש לנסות אמיתיותן אם אינו מזויף כמו כן יש אבן בוחן על יר"ש אם היא אמתי כי כבר כ' בחוה"ל באחד שראה חברו דואג א"ל אם בעניני פרנסה ימעיט הקב"ה דאגתך ואם בעניני יר"ש הקב"ה יוסיף על דאגתך דזה גוסא האות אם אינו דואג על עצמו ומפאר ומשבח נפשו שישו מעי שישו, זה אות על התרחקותו מעבודת ה' והיינו דאמה"כ מצרף לכסף וכור לזהב" והיא אבן הבוחן לבחון אמיתיותו, ואיש לבחון אותו אם הוא אמתי לפי מהללו כלומר לפי מה שמהלל נפשו כ"א הוא מתפאר ושש בגוונים שלו היא אבן בוחן שרחוק ממנו ידיעת השם ית'.

והנה נח אף שהעידה התורה"ק שהי' צדיק אמנם לא הגיע למדרגת אברהם אע"ה במעלת הענוה כמ"ש ואנכי עפר ואפר שהי' בעיניו כאסט וכאין ומצינו כ"כ בדוד המעיה שאמר ואנכי תולעת ולא איש גם כלל ישראל משתבחים במדה זו כמ"ש עה"פ כי אחס המעט מכל העמים שאתם ממעטין עצמכם.

ובזה מבואר היטב המדרש נושא דרושנו דהנה מציאת היא דבר שנאמר מן הבעלים וז"ש ג' מציאות מצא הקב"ה ר"ל דע"י שהי' אבודה אצלם הי' נהשב בעיניו יתב' למציאה ופריך הא גם בנח כתיב מציאה ומשני הוא מצא כלומר יען שהוא מצא א"ע ולא הגיע למעלות הצדיקים שהם בבחינת אין, דין גרמא שהשם יתב' לא מצא אותו וא"ש.

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו הה"ד (משלי י"א) פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם (מד"ר פ' ל').

בן חכם ישמח אב אמר אדוננו החכם בחכמתו, בן החכם לא זהו בלבד שטובה היא לו לעצמיותו שאפני קיומו וישותו עלי חלד מיוסדים על

על אדני החכמה, וחכמתו עומדת לו בכל תנועת חייו להישיר מעגלותיו בהתאמה לרוח חכמתו, אלא שגם הוריו גם אבותיו גהנים ומתענגים מחכמתו, בן החכם הוא העד היותר גאמן והיותר מוסמך על מהות מעללי אביו, ועל אפני מעשי הוריו, ופתגם נאמר; תכונות האב ניכרות בבנו, ואם כח הפועל בנפעל, על אחת כמה שכח המוליד בנולד, השחשת האב על בנו פועל יותר מאשר כל השפעות חיצוניות העוללות לעשות רושם על נפש הצעיר, מפני שזה האחרונות אינן מוחשות רק בדמיון, בעוד שמעשה אביו נראים לו באופן ממשי.

צא ולמד מחוקי המלך שבנו מנשה הציץ ונפגע, חקר ופקר עד שהתפקר לגמרי והכניס צלם להיכל, דבר מכהיל כזה לא ראתה ההיסטוריה הישראלית עד למנשה, ואף אחד מפקרי אוה"ע לא העז להראות בגלוי חיולול קודש גורא כזה, והוא בכדי להראות לעולם כי כל קדוש ישראל אין אצלו שום ערך, עשה מפעל גורא שלא נעשה כזה, ובאחרית ימיו חזר בתשובה, ואם מלאכי השרת חפצו להטרידו מעולמו מפני רוע מעלליו וסגרו בעדו שער תשובה, הקב"ה ברחמיו חתר חתירה מתחת כסא כבודו וקבל תשובתו.

והמתעמק לדעת מה גרם לו שלאחר מעשים כאלו, ואחר ההשתקעות בטומאה, עוד לא נכבה אצלו ויק היהדות ועוד לא עמם בקרבו ניצון הישראלי, יראה כי זהו מהשפעת מוסרי אביו שהושפע עליו בילדותו, ואשר ספג לגשמתו בנערותו, המה העירו אותו ליתן לב לעובד דרך המעוקל ולשוב לדרך הישר, דרך אבותיו, מסירת נפש שהראה אביו על שדה היהדות המסורתית בהתרגשות כה עזה, ובעת שראה מצב התורה באופן טרגי, נעץ חרב בכותל ביהמ"ד ואמר הנכנס יכנס והיוצא ידקר בחרב (סנהדרין) מסירת הנפש הזה פעל גם על בנו, ואם לא על אחר אהל לאחר זמן לחש בקרבו דברי אביו ואף לאחר התפקרותו חרט ממעשיו.

המורר מכ"ז ומעשה אבות סימן הוא אצל הבנים, כשרואים פעולת הבנים ניכרים מעשה אבות, ואם ישנם אנשים אשר בתוכם בנפשיותם הסוגיים כבר שולט רקבון וממל מתעטפים באדרת-הצבוע ובאצטלת-החרדים, בכל זאת מכירים מהות אנשים הללו ע"י הבנים הם אינם יודעים לחסות על מעשיהם, ומגדלים לפי מעללי אביהם ונתגלה לעיני השמש מה סיבו של אביהם, וא"כ אין להעמיד על בוריו של איש, הלידי אב תוהים על קנקן הבנים גם כן, ואם גם הבנים מתנהגים בתום והישר זהו הוכחה ברורה כי גם אביהם הוא איש כשר וחרד לפני ה', וכדברנו אתה מוצא בדרשות הר"ן דרוש חמשי וז"ל; משום זה צוה אברהם לאליעזר שלא יקח אשה מכנות כנען מפני שהן מוטבעות בתכונות רעות ומפני זה לא רצו האבות להתחבר עמהם, לפי שאותן התכונות מתעברות ונמשכות

ונמשכות בזרען. והם כמו חולי-הגוף שיש ביניהם חולים-ירושים. אשר החולאת הזאת עובר לזרע אחריהם. וכן הוא גם אצל חולי הנפש. ובהכרח יעבור רישומם על המשתלשל מהן. ולכן רוע תכונות אנשי כנען מתחייב ה' שגם בניהם יהי' כן ומפני זה לא רצו להתחתן עמהם ע"כ גם האהבה הנשרשת בקרב לב בנו הוא מפני שגטיותיו ותכונותיו של בן דומות עפ"י רוב לאותן של אב ואהבה הלא היא אינה מקריית כי אם עצמיית וטבעות אפני החיים של בן קשורים באב ואם האב מוטבע בתכונות ובמדות מועולות הר"ו מוריש את זאת לבניו אחריו. ועל כגון דא אמר שלמה המע"ה מזהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו. כי אחרי שאביו מושפע במדות טובות ומועילות תמשך זאת לבניו אחריו.

ובהיות כן הוכחנו דע"י הכנים יכולים להתבונן מעללי איש ופקודתו ורק על ידם יש לשפוט מהות כל איש ואיש. גם אצל נח יכולים לראות מבניו צדקתו. ואם שם שהי' כהן לאל עליון ה' בנו. בטח גם הוא ה' צדיק תמים.

וזה כוונת המדרש הנצב ראש דברנו. אלה תלדות נח. ר"ל מתולדותיו אנו רואים כי נח איש צדיק תמים כי -פרי צדיק מהפירות של הצדיק היינו מזרעו. מזה ניכר כי הוא ג"כ -עץ חיים. ולוקח נפשות מ' שממלא חובתו ליקח נפשות בניו ולהדריכם חכם אתקרי.

ליבוש בער האלפערט.

הגאון מו"ה אש"ב סופר זצ"ל עם הוספת העורך

וימח את כל היקום וכו' וימחו מן הארץ. וישאר אך נח ואשר אתו בתבה דרוזל שאיחר מזונות לארי. והכישו (מ"ת מובא ברש"י ז"ל) הגה בודאי קבלת חז"ל אמתי אבל מה שסמכו קבלתם על הקרא וישאר אך נח לפי מובן הפשוט צ"ב כי מאין יצא להם לדרוש כן הלא אין במשמעות מלת "אך" ל' צער ויל"ם דבריהם דבאמת יש להפליא על מדרשם הלא או"ל אין החי' שולטת באדם אא"כ נדמה לה לבהמה כי כל זמן שצלם אלקים מרחף ע"ם האדם אין החי' יכולה לשלוט עליו להזיקו כג' ומוראכם וחתכם יהי'. על כל חית הארץ. ונח כפי עדותו של תוה"ק שהי' איש צדיק אין פגע בו הארי? אולם לפי הדרש "בדורותם" כי רק בהצטרפות אנשי דורו ואך למולם הי' נחשב לצדיק. א"כ צדקתו לא היתה עומדת לעד. כי כאשר אנשי דורו ספו. תמו. ירדו במצולה. גם צדקתו עמהם אבדה וירדה אל תהום רבה. כי מעתה ערכת הצטרפותם אליו כלה ונפסק. ממילא הי' כח בארי לשלוט עליו ולפגוע בו.

ומעתה שפיר סמכו ז"ל מדרשם עה"ס וישאר אך נח. כי כאשר תמו החוטאים מן הארץ לא נשאר "אך" נח. כלומר אך שמו העצמי

העצמי בלתי שום תואר כי תואר "צדיק תמים" הנספח לשמו מחלה כלה ואבר ממנו ירד עם הרשעים שאולה ו"ש וימח את כל זיקום וכו' כי כאשר החוטאים ספו תמו ורשעים עוד אינם וישאר "אך נח" והתואר "צדיק" לא ה' שוב הולמתו ובכן שלט בו הארץ להכישו ושפיר יוצא מדרשם ז"ל מן המקרא.

לך

הגאון מו"ה משה שמעון הלוי שליט"א אב"ד פרויקירכען

במדרש אחת היא יונאי תמתי אחת זה אברהם שני (יחזקאל ל"ג) אחת ה' אברהם (מדרש שה"ש פ"ו) כשאנו מסתכלים ומביטים במעשה בנ"א נכחנו לדעת כי התהפכות העתים וחליפות הזמנים אינו יעברו עליהם יעשו רושם חזק על לוח לבבם לשנות טעמם ועינינו הרואות כי בעוד שבימי עלומי אולת קשורה בלב נער רודף חשק ושעשועים מתאוה תאוה עד אשר יטבע ביון מצולה של תענוגי בנ"א. נהפוך הוא בימי הזקנה כי תפר האכיונה דומה הוא ממש כאלו נהפך לאיש אחר לגמרי משונה הוא או ממה שהי' לפניו מכל וכל כי גם חץ אוכל לא ינעם לו בחלה נפשו בכל תענוגי העולם ושופך מרורות למו — כן בימי הנעורים בצעמם אנו רואים בני בלי שם מתהפכים כחומר חותם היום הוא כך ולמחר בביתו אחר כאשר יביאורו תהלכות מפעליו וקורותיו וכאשר ינעם לגופו וחומריו וכחש משתנה הוא להרבה גוונים ולא יכירו מראהו מה שהי' אתמול איננו היום וכן להלאה במשך עתותיו. אולם אדם המעלה הדבק בה' אלקי ישראל הוא עומד על עמדו בעוזו כחו בתמידות זרם מים רבים לא ישטפוהו לא ישנה מהותו לא יחליף ולא ימיר ריחו. ובכל עתות ימי חייו נשאר עבד נאמן לה' ולתורתו וזה המכוון במ"ש "אחד" ה' אברהם אברהם עודנו עומד על רגל אחד. אברהם הוא אברהם הוא בצדקתו מראשו עד סופו. כאשר הי' עובר אורח וכאשר נעשה גשאי אלקים מכובד ומנושא מכל מבייבי. בכל חלימות הזמנים לא שינה את טעמו וכמו אז כן עתה רק על דבר אחד מגמתו ואדיר כל חפצו אך לקרוא בשם ה' וכל ימי חייו היו אחדים מאוחדים ראש וסוף הכל הולך אל מקום אחד כלם שווים לטובה

מהגאון בעל מטה משה

בפסוק אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך פרש"י ז"ל יתנו לי מתנות כבר עמדו בזה לבאר דברי רבנו רש"י ז"ל כי הדברים כמשוטם הם רחוקים מאד וחלילה מלחשוב כזאת על אברהם אבינו אשר לבושו צדקה שיתאוה להנות ממחנות אחרים. הלא זה האיש אברהם אשר אין כסף נחשב בידו למאומה ומצונו ל' שרת

שויתר אצל מלך סדום על השלל והמלקוח אשר הציל במלחמה את
כי מגיע לו זאת משורת הדין והוא בגדבת לבו הרחיק עצמו
מן הכיעור ודומה לו.

אמנם כיאור הדברים הוא אתר שנדקדק במה שאמר והרגו אותי
ואותך יחיו לכאורה הנך תיבות "ואותך יחיו" גראין כשפת יתר
כמובן אמנם באמת הי' הוכיח ומתמרמר ע"ז גוסא שמא יחיו אותה
כי בזה ימצאו מקום להתעולל בה ועל דבר זה נצטערו שניהם
וח"ש והרגו אותי "ואותך יחיו" כאלו אמר יותר טוב הי' שיהרגו
שניהם ולהסיר מר עצבונו התאושש לחשוב ערמה נפלאה אשר בו
ימצא מנוס ומפלט לרוחם הקשה ולרגשי המגור אשר בקרבם דהיינו
שאמר יאמר להם שהיא אחותי ולהיותה אשה יפה שאין כמוה בטח
יתנו השרים עיניהם בה ובודאי כל אחד מהם יפנה אליו להתחנן
לו שיאבה להתחתן בו וכ"א ירבה להביא מוהר ומתן שזה גורם
קירוב הדעת ובהיות המבקשים רבים ובשום פנים לא יוכל לצאת
ידי חובתו ממילא בקל ימצא מקום מפלט שלא יאבה להתחתן אף
עם אחד מהם כי אין גם אחד מהשרים אשר יתחרו זה מול זה
לא יהיו להזכיריו על ככה כי יראתו על פניו מאימת שר אחר
אשר אולי הוא עוד גדול ממנו והוא כמו כן מתרפס בעדה פן
ינקום ממנו נקמתו ממילא באופן זה ימצאו רוח והצלה.

אמנם כן השרים כאשר ראו ונכחו לדעת כי גבלה כל עצתם וכי
סוף כל סוף לא תנתן להם אז שבחוה ויהללוה אל פרעה ומעתה
לא יהי לו פתחון פה כי מי עוד גדול מן המלך.

ובזה יובן היטב דברי פרעה כשקרא לו וא"ל למח לא הגדת לי
כי אשתך הוא כלומר מה שלא הגדת לשרים יפה עשית בחושבך
להציל עצמך בערמה זו אולם למה לא הגדת לי כי אצלי לא שייך
כ"ז כי מי יבא אחרי המלך ומעתה דברי רבנו רש"י ז"ל יתנו
לי מחנות מווקעים והבן.

וירא

מלוקט עם הוספת העורך

בגמרא כחום היום הוציא הקב"ה חמת מנחיקה שלא להטריחו באורחים
ולפי שרצהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים
עליו בדמות אנשים (ב"מ פ"ו מובא ברש"י ז"ל) יל"פ ובריהם ז"ל
בהקדט מקרא קודש הנאמר בסוף הפרשה ותאמר שרה צחוק עשה
לי אלקים כל השומע יצחק לי ודר"ל (מד"ר בראשית פ' ג')
בשעה שנמקדה אמנו שרה הרכה עקרות נפקדו עמה ורב שחוק הי'
בעולם

בעולם. ביאור הדבר עפ"י דאיתא בסו"ק כי בעת אשר נתעורר
 עת רצון ורחמים בעולם העליון או הכל נענין אף מי שאינו כדאי
 וראוי מפאת מעשיו לקבל ברכת השם וסובחי יפקד גם הוא לטובה
 למה הדבר דומה לאילן שטעון פירות ברם ענפיו גבוהים ואין יל
 כל אדם משיגם אם בא יבוא ענק מן הענקים אשר גבוה ארזים
 גבהו ויורכין הענפים וישפילם מטה או גם הננס השפל שבשפלים
 ימלא ידו וילקוט מפריו מלא חצנו כדבר הזה ממש ה"י באין כי
 לרגלי מקורת הצדקת שרה נהנו גם אחרים ואכלו מפרי ידיו והרבה
 עקרות נסקדו על ידה.

והנה אברהם אביה זולת זה שו"י ביתו פתוח לרווחה וכל הפושט
 לו יד לא החזירה ריקם עיד זאת לו שנתברכו לנגלו כל
 באי עולם כמאמרם ז"ל עה"פ וה"י ברכה שהברכות ה"י מסורים בידו
 כמובן כי כל איש ואיש יחד עשיר ואביון כלם דפקו על פתחו
 לקבל ממנו ברכונו להפיק די מחסורם אשר יחסר להם אולם בשעת
 פתאום חסדו כל אלה העובדי דרכים נסוגו אחור וחדלו מלבוא ערד
 וטעם הדבר כי בעת שעמד אברהם אבינו בנסיון הגדול שיהפך
 עצמו בסכנה בכריתת ברית המילה נתעורר למעלה עת רצון וארנבות
 השמים נפתחו להמטיר ארצה גשמי ברכה והוריקו ברכתם על כל
 יושבי תבל עד בלי די ובהיות כן שלא ה"י מחסור בעולם כי
 האביון חדל מקרב הארץ החרשים שמעו והעורים הביטו לראות וכל
 החולים בכלל נתרפאו ממחלתם אי לזאת אלה המון האנשים אשר
 מאז ה"י עוטרם סביבות ביתו ודוחקים ללכת פניהם כאשר הופיע
 עליהם ברכת ה"י והשיגו אור ישועתו נמנעו מבוא אליו ולשכום לפתחו
 כי אין דורש ואין מבקש ומאד נצטער אותו צדיק על דבר זה
 והוא יושב פתח האהל דואג וגונח כמי שטבעה חפינתו הים באין
 מציל ובכליון עינים צופה לראות אם יש עובר ושב והוא בענותנותו
 לא ידע מהשינוי אשר נעשה בעולם על ידו כי כל הארץ האירה
 מכבודו ולהפס דעתו של זקן אשר לבו עליו דוי ונמשו עליו ונאכל
 לבשו המלאכים כלי גברים ובדמות אורחים באו לבקר אותו בהיכל
 ונודע כי הצלחת האדם נמשל לאור ניצוצי השמש הנבחרתה כי
 שמש הצלחתו יאיר לו נתיב באפלה כאורה וחשכת לילה
 הוא סמל הצרות ופגעי הזמן ומקריה כי גם בצהרית ימאש כעור
 באפלה והו"י כחם היום וכדרשתם ז"ל שהוציא הקב"ה חמה מנרתיקה
 כי שמש ההצלחה זרחה בעבורו על כל באי עולם וזהו יסוד
 האירה בחוקפה לארץ ולדרים עליה.

חיי

ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי וכו' ויאמר יגד אברהם אביה
 יש לבאר סמיכות הכתובים, דהטעם ולא רצה לאכול טרם

הרצאת דברים כי רשמי ז"ל פי' למה רץ לסי שנתן עיניו בממון.
אחרי שראה לבן וותרנותו של אליעזר שבעד גמיעת מים נתן נוס
זהב וב' צמידים שם מגמת סניו לעקור את הכל ועד מהרה רץ
להכניסו אל ביתו להאכילו ולהשקותו גם מקום ללון ויקבל מחירם
הון רב, ואליעזר גם הוא הבין וידע את אשר לפניו וירא לנפשו
שלא יקח מאתו את כל אשר לו בעד אכילתו ואכילת אנשים אשר
אתו לכן אמר לא אוכל עד אם דברתי דברי שיספר מקודם ענינו
וטעם בראייה הנה כי גם נתינת הצמידים לא הי' רק ע"ד שידוכין
ע"י קידושין ואך כאשר אוכל לדעת כי תחרצו ליתן בתכם או אז
אם תכבדני אוכל מלחמך אבל לא עבור בצע כסף כי רק "עבד"
אברהם אנכי ואין בידי לוותר ממון רב על אכילה ושתי' כי אין
רשות לעבד בלא רבו.

מלוקט

הגאון מו"ה מאיר איש זצ"ל אונגוואר

ותלד שרה אשת אדוני בן לאדני אחרי זקנתה הצורך שהי' לו
בספורו זאת שנולד לו לאחר זקנתה וזנה לצני הדור
הוציאו לעז על הוראתו באמרם מאבימלך נמעברה שרה והי' קלא
דלא פסיק וחשש אליעזר שמעתה יאמרו שרגלים לדבר כי למה לו
להרחיק גידור להמציא אשה עבורו האם אין בכל בנות כנען אשה
הגונה לו ליצחק וידונו בעליל על אמתתן של אלה מוציאי דבה
ושמטעם זה ירחקוהו מאתם ולא יאבו להתחתן בו לכן הוכיח לפניהם
כי שקר ענו בו וכי כזבים יפצה סיהם דנודע מחז"ל (ע"ז ל"ד)
הרי שבא על אשת חברו דין הוא שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו
נוהג ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין מבואר מזה וכל עיקר
לידת ממזר בעולם הוא רק עבור שאין רצונו יתב' לשנות מערכת
הטבע והאיך נאמר אפוא שעושה השם ית' נס להתנוסס כדי שיוולד
ממזר בעולם וא"כ זהו שילדה שרה לעת זקנתה ע"י נס יוצא מגדר
הטבעי זהו בעצמו עדות נאמנה וראי' ברורה שאין עלי' תשובה
שהדברים בנאים וכי יצחק הוא זרע כשר וי"ש ותלד אשת אדני
אחרי זקנתה ולמה עשה ה' ככה לשנות מערכת הטבע הלא לא
עביר קב"ה ניטא למנא ומעתה תוכחו לדעת כי שקר בימינם ויסכר
פי דוברי שקר.

הגאון מו"ה אשר אנשיל מיללער שליט"א פעטראזשעני

וזה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דבר ה' ילי'ם
המקרא בדרך חיזור דנודע ק"י הגוב"י (מהד"ק אה"ע סי' ס"ד)
והאיך יועיל שליחות בקדושין הא הוי תוסס לבע"ח במקום שחב לאחרים
ולא

ולא קנה ותי' דמהני מטעם מיגו דזכי לגמשי' זכי נמי לחברי' אולם כאן אצל אליעזר שלוחי' דאברהם הקי' במקומה עומדת דהאין מהני קידושי' דלא שייך לומר כאן מיגו דזכי לגמשי' מטעם דאין ארור מדבק בדרך' אמנם באמת בכאן הקי' מעיקרא ליחא דהכא לא הוי חב לאחרים לפי שריבקה היתה מיועדת לו ליצחק עפי' הדבור כמבואר במדרשינו וכמשמ' רש"י ז"ל סוף פ' וירא בפ' אחרי הזכרים האלה אי"כ בזין ה"י יכול לקדשה ליצחק וכ"ז יש להעמיס במקרא קודש אשר לפגמו הנה ונקה לפגיו' זכי במקחך קח ולך אם כי בהכרח ותהי אשה "לבן אדוניך" דייקא ואינה ראוי' היא לך ול"ש לומר מיגו עכ"ז ואלו הקדושים שמיר' להיותה מיועדת ומזומנת לו ליצחק עפי' הדבור ותהי "כאשר דבר ה'" והבן.

אמר הנאסף אם כי אין משיבין על הדרוש מ"מ אינו דחויגין עלי דברי הדרוש הנ"ל אמרתי לטויל קצת בדבריו ומה שאני אחזה להעיר כי המעיין שם בחשובת גובי' יראה בעליל דלא קאי הק' תירוצא דמיגו וטעמו ונימוקו דאי"כ יתחייב בשאם האשה קרובתו של השליח באופן שלא תוכל להתקדש לו לעצמו אזי לא יחלו גם קדושי משלחו וזה מן התימא כי לא מצינו זה בנפוסקים.

ואני שמעתי להקשות עוד דלפי"ז האין יפרנס הגמר' דגזיר י"ב האומר לשלוחו צא וקדש לי סתם אסור בכל הנשים שנעולם חזקה שיי"ש ואי גימא דקדושי' שלוח רק מטעם מיגו הוא דחלו אמאי אסור "בכל הנשים" לישתרו לי' כל הנך דאין להשלוח זכי' בהן מצד קרובה דל"ש בהו מיגו דזכי' לגמשי' והיא קי' עצומה ונסיק שם הנובי' דבאמת לא צריכין לכ"ז כי הקי' מעיקרא ליחא דבקדושין ליה חב לאחרים ול"ד כלל למציאה ולחוב' דהא הדבר תלוי בדעתה וברצונה ואולי לא תתרצה להתקדש לזה האחר ומאחר דבבחירתה תלי' מילתא ליה תו חב לאחרים.

ואני תרצתי בזה קי' התוס' ריש קדושין (ע"ב ד"ה אי חבא) בזה דאמר התם אי תני קונה הו"א אפי' בע"כ והקשו שם מהא דתני ריש פ"ב האשה מקדש ולא חשו לזה יעי"ש מה שתי' ולהאמר דכל עצמו של שליחות דמהני בקדושין ול"ה חב לאחרים הוא וכן מטעם דבדעתה תלי' מילתא אי"כ לק"מ דדוקא הכא בטחוי' אי הוי תני קונה היינו יכולין לטעות דאפי' בע"כ משא"כ לקמן דתני האיש מקדש בו "ובשלוחו" ועיי' שלוח ודאי דל"ה אלא מדעתה כמ"ל ממילא שוב אין כאן מקום לטעות והבן.

ויש להעמיס כוונה זו גם בדברי ר"ש דלקמן בסמוך מפני מה אמרה תורה כי יקח איש אשה וכו' ופי' בתוס' ישג"ח דה"ן

מט"מ נאמר כי יקח דמשמע בע"כ, טפי הו"ל למינקט ל' תלקח
דמשמע מדעתה וצריך ס' לסירושו דלכאורה לא משתמע לן ה'ל'
כי תלקח טפי מדעתה מבע"כ דלפי משמעות ה'ל' יש לפרשו הכי
והכי ולהאמור י"ל דה"ס מפ"מ לא כ' תלקח דמשמעו ע"י אחרים
והיינו ע"י שלוח וממילא מוכרח דרק מדעתה כנ"ל וא"ש וכלימור
הסוגי הארכתי עוד לבאר בסגנון זה גם הגמר' דלעיל אי תני קונה
הו"א אפי' בע"כ ואכמ"ל.

הגאון מר"ה חיים צבי טייטעלבוים זצ"ל שיגעט

מדרש מי יעלה בהר ה' זה אברהם ומי יקום זה אברהם שנאמר וישכם אברהם
בבוקר אל המקום גבי כסים אם מחוס ועד שרוך נעל וכו' וצדקה מאלקי
ישעו וה' ברך את אברהם בכל

י"ל פ"מ הנודע שיש נסיון עוני ועושר והנה אם כי העניות מעביר ע"ד קונו
עכ"ז נמנו וגמרו שבדול נסיון העושר מהעוני ומצינו דגם תוה"ק לא הזהיר רק
על נסיון העושר טן תאכל ושבעת וכו' ורם לבבך וכו'. אמנם מבואר בטה"ק
דאין הדברים אמורים רק בעושר הבא לו לאדם ע"י מרוץ הטבעי ומהלכי מערכת
השמים ומולי' הוא דגרם ל' שיהל עליו אור ההצלחה אמנם מי שמושפע מברכת
ה' בגזירת אומר ועושה אשר כל רואיו יעידו ויגידו כי מאת ה' היתה זאת
והוא אשר יוריק לו ברכותו באופן יוצא מגבול הטבעי הלא זה האיש בטוח
הוא באלה השמעות שלא יויקו לגפשו ולא יטו את לבבו לסור מדרכי ה' כי
מאתו יתב' לא תצא הרעות ועל כגון זה נאמר (משלי י') ברכת ה' היא
תעשיר ולא יוסיף עצב עמה

והנה מדה זו מצינו גם באברהם אע"ה שכל יישעו וכל חפצו ה' אך לברכה
הבאה לו מידו יתב' באמרו אם מחוס ועד שרוך נעל וכו' ויתר על
כל הרכוש יען שהי' טבעי אם שהוא ממון של יושר המגיע לו משהו"ד דהמציל
מן הגיים הרי הוא שלו עכ"ז מיאן אברהם אבינו וסירב מלקבלו מיראתו טן
יגרם להחטיא אותו וכל כסף וזהב כאסס ואין בעיניו מול יראת ה' והוא שגמר
אומר ולא תאמר אני העשרתי את אברם הקב"ה הבטחיני לעשרני
(ל' רש"י ז"ל) כי אם הוא יתב' הנותן חיל ומידו יבא לו ברכתו או לבו
נכון ובטוח שלא תגרם לנשות אשוריו ולסלף מני דרך החיים

וזה"ש מי יעלה בהר ה' זה אברהם אף שעלה ונתעלה בברכת ה' במקנה
בכסף ובזהב עכ"ז עמד על עמדו במקום קדשו במקום אשר עמד שם
בראשונה והו' ומי יקום במקום קדשו זה אברהם וזאת הגיע לו יען אמרו
אם מחוס ועד שרוך נעל וכו' היינו כנ"ל שלא רצה ליהנות מממון כזה ואך
זאת היתה תשוקתו ישא ברכה מאת ה' וצדקה מאלקי ישעו היינו שברכתו
תבא לו מידו יתב' ובהו יהי' ברכה שלמה והו' בכלל בשלמת גמור והבן.
מדרש

דברים בעתם

לנשואין

מדרש מה' יצא הדבר מהיכן יצא מהר המורי יצא יש לבאר דבריהם ז"ל הסתומים ובאחת יבוארו גם דברי לכן ובתנאול במקראות שלפנינו אשר המה כ"כ חסרי ביאור כי מתחלה אמרו לא נוכל דבר אליך רע או טוב נראה כמסופקים בדבר אם טוב או רע הוא ומיד תוך כדי דבור שינו את טעמם כאלו חזרו מדבריהם הראשונים וגזרו אומר והחליטו: הנה רבקה לפניך קח ולך!

ונקדים דברי הרמב"ם ז"ל (בספרו מורה נבוכים פ"א) בנה ששאל שאל מחכם אחד שיורהו דעת להבין ששר דבר מה שאדם הראשון קודם חטאו הי' חסר בינה לא ידע להבחין בין טוב לרע וע"י המרותו במצות בוראו נתעלה עוד ממדרגתו לתור אדם שלם להבין ולהשכיל מה שחסר לו מקדם א"כ אפוא מצינו חוטא נשכר וזה שהשיב לו: ראוי לדעת כי בעיני רוחניי ושכלי אינו מזהים בטוי טוב ורע רק אמת ושקר ביאור הדבר כי האמת האמתי הוא הטוב והשקר הוא רע האמתי אינם משתנים בהתפכחות העתים וחליפות הזמנים גלל כן כל דבר שכלי ורוחניי יאות להאמר בשם אמת או שקר ולעומת זה דבר חומרי וגשמי מכונים בטוב ורע ולא בשם אמת ושקר כי הטוב אשר נדבק בגשם וחומר איננו טוב האמתי וכ"כ הרע איננו רע אמתי רק הסכמי כי החומר מקבל שינוי ונצטו נשתנה ומתחלף לפי הזמן שהוא בו מה שהוא היום טוב וחר בא והוסכו על צדו ונעשה רע וכן הרע אינו מוחלט וחמדי כי בחליפות הזמן גם הוא מתהפך לטוב לכן בכל דבר גשמי וחומרי משתמשין בבטוי טוב ורע לפי מביט האדם בשעתו והנה אדה"ר בעוד שחומרו הי' נכבש תחת ממשלת השכל וחות חומרי וגשמי הי' רחוקים ממנו הי' האמת נר לרגלו ולא הי' משתמש כמדת טוב ורע אולם מוחלטת השיטה אחר שחטא ונתגשם והורד כבודו כי נאבדה מדרגתו העליונה ובכן תהי האמת נעדרת ולא ידע רק את הטוב ואת הרע עכ"ל.

והנה חז"ל יביעו בדברי קרשם כי זוג איש ואשתו הוא מן השמים טרם מרחם משחר כבר הכריזו בת פלוני לפלוני גם הנסיון מצינו על אמיחתן של דברים כי עיננו הרואות באדם שיתרצה ליקח איה אשר עד הנה הי' מנגדתה ואך בסתע פתאים נתרגש ונהפך לאיש אחר גם לבבו נהפך בקרבו משנאה לאהבה עזה בלי שקדמה לזה איה עילה אין זה כ"א -בית" אלקים נכון לשבתו מקדם וכן שמי הוא דוכו לי וגסלה חבלו בנעימים הדבר יצא מפי המלך מלכו של

של עולם ואין להשיב ואם האדם הי' גלוי עינים לדעת ולהכיר
והוגו האמת אשר יעזו לו במדומים בטח לא הי' דורש ומבקר
אחרי דברים צדדיים לדעת איכות גדולתה וכבוד עושרה כי כל אלה
אמנם ואין והי' כלא הי' אמנם כן אדם קרוץ מחומר הכה בסגור
ממש כעור באפלה עיניו טחו מראות האמת לאמתו אך מבקר ומחפש
את הטוב והישר לפי ראות עיניו עיני בשר בחושבו כי בהטוב ימצא
גם את האמת אחר מצומדים.

מצותה נחזור לעניננו הנה אחר שסיפר אליעזר מהמאורעות שעברו
עליו כמו קפיצת הדרך וסימני הבאר ונכחו לדעת כי אצבע
אלקים הורה לפניו הדרך למצא ליצחק וזוגו האמתי אשר הכריזו
ממדומים גלל כן השיבו: מה יצא הדבר משמים היישירו לפניך
הדרך להסתוך אל האמת לא נוכל דבר אליך רע או טוב כלומר
אינו גופל תחת טוב רע וטוב רק למעלה מזה יען ראה ראינו כי
מאת ה' היתה זאת והאמת מתנוצץ לעינינו ובהיות כן הנה רבקה
לפניך קח ולך אין לנו ולך להרבות בדברים צדדיים עניני מותר
ומתן כי את כלם ישא הרוח ואת האמת לא יזיו ממקומו ולא ישתנה
בשום פנים ולמען שלא יתעקש המתעקש וישאול השואל הלא בלדת
יצחק לא היתה עוד רבקה בעולם והאין הקנו לו אטוא דבר שלא
בא לעולם ע"ז באו ז"ל במדרשם כמתרץ ולומר מהיכן יצא מהר
המורי כלומר כאן בהזדמנות זו מצינו פרט יוצא מהגלל כי באמת
לא יצא אותו כרוז בת פלוני לפלוני בשעת לידתו רק מהר המורי
יצא בשעת עקדתו מאחר שרק אז נולדה רבקה בת וזוגו.

לברית מילה

והוא ישב פתח האהל ישב כתיב בקש לעמוד אמר לו הקב"ה
שב ואתה סימן לבניך שעתיד אני להתייצב בעדת הדיינים
והם יושבין (ל' רש"י ז"ל) ומקשים אמאי הראה לו הקב"ה דבר זה
עתה דוקא ויל"ם דהנה בעק"ד כתב כי המילה אחת מתועלותי היא
האהבה וההתקשרות אשר תהי' בין בני הברית אשר יהי' להם בו
אות ורושם נפלא להתקשר כלם בקשר האהבה יעזרו זה לזה לצרכי
חיים והיתה מחכמת אלקית לסקרם בסקירה אחת אלקית תהי' סבה
עצומה לתוך השלום ביניהם להיות להם לב אחד לקרוא כלם בשם
אלהיהם אשר הוא בעל בריתם ונושאים חותמו וישמרו ברית שלום
ז"ל ולא יבגדו ובי"ו כמ"ש הנביא הלא אב אחד לכלנו ומדוע
נבגד איש באחיו והנה הדיינים כ"כ פעולתן לתוך השלום בין בעלי
הדיינים ולהציל את העשוק וז"ש הקב"ה לאברהם אע"ה אתה סימן
לבניך במה שקיימת מצות מילה שזה יגרום שלום ואהבה בין
בניך והשלום חביב עלי מאוד עד שאתה תשב ואני אעמוד כן
בעדת הדיינים שיתאמצו לעשות שלום עתיד אני להתייצב והם יושבים
ויגוע

להספד

ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ארז"ל (כ"ב צ"א)
 אותו היום שנפטר אברהם אע"ה עמדו כל גדולי הדור ואמרו
 אי לו לעולם שאבד מנהיגה ואוי לה לספינה שאבד קברניטה.
 הכוונה כי איש גדול המעלה וידידו רב לו בידיעת התורה ליתל
 מעלתו קשה לו מאד לצמצם את מחו ללמד ולהשפיע מחכמתו
 להמוני עם פחותי ערך ועל כגון זה אמר החכם (משלי כ"ה) וזוהי
 איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב אצל אלה הדומים לו שמה
 יהי לו מצב בל יתיצב לפני חשוכים כי המה לא יבינו שלמותו
 ואין בידם לערוך את ערכו להיות חכמתו רחוקה מהשגתם אולם
 אברהם אע"ה אי שנים הי' ברוחו כי האציל מרוחו שעליו לאוין
 ולדורים עלי' כמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן שהכניס נפשות רבות
 תחת כנפי השכינה וזולת מה שהשפיע מחכמתו על אלה העומדים
 בדומה לו אלה המה גדולי המעלה בעיון וחקירה הי' ידידו רב לו
 להורות גם זולת העם פחותי ערך את מעשה ה' ותורתיו וזהו
 שספדוהו אי לו "לעולם" כלל העולם המוני עם שאבד מנהיגה
 וגם אי לו לספינה שאבד קברניטה היינו אנשי מעלה אותן שציללו
 במים אדירים ועסקו בעניני חכמת אלקות ובכשלו בעיונים נספדים
 וקצצו בנטיעות כרעו וגפלו שדוד ואברהם אע"ה השפיע להם אמונת
 אומן ממציות הבורא ואחרותו יתב' להכין להם הדרך ילכו וזה
 ועתה שמת נאבד גם מאתם הקברניטה היינו מורה ודרכם א"כ
 העזרו עשה רושם חזק בכל המפלגות.

ידיש דייטשע ערקלעהרונגען

וואמר אל אדוני אלי לא תלך האשה אחרי עם שטעונו אלי אהב
 וי"ו וועלכעס אויך אלי געלעזען ווירד, ערקלעהרט "רש"י
 אליעזר האטטע איינע טאכטער אונד "וואללטע דאס יצחק ויא היראיינען
 זאלל, אברהם אבער שפראך בני ברך ואתה ארוי, ואין ארור מדבק
 בברוך, מאן פראגט, ווארום דיעזעס ניכט שאן פריהער בייא דעם
 געשפרעכע דעם אליעזר מיט אברהם אנגעדייטעט אינט, וואָ עס דאך
 איינגענטליך היען פאסט, נור אבער צייגט דיעס אויך אויך דען
 צדקות דעם אליעזר, וויא אויך איבערהויפט פאן זיינער אויפפיהרונג
 פיעל גוטעס צו לערנען אינט, ער שפראך, איך עסטע ניכט ביו
 איך גרעדעט האבע אונד זיין ערסטעס ווארט וואר: ענד אברהם
 אנכי, אונזערע חכמים זאגען, אליעזר האט דען אברהם גאנץ עהנליך
 געזעהן, דאס לבן אָנפאנגס גלויבטע, עס איזט אברהם, אליעזר מערקטע-
 דאסס מאן איהם מעהר עהרע ערווייזט אלס איהם געביהרט, דאס

מאן גלויבט ער זיין אברהם אונד ער וואללטע ניכט איינעס אנדערן
 זיינען כבוד געניסענען דעטהאלב וואללטע ער ערסט רעדען אונד
 שפראך וויססעט איך בין נור דער קנעכט אברהם'ס, דאמיט זיא
 נון ניכט גלויבען וואללען דא ער זא ווייט רייזט איין ווייב פיר
 יצחק צו זוכען זיין דיעזער געוויסס גיכט זא פאציגליך ערצעהלטע
 ער איהנען דאס ער זעלבסט גערנע זיינע טאכטער דעם יצחק צום
 ווייבע געגעבען האטטע אבער אברהם וואללטע ניכט.

ארגז מכתבים

בנש"ק צר לי מאד אולם אין הדבר לפי כחי להמציא לכל הנכדים
 ורבנים ירחוני חגם אין כסף כי אז יצאו ויטרחו באונים
 ונכדים חדשים לבקרים כעשב הארץ וככבי השמים לרוב ואלו דברים
 שאין להם שיעור ונעים לחיך המליצה "מי יתן והי' כל עם ה'
 נביאים" היינו אם כל עם ה' יהי נביאים רבנים ונכדים וכלם
 מקבליים אז "מי יתן" דבר מה והוצאות טובא היין והמדפיס בא
 השכרו ושמעתי דבר נאה בשם הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע
 והוא אמר לפרש הטעם דצוה הקב"ה למנות את ישראל בשקלים דייקא
 יען דישאל שבאותו הדור הי' צמאים למצות וכיון שצוה הקב"ה
 למנות את ישראל והי' זה מצוה ככל המצות חשש הקב"ה שיבאו
 כלם בפעם אחת בלי סדר ומשטר לזכות במצוה וידחו אחד את
 חברו ויארע חלילה איזה גנף מה עשה הקב"ה צוה לשקול גם
 שקלו וממילא לא יריצו כ"כ למצוה זו ויש להעמיס זה גם במקרא
 קודם ונתנו איש כופר נפשו כדי שלא יהי' בהם גנף במקור אותם והבן

מחבר ד"ש עיינתי בספרו וראיתי כי הוא מלא קמחא טחינא אין
 בו אף דבר אחד משלו והכל מובא בספרי הראשונים ורק
 זאת אשר חידש הוא שם הספר ויפה ביאר הגאון מוהר"ז מרגליות
 זצ"ל הפ' ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ
 כי האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם ולהיפך אלה
 המתעטפים בטלית שאינה שלהם ואינם מוכידין שם אומרים מעכבין
 הגאולה וז"ש הזהר עשות ספרים הרבה כי עיי"כ תבא לומר
 דברים שלא בשם אומרים ודין גרמא ש"אין קץ חלילה לגלותנו
 ואגדה מספרת המחבר אחד שבא לרב עם ספרו ²²⁰ אגדה עיין בספרו
 ושלח אותו לבעל הבית פשוט אחד אשר הוא יקנה הספר הלז
 והבע"ב הרגיו מאד על הרב מזה שלח את המחבר אליו דוקא
 וכבדו לפני הרב אל אל תרגו כאשר ידעתי כי הנך סוחר של
 יצרים גנובים בכן תוכל ליקח גם הספר הנכחי כי גם בו לא
 נמצאו רק דברים גנובים ויתאמו למסחרך.

מקרב ולב עמוק אביע ברכת מזל-טוב לכבוד אהובי חגיגי יד-פ' וידיד עליון ה"ה הרבני המפואר המהולל בתשבחות המפורסם בתורה ירו"ש וכו' כש"ת מרה יוסף בנציון גליק שליט"א אבן יקר בק"ק מ' לודאש יצ"ו לארועי בתו המהוללה עב"ג ה"ה הבחור החשוב המור"מ בתורה ויר"ש מ' זרוב בער ראזמאן נ"י מכארגי פרונד יה"ר שווגס יעלה יפה ויעלו על פסגה ונצלנות יבנו ביתם בית נכון ונשא

ברכת מזל-טוב יעלה ויבא ויגיע לכבוד הרבני המפורסם בתורה חריץ עצום מורג חריץ בעל פיפיות איש אשכולות תורה וגדולה בקנה אחד עולות כש"ת מוה"ר יוסף זיידענפרויא שליט"א עב"ג ה"ה הב' חור"ב זך הרשית מיטב הגיון וכו' מו"ה יודא וויינבערגער נ"י בן הרבני הנגיד המפואר גפי' כל המפורסם בתורה ויראת שמים כש"ת מרה יונה אלימלך וויינבערגער שליט"א איתן מושבם בק"ק גראסווארדין יצ"ו יה"ר מן קדם מרן דבשמי' שווגס יעלה יפות לטובה ולברכה וחפץ ה' בידם יצליחו לעלות על מרוגי ההצלחה להשיב לב אבות על בנים ולה' בנים על אבותם.

העורך

מעומק לבי אביע בזה ברכתי ברכת מזל-טוב לכ' דורי הרבני הנגיד המפורסם חור"ב בח"ת איש חמדות מוכתר במעלות ומדות בתורה לו עשר ידות וכו' כש"ת מרה שמעון שווארץ נ"י לאריסת בתו חור"ב

הכ"ד ש"ב המברכו בברכה המשולשת בתורה

הק' משה אשר ברמ"א כ"ץ

סאטמאר יע"א

ברכת מזל-טוב אביע לכבוד ש"ב הב' החתן מופלג בתורה וביראה חתן חמים למעלות ומדות טובות וחמדות זית רענן שמו עולה כסוב שמך כמרה חנני יו"ט ליפא שאלאמאן נ"י מק"ק קליין באוינטא יצ"א

חנן י' אומך זכר טוב לגורלך לעד ולנצח נצחים יהא שטחך

יהל גרף ויבקע כחור אורך יפח ה' את ארצו הייב ויבן את ברכתך לך

מצא אשה מצא טוב יתקיים בך תפח ראון מבורך אורה ומנחה ויששן ויקר יתקן חסדי בנותיך

כעתירת לב ונפש ש"ב המברכן בברכת מון הדיוט

הק' משה אשר ברמ"א כ"ץ סאטמאר

מ'ד' תשא. שלום וברכה. זה אפריון יעשה לך מלך שה"ש לריק את שפיות על ראשך מללי אורות כפלי כפלים ובחיי דשנים ורעננים תחיה כל זאת תבואנה לראש אחי הב' החתן הירושלם במעלות ומדות טובות מרה מנחם לאנדא נ"י מהאלמין לרגלי בואך בברית הארושין יהי דרכך צלחה תזכה לעלות על במתי ההצלחה כאנות אחיך הנאמן

הק' אפרים זאנוויל לאנדא סאטמאר

מעומקא דלבא אמינא ברכת מזל-טוב לכ' הב' החתן מופלג בתורה וביראה חתן חמים למעלות ומדות טובות וחמדות זית רענן שמו עולה כסוב שמך כמרה חנני יו"ט ליפא שאלאמאן נ"י מקליין באוינטא לארושין יה"ר שווגס יעלה יפה ויזכה לבנות בית נאמן בישראל.

הק' אפרים זאנוויל לאנדא סאטמאר

בבית מסחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בחמידות כל מיני ספרים חדשים וישנים. ש"ס ווילנא
מכורך עוז והדר כריכה יפה וחזקה. חצי עור שפיעגעלבאנד עם אלפסי
רמב"ם ש"ע אר"ח ש"ע יו"ד. עין יעקב ווילנא הכל בכריכה הג"ל. חומשים
חזקים משניות נ"ך מכל המינים. ירושלמי. טורים על ארבעה חלקי ש"ע
וכן כל מיני ספרים עתיקים וחדשים. במחירים נמוכים מאד נא להסנות
אלינו בהזמנותיכם ותשבועו רצון צהר"ם. הכתבת:

Redactia Meged Jernachim Satu-Mare (Romania).

ספרים חדשים שהגיעו למערכת

ספר שו"ת נהר"ש חלק רביעי מהרב הגאון רשכב"ה וכו' כש"ת
מוה"ר שמואל עוגעל שליט"א אבדק"ק ראדאמישלע המתגורר כעת בעיר
קאסוי מע"א להשיגו אצל חתנו הרה"ג מו"ה דוד האלפערן. עפ"י הכתבת:
Rabbiner D. Halpern KOSICE Malyuska 31 (Cseslovaiei).

ראו זה חדש אשר מדפיס ועולה הרה"ג מו"ה יושע לעבאוויטש אבדק"ק
רעטיאג (טרנסילבניה) השו"ע אר"ח בחלקי קטני עם פירוש יקר על המג"א
קיצור מחצתש"ק יד אפרים ולבו"ש וכו' נדפסו בתוך דברי המג"א כסדרן באותיות
קטנות כדי לחלק על המעין. שם הפירוש "דמשק אליעזר" מוקנו הגה"צ וצ"ל והוא
תועלת גדול להלומדים ובפרט לבחורים מבני הישיבות וכעת נגמר ח"א עד הל'
תפלה ובקרב יגמר הדפסה עד הל' שבת. וכן כסדרן עד תשלום כל ב' חלקי
אר"ח ויהי' לאחדים חמשה חלקים והוא טוב להקונים. שיוכלו ליקח בזול כל
חלק בפ"ע ואח"כ יתאחדו ביחד כמובן — מחירו מאה לעי — נייר רעגאל
120 לעי — מכורך ט"ו לעי יותר. בחו"ל סלובקיה 25 Kc — אונגון 4
ענגא — ובשאר מדינות ג' רבע דאללאר למר"ס הנחה. הכתבת:

Prim Rabin Lebovits RETEAG Jud Somes Romania.

ספר "תפארת מרדכי" ספר נחמד גדול בכמות ובאיכות יכיל
בקרכו תולדות וקורות איש האלקים הה"ק שרף ונורא רבן של ישראל
מין מרדכי זי"ע מנדבורנא-בושטינא חברו הרב המפורסם כליל
השלימות והמדעים מוה"ר מרדכי גינצבורג שליט"א. ודרך חוש
וסיגנון יפה ונעים בחר לו הרה"ג המחבר שליט"א הג"ל בספרו זה
שכור זהב סביב לו ספר "מרשת מרדכי" בתוספות מרובה על העיקר
הערות יקרות ופלאולים נחמדים ודרושים לשבתות השנה ובר דיבר
על אופנו מחירו מאה לעי בנייר יפה ומכורך 150 לעי להשיגו
אצל נכדו הג"ל הכתבת.

Rabb. Mordechai Günzburg STOROINET Bucovina (Romania).

ב"ה שנה ששית העורך : יוסף חיים הכהן חיים סאטמאר כסליו-טבת תר"צ

תולדות

ויגדל האיש וילך הלך וגדול עד כי גדל מאד, ונמסר במסורה (ד"פ הלך) הלך ונסוע הנגבה הלך וחסור הלך ושוב הלך וגדול — יל"פ הסמיכות דהנה החכם מכ"א אמר (קהלת ו') בצל החכמה בצל הכסף ירצה בזה כמו שאנו רואים בדרכי החיים כי האיש אשר שולח ידו במסחר מקנה וקנין אף כי עלה והצליח להמציא די מחיתו איננו מספיק בזה ולא יבלו שפתיו מלומר די אמנם יעשה ככל אשר תמצא ידו יבקש לו תחבולות ואמצעים שונים להנהלת מסחרו ובאות נפשו שואף שיתעלה עוד מעלה באופן שתבואהו למטרת חפצו להרבות כבוד עושרו כן הוא תעודת האדם עלי חלדו שלא יהי' שבע רצון בתורתו ובעבודתו רק תהי צמאה נפשו לאלקים לאור באור החיים, וברב אונים ואמץ כח יכונן אשוריו לעלות על פסגם השלמות ויוסיף אומץ בעבודתו יתב' ושנו חכמים בל' המשנה דלא מוסיף יסף, ועל רעיון זו רמזו לנו גם בתדב"א כל-השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב הרצון כי חובה רובצת על האדם לשנות תהלוכותיו יום יום ולא יהי' שבע רצון בעבודתו של אחמול (עיי' מגד ירחים שנת תרפ"ט חוברת אלול פ' תבא בביאור המסורה עיי"ש) וזהו ממש אומרם ז"ל חסידים חראשונים כל ימיהם בתשובה ועל כגון אלו אמרו מתוך שחסידים היו תורתן משתמרת.

הנה כי כן אם המצא ימצא באדם שלמרות עסקו בתורת ה' עוד הוסג אחר ומטה ידו, גהפך אופני מרכבתו ודלתי התורה סגרו בעדו ואין רואה סי' יפה במשנתו זה לאות כי פגם בנפשו ועונותיו הסו אלה והמה שמבדילים בינו לבין קונו כי ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי ועליו לפשפש במעשיו ילך ויתרסס לפני קונו, יתחרט מעמקא דליבא על חטאיו יעשה תשובה מאהבה או אז יתרומם מעלה מעלה ביתר שאת ויתר עז כי גם עונותיו יתהפכו לזכיות.

וזאת תורת המסורה הלך ונסוע הנגבה דרום הוא סמל החכמה כי הרוצה להחכים ידרים ותעודת האדם שיהי' אריר כל חפצו אך לנסוע ולעלות למעלה להשיג חכמה העליונה, ובכ"ז אם הוא הלך וחסור לא יאמר עוד נואש וזה הוא תקנתו הלך ושוב ישוב בתשובה שלמה מאהבה ואז הלך וגדול יתרומם עד למעלה עד כי גדל מאד.

העורך

הגאון מו"ה זוסמן שטערן זצ"ל קיש-קאראש [עם הוספות העורך]

במדרש ונשא השעיר עליו זה עשו שנ' הן עשו אחי איש שעיר, את כל עונותם עונות חם שנ' ויעקב איש חם (רכה פ' ס"ה) ויל"פ עת"מ דאיתא

דאיתא עוד במדרש גי'ה"כ נוטל הקב"ה עונותיהם של ישראל ונותנה על שרו של עשו אמר רבש"ע מה כחי שאתה נותן עלי כל העונות דיש להבין וכי יאית כדין ליטול העונות מישראל ולהעמיסם על עשו הלא ה' לא יעזב משפט והחוטא הוא עונו ישא גם אומרו מה כחי שאתה נותן עלי צ"ב ביאור הדברים כי אבינו אב הרחמן שוחר טוב לעמו ישראל וחפץ הוא בהצדק גם בעת אשר חושאים לפניו לא נמתח עליהם קו המשפט כי רואה הוא בעוני עמו בני וכי כושר הגלות ושעבוד מלכיות בעוכם המת המפריעים אותם מעבודתם עבודת הקודש והו' באמת התנצלות גמור לעברות פרטיות כמו גזלה גנבה ביטול תורה ותפלה וכדומה באלו יש לחפות עליהם כי חיייהם חלולים מנגד כשל כח הסבל אבל מה נאמר ומה נדבר על שאר חבילות עברות ותועבות ה' אשר שנה כמו ניבול פה שחוק וקלות ראש לישב במושב לצים לילך לבתי טרטריאות המרגילים לאדם לערוה ולכל תועבת ה' כל הלילה כמו שעירים ירקדו בחורים ובחולות אנשים וגו' יחזיו כהנה וכהנה עוד ועוד מגרים היצה"ר בעצמם הכי גם את כל אלו יש לתלות בתוקף עול הגלות ונהפוך הוא בגלותנו מהראוי למעט בתענוגים אף במילי דהתירא ולשמתה מה זו עושה ז' ומי עוד מה להמליץ באמתלא זו וכאן ימצא בע"ח לגבות את חובו וז"ב המדרש כשנוטל הקב"ה עונותיהם של ישראל להעמיסם על שרו של עשו בא בטענה מה כחי שאתה נותן עלי כל העונות כלומר גם של אלו החוטאים בנפשותם בשאט בנפש ואיכה אשא אני גם את כל אלו הלא אין זה מגדר המשפט והו' ממש אומרים ונשא השעיר זה עשו את כל העונות-תם דייקא היינו של אותן התמימים וישרים בלבותם אשר דרכי ה' יחפצין רק הגלות בעוכם הן את כל אלו ראוי להעמיסן על עשו כנ"ל וא"ש.

במדרש בא אחיך במרמה ולקח ברכתך באותה שעה תתחיל עשו צות ואמר בא וראה מה עשה לי התם הזה דהנה יעקב איש תם יושב באהלה של תורה והוגה בה ה' גכבד מאד בעיני העם ושמו לברכה כלם כבדו בכבוד ופאר אחרי שצדיק וישר הגון ומתהלך בתומו ולהפך ה' עשו נודע לאיש רע מעללים וסאני שומעני שעושה עושר ולא כמשפט ולכן נחל חרפה ובוז בעיני כל יודעיו ומכיריו ועשו זה היטב חרה לו שיקרא ליעקב איש הצדק וה' אדיר כל חפצו לזלזלו ולהשפיל לארץ כבודו באמרו הן לא נופל הוא ממני וכמוני כמוהו עושה עושר ולא כמשפט אבל ערמה יתירה ניתן בו לעשות במחשך מעשהו מכסה ערמתו בשאון למען הסתיר מעיני הרואים ולכן ירכיש לו שם טוב ואת כל הכבוד הזה ועל זה צעק חזק ושוך הן אנכי ע"י מעשי הנחלתי שמע שוא ויעקב זה לובש אדרת הצדק למען כחש והרי עקבני זה פעמים ועוד נראה מעשיו רצוים בעיני העם ומחזיקים אותו לתם וישר אחרי שמסתיר מעשיו תחת מסוה היושר והצדק וזה שצות ראה מה עשה לי התם הזה שמחזיקים אותו לאיש תם וישר הולך ראה נא גם ראה כי לא נוטל הוא ממני ולמה זה אסא יקרא איש הצדק תם ויושב אהלים.

חיים מנחם גינצבורג

הנאון מריה חיים צבי מאנהיימער וצ"ל אונגוואר

במדרש מה שהשיג אברהם אצ"ה ע"י המלאכים אשר סעדו על שלחנו השיג יצחק ע"י המטעמים ויעקב ראה זאת בחלום של הסולם ולדוד המלך נגלה זאת ע"י הכינור. המדרש הזה אומר דרשוני וחיו ויל"ם דהנה כללא כיללו לן רז"ל שאחר כוונת הלב הן הן הדברים וכל איש מישראל בעשותו אחת ממצות ה' עליו להתאזר לפנות מלבו כל פני עצמית אשר תוכל היות במצוה זו כי שלמות המצוה ויקר תסארתה הוא אם נעשית על טהרת הקודש במחשבת זכה ורצון בלתי לה לבדו כוונת הלב הוא רוח החי אשר ע"י נתעלה עצם המצוה ביותר שאת כמ"ש רחמנא ליבא בעי המצוה בלי כוונה היא כגוף בלי גשמה וסוד זה השיג אברהם אצ"ה במעמד שלשתן של אלה מלאכי מרום משרתי עליון כשהאכילם על שלחנו והוא באחת שש ושמוח לעשות רצון קונו להאכיל רעבים ועניים מרודים יביא בית ולמרות שנודע לו שטעה בדמיונו יוכח לדעת כי רצה אלקים את מעשיו מפאת פרי מחשבתו כי שם נגלו אליו אלקים לבשרו בבשרות הורע אין זה כ"א יד מחשבתו הטהורה עשתה זאת ובדרך הזה דרך גם יצחק בגו בצותו לעשו להכין לו מטעמים לא למען השביע רעבוננו כי ה' לו צאן ובקר לרוב כנ' לך נא אל הצאן וכו' ושלחנו ה' דשן ושמן — אמנם נפשו חמדה לזכות את בנו שיכונן מחשבתו למצות כיבוד אב שיהי' כלי מוכשר להשיג ע"י ברכת אביו וסוד זה נגלה גם ליעקב במראה הסולם וזהו "וראשו מגיע השמימה" הראש הוא סמל המחשבה (ע"ש מחשבה שבראש) ע"י מחשבה מטהרה יוכל להתעלות ולעוף עד שמי רום ואל מקומו שואף זורח הוא שם — הרי לפנינו שלכל אחד מהאבות הקדושים נגלה להם סוד זה באופנים שונים.

גם דוד המלך ה' כאחת מהם ולו נגלה חזיון הזה ע"י כינור כי כינור ה' תלוי למעלה ממסתו של דוד וכיון שהגיע לחצות לילה רוח צפונית מנשבת בו והתחיל לנגן מאליו הכוונה בהקדם ביאור הכ' והי' כנגן המגן ותהי' עליו רוח אלקים. כי נגן היינו הכינור ומנגן נקרא האדם התופסו ואם מעשיו האיש ומחשבתו זכה כלו לה' אז נחה עליו רוח ה' וי"ש "והי' כנגן המנגן" כלומר אם המנגן יהי' רומה לנגן מפשט מכל בחשבה לא טהורה או ותהי' עליו רוח אלקים. גלל כן כאשר שמע דוד המע"ה קול הכינור מצלצל באזנו נתעורר גם הוא לעשות מלאכתו מלאכת שמים במחשבה זכה וצ"ל וי"ש רמזו שסוד זה נגלה לדוד ע"י הכינור וא"ש.

ויצא

ויען לבן ויאמר ליעקב הכנות בנותי והבנים בני וכל אשר אתה רואה לי הוא

מלפנים זאת בישראל. אם התברך האיש היהודי בבנים הי' חובת האב להדריכם להמציא להם אמצעי-הלימוד להשתלם עצמם ובה מלא חובתו לגבי בניו ואז רק אז נחמלא סאת-אשרו הרוחני והגשמי בהצלחת בגיו

בניו בשעה שהנהו רואה כי בניו נתעלו למדרגת בנים מהוגנים בניו שאינם מהוגנים עושים הרושם על האבות כאלו המה מחוסרי בנים, ומוטב להם שלא ילדו. ולא עוד אלא שהוא חוב להם רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני? — אלא דלא ילדה בנים לגיהנם כוונתו. (ברכות פ"ק) גם העקרה האומללה בשעה שמתגעגעת להושע בפרי-בטן לאן על בנים כאלו מבקשת חנה בשעה שיללה על מר גורלה ובקשה על בנים עד שהטיחה דברים כלפי מעלה לא שכחה מלהגיש בחפלתה: "זרע אנשים" גבר בגוברין המובלע בין הבריות שידע להשלים עצמו במעלת הבריות ובשלמותן וזולת זה הרי היא מוכנת לוותר על כל אושר הבנים אשר אליהם היא נושא את נפשה.

אמנם מה תתכלת השאלה כמו מאליה שלמות זו מהו פירושה? דבר זה מפורש בתורה במילים די ברורים: "ושונתם לבנין ולמדתם את בניכם" ומהו הלימוד — "ודברת בם" זאת אומרת עיקר השלמות של העלם היהודי היא עפ"י המסורה לעלות במעלת החכמה והתורה ולהשתלם עצמו במדות תרומיות. זהו מעלת הבנים ולעומת זה מעלת הבנות הנו אחרת כל כבודה בת מלך פנימה לא נתנה אשה אלא ליופי ודרכן לכתל ולפקס ולהדר אחר המלכוסים שהי' עוז והדר לבושה וחלוקות הן מעלתן של אלו לאלו שלמותן של בנים מעלת התורה והחכמה חסרון הוא אצל הבנות. המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות [טוטה פ"ק]. האשה היהודית לא נאה לה לחטט אחר בדקי החכמה ולחפש בחורי המדעים. אין חכמה לאשה אלא בסלך. ומעלת של בנות גריעותא הוא אצל הבנים ואם היא דרכה לקשט ולבשם עצמה גנאי הוא לת"ח שיצא כשהוא מבושם בשוק. וכל מה שאצלה נקראת מעלה והרי היא משתבחת על ידה אצל הכנים כמוכן אין לזה ערך.

בדורנו אנו נוחלים השטה הבנים אחוים במעשה הבנות. והבנות הולכות בדרכי הבנים כלומר הבנים מטללים בשערם כוחלים ופוקסים דומה לשל אלו הבנות. והבנות גומרות חוק לימודן ועוסקות בחכמה ומסתפרות כמעשה הבנים ויפה שמועה זו בשם דרשן מפואר אחד על מרז"ל (סוף קידושין) אי אפשר לעולם בלי זכרים ובלא נקבות. אי לו למי שבניו נקבות היינו אי להם לאותם שגם "בניו" המה בבחינת "נקבות" מסתגלים לאופן הנקבות.

וברעיון זה יש לפרש הפ' וירא ה' וינעץ מכעס בניו ובנותיו ויאמר וכו' כי דור תהפוכות המה בנים לא אמן בם. דהוא יתב' נעץ על תכסיטי-הבנים שגם הם מתנהגים לרוח סיסמת הבנות. וזה וירא ה' וינעץ מכעס בניו שגם בניו המה בבחינת "בנותיו" ויאמר דור "תהפוכות" המה. אני אמרתי שיהי' בנים והמה למרות רצוני נעשו "בנות" וממילא בנים לא אמן בם.

וזאת היתה כוונת לבן שהתפאר כי ביתו נתגדל בהתאמה לרוח הסיסמה הישנה של היהדות המסורתית. הבנים למעלתם. והבנות לשלמותן. וכל אחת החזיקו במנהגי הראשונים לא הטו ממעגליהם וגם האחרונות עומדות מוצק איתן בדעתן וכל אחת ואחת עומדות על מצבן ומעמדן הראוי להן. הבנות נשארו

נשארו בבחינת בנות, והבנים גם הם בהייתן בבחינת בנים, וזה ששבח את בניו:
 "הכנות בנותי", והבנים בני כל אחת נשארה לפי גזרת שגורה סבה העליונה.
 ליבוש בער האלפערט בארשא

וישלח

הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבדק"ק סאטמאר

בפסוק עם לבן גרתי ואחר עד עתה פרש"י ז"ל עם לבן הרשע גרתי ותר"ג
 מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, הכוונה עפ"י שדרשו ז"ל
 (מר"ר איכה) גלחה יהודה מעוני וכי אומה"ע אינם גולים אלא אוה"ע עאפ"י שגלו
 אין גלותם גלות שאוכלים מפתם ושותים מיינם אבל ישראל גלותם גלות,
 דעינו הראות בכל עם ולשון אם יגלו ממקומם ויתיישבו במק"א או במדינה
 אחרת אם כי בתחלה עד שלא יכיר לשון המדינה ונימוסה הוא גר בארץ גכר"י,
 אמנם עוד מעט ויכיר לשונם וטבעם עד שנעשה חושב, ובמשך זמן מועט
 יהי כאחיו האזרחים, בשכבר נשכחו ימים מקדם והראשונות לא יזכרו עוד,
 ומה גם בנים אשר יוליד הלא המה כאחד מבני המדינה וכאזרחי הארץ ממש.
 לא כן עם ה' אנחנו ישראל עמו מפני חטאנו גלינו מארצנו וקרוב לאלפים שנה
 נתרחקנו מעל אדמתנו כמה וכמה דורות חלפו ועברו ולמרות אריכת הזמן
 נפשנו דאבה מני פה גלותנו ולא ימיש מזכרוננו נצח, והסבה לזה הוא כמבואר
 במאמר הנ"ל יען שאין לנו שיח ושיג עמהם מפתם אין אנו אוכלים וכו', וז"ש
 אוה"ע אעפ"י שגלו אין גלותם גלות, כי עוד מעט ואין הרגש לגלות, אבל
 ישראל גלותם גלות אף אם ירבה כחול ימים, כמובן שאין הדברים אמורים
 רק בזמן שישראל מובדלין מכל עם ואין מתערבין עמהם להיות לעם אחד,
 ומקרא מלא נאמר בבהתחברך לרשע פרץ ה' את מעשיך והיינו דכונו ז"ל
 לדרוש מה שאמר יעקב עם לבן גרתי שהייתי כגר בארץ גכר"י אם כי ואחר
 עד עתה משך עשרים שנה והסבה לזה יען כי תרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי
 ממעשיו הרעים והיא שעמדה לי שגם ברבות הימים לא נחשבתי כחושבי
 ואזרחי הארץ.

ואשלחה להגיד לאדוני למצא חן בעיניך, ההרגש מבואר וכי בזה ימצא חן
 בעיני עשו הרשע בשמעו את שמע אחיו כי נתברך בעושר וכבוד
 הלא נהפוך הוא בזה יעיר עוד שנאתו וקנאתו עליו כי הלכה הוא בידוע שעשו
 שונא ליעקב? ויל"פ עפ"י רש"י ז"ל ע"פ וילך אל ארץ מפני שט"ח של
 העבדות של וענו אותם שלא רצה עשולקבלו, ובאמת אם רצונו לירש הברכות כדן
 בכור, עליו לקבל גם החיוב המוטל, כמשפט יורש בנכסי אביו שעליו לקבל גם
 השיעבוד שיש לו לאביו, וא"כ עשו שלא רצה לקבל עליו השיעבוד שט"ח
 ממילא אבד גם זכותו בהברכות כי הוא תרתי דסתרי, והנה יעקב אע"ה ידע
 כ"ז היטב שעשו הרשע בהפקירא נחא ל"י, ולא יאבה למשוך צוארו בעול
 הגלות, והנה כי כן הפקיע זכותו מהברכות משה"ד כאמור, וזה ששלח לו
 עם לבן גרתי כלומר כבר התחלתי בפרעון השט"ח, כי גר יהי זרעך ובגלל
 הדבר

הדבר הזה "ויהי לי שור וחמור וכו'" זכיתי בתכונות שברכני אבי. ודע וראה שאין להשיג הברכות בלתי קבלת עול גלות. והא בלא הא לא סגי. וזהו למצא חן בעיניך גם אתה תשפוט בצדק כי לא עשיתי עול בדבר לקיחת הברכות. מהנ"ל

הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבא והכני אם על בנים.

הבדל יסודי ועיקרי יש בין שונה-גלוי לשונה-נסתר ותהום רבה ובקעה צמוקה מפרדת ביניהם. כי בעוד שהראשון מראה לעיני כל שנאתו ומגלה לעיני השמש איבתו. זהו האחרון נוסר שטמתו בקרבו לעת כי יודמן לו הודמנות יותר מוכשרת. כאח גראה לו לפניו. ואש-השנאה בוערת. עמוק עמוק בלבו. והשוקל במאזני שכלו איזה משגים מסוכן יותר. בא לידי החלטה ברורה. כי השונא הנסתר המראה לו פנים של חבה. ומדבר עמו ברגש ידידותית. הוא מסוכן יותר מאת השונה הגלוי. כי מאותו האחרון נקל להשמר. מעלים ממנו כל מסתוריו. ומכסה על כל סודיו בהיותו מכירו לשונאו. לא כן השונא הנסתר חמוקק אצלו לאיש סודו ומגלה לו כל סתרי לבבו. והלה ארב לו. להסילו במצודתו אשר הנהו מכין בעדו. חפץ הוא לדעת נתיבו על מנת להעמיד מעצורים ומכשולים שיהי לאסד באם הדרך. גם דוד המעיה אמר ה' לי בעזרי ואני אראה בשונאי הוא ביקש והתחנן מאתו יתברך שיגן עליו מאותם האנשים המכסים שנאתם ואדרבה מראים עצמם כעוזרים ומסייעים לו. ולאותם הידועים לו בתור שונאים מוחלטים ישמור עצמו הוא לבדו. וזה שאמר ה' לי בעזרי. ה' יגן בעדי מאותם המתחזים אלי כעוזרים. ולאמתו המה שונאים אותי. ואני אראה בשונאי. אמנם אני בעצמי אזהר משונאי הגלויים לי.

יעקב אבינו ע"ה. אחר שחור עם משפחתו מבית לבן לא ידע מהות אחיו ותכונותיו ואם הוא לו שונה-גלוי. אזי אפשר לו להזהר ממנו. אמנם הוא חשש אולי הוא לו לשונה-נסתר ויקבלגו ברגש אחותית ורק בלבו ישמור שנאתו. ואם כן אז אין בידו לשמור ממנו וצריך לרחמי שמים. וע"ז התחנן יעקב אע"ה: הצילני נא מיד אחי אם יתחם אלי בתור אח וע"ז "מיד עשו רגשותיו המה של עשו. ורק לפניו הוא מראה אחותו לפניו. וע"ז אני חש פן יבא והכני אם על בנים. ולזה נחנך לי הצלה שמימית כי אילמלי יבא בתכונת המשטמה ויראה אכזריותו לנגדי אדע בעצמי להשמר ולהזהר ממנו שלא יזיקוני. אמנם אני מסחד שלא יבא כערמה מזין בתכונת-האחות. ואזי אסיל חלילה במצידתו ולזאת הצילני נא אתה יתברך.

ליבוש בער האלפערט בארשא

וישב

מלוקט עם הוספות העורך

ויראו אתו מרחוק ובטרם יקרב אליהם ויתגכלו אתו. להמיתו מקרא הזה צ"ב כי מי לא ידע בכל אלה. וכל מעשה מחשבה קודמתו וייל"ט עשי"מ שמבאר

שמכור במפרשי התורה (ע"י כלי יקר) כי הכתונת פסים אשר עשה לו אביו לכבוד ולתפארת ה' כעין בגדי כהונה לשרת בם בקודש שה' בהם כתונת תשבץ וכלפי שה' או העבודה בכבורים ה' זה לאות ולמופת כי גטלה הבכורה מראובן על שבלבל יצועי אביו ונתנה ליוסף והוא ה' כהן לאל עליון והוא שנקרא "בן זקנים" כי להיותו בכור עובד עבודה ה' דוכה נמש כאלו ה' הזקן שבאחים כמובן שה' נעשית על טהרת הקודש כבגדי אהרן הכהן ובגדי אשר לפי השערת חז"ל ה' בכח סגולתם להמשיך חוט של חסד ורחמים על הלוכסם ולהפיל אימה ופחד על שונאיו ויראו מגשת אליו ובגלל זה נאמר "ובסתר יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו" כי שבטי ישושין ידעו ויבינו זאת כי בעת אשר יקרב אליהם לא יוכלו להרע לו לכן רצו לפגוע בו מרחוק טרם קרב אליהם כאומרים ששיטו בו הכלבים אולם אחרי רואם שמפעלם ללא הועיל כי גם הכלבים עזי נפש לא חרצו עליו לשונם לכן טכסו עצה להפשיט מעליו את כתונת הפסים כי ע"י הפשטת כתנתו גם חוט של חסד ורחמים חלף ועבר ויטגור אמר המאסף מה מאד יומתק בזה נוסח התפלה בשעת ברכת כהנים "ותחננו לחן ולחסד ולרחמים וכו' כשם שנתת את יוסף צדיקך בשעה שהלבישו אביו כתונת פסים לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואיו" א"י החן והחסד של יוסף בעיני אחיו כשבקשו להרגו ובהצעה הנ"ל יחורץ שפיר.

הגאון מו"ה יעקב שיק זצ"ל נאדאדוואר

מדרש אלו ה' ראובן יודע שהתורה כתוב עליו וישמע ראובן ויצילו מידם על כתיפו ה' מוליכו אל אביו ויל"פ בהקדם מה שמכארים מקרא קודש וישמע ראובן ויצילו מידם עפ"י שסיפרו לנו חז"ל (תענית) מאילפא ור' יוחנן דאולי לעבוד עיסקאי אתו מלאכי השרת ואמרו חד לחברי נקסליגהו שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה ר"י שמע אילפא לא שמע אמר ר"י מדשמע אנא ואילפא לא שמע ש"מ לדידי קיימא לי שעתא והנה רש"י ז"ל פ"י ונראה מה יהי' חלומותיו רוח הקודש אומרת כן נראה דבר מי יקום וע"ז אח"כ וישמע ראובן היינו ששמע את הקול הבא מן השמים ומה שפט בצדק דלדידי קיימא שעתא להצילו לכן ויצילו מידם אבל רק הצלה פורתא בחושבו כי לא עליו המלאכה לגמור ולמה יכנס הוא בעובי הקורה יותר משאר אחיו חלא כמיהו כמוהם גם המה יחישו לקול הנשמע באזניהם גם המה יקחו חלקם בהצלתו לזאת ראה ראשית לו לפתוח בהצלה תחלה ואחיו הלא המה יגמרו בעדו אולם טעה בדמינו ולפי עדותה של תורה רק הוא לבדו שמע את הקול ואחיו לא שמעו אולם אם ה' ראובן יודע מזה שרק קול לו קול אליו על כתיפו ה' מוליכו לאביו כי הוא סימנא מלתא דלדידי קיימא שעתא ועליו להצילו הצלה גמורה.

מלוקט עם הוספות רבות מהעורך

במדרש ויצא החוצה קפץ בזכות אבות המדיא (בראשית ט"ו) ויצא אותו החוצה (רבה פ' ט"ז) הן מודעת זאת שאין לך אדם בארץ שאין יצה"ר מסתער בקרבו טוכן בו להחטיאו כי כך גזרה חכמה העליונה המאח"כ

כי יצר לב האדם רע מנעוריו כשנער לצאת ממעי אמו בא לו לנטות אחלו בקרב לבו ולעבור עליו כל משבריו וגליו אולת קשורה בלב נער ובכל צעד ושעל אורב לו וקם עליו להדיחו במשאות שוא ומדוחים אולם אין לו להיצר שפה אחת ודברים אחדים רק לערך תכונת האדם גדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ינטה עליו קור ולכל אחד אחד ואחד בא יבא בתמונה אחרת למען יגנוב לבבו ולמשכו ברשתו כי לאנשים פחותי הערך וקלי הדעת אשר אש התאוה והתשוקה בוערת בקרבם בא בחלקקות לשוננו תחתי עמל ואון לאמר לו הלא אדם קצר ימים שבע רגזו כל ימיו מכאובים וכעס ענינו אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו לאכול ולשתות ולהתענג בדשן גפשו אבל לקדושים אשר בארץ חמה אשר כל פרי מעשיהם קודש הלולים לה אם ילחום עמהם מלחמה גלוי בכלי נשק התאוה לא יוכל להם כי ילעגו למו יתגברו עליו לעמוד נגדו בכל שארית חכם כי מן חכם וישמע אלה להחליף עולם קיים בעולם עובר אשר אחריתם ערי אובד וברצותו לערוך מלחמה נגד אדם המעלה אשר תורת ה' התולתו יבא אליו במרמה מתעטף באדרת שער ויתחפש בלבוש אמת וצדק לכל יכירו מי הוא ועל דלתי היבלי לבבו ידטוק בקול יראה וענוה ואך בחלקות ישית למו כל עמל ועון יליט במכסה צדק ויורש וכל תועבה ונבלה יעטה במעטה מצוה וצדקה יצבעהו בצבעי היראה למען לא ידע הנפתה לכל חטאת כי חטאת הוא ובכן יחילו דרכיו להפילו לפח מוקשו אמנם החכם עיניו בראשו יבחון היטב בכור התכונה לצרף האמת מסיגי השקר והבא לטהר מסייעין לו ויאירו עיני שכלו להכיר האמת לאמתו

ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה ה' המאורע אצל יוסף הצדיק עם אשת פוטיפר מצאה און לה למושכו ברשתה באמרה לו צלח ורכב על דבר אמת לעשות חסד משפט וצדקה כי באלה תפצתי כי כן הוא דרכו של יצחק בידעו שדבריו לא יכו שורש על תלמי לבב אנוש להחסיא או ישת אל הערמה פניו תופש אומנתו של יצחק והוא עי"מ שמי רש"י ז"ל שראתה באצטרולוגין שלה שעתידת להעמיד בנים ממנה ואינה יודעת אם ממנה או מבחנה ובאמרה לו שמה יצא הדבר בטח יחיש חיש מהר לקיים דבר ה' כי לא ידע כי בנפשו הוא אמנם יוסף הצדיק נצר מגוע קדושים וישרי לב אם כי ראה המראה הגדול באצטגנינות לא שת לבו לדבר הזה ולא אבה שמוע לה כי ראה ויוכח ממה שנאמר בוקנו אברהם שאין לעמוד על בירור הוראת האצטגנינות שנ' ויוצא אותו החוצה אל הקבי"ה צא מאצטגנונית שלך ולא תחוש למראה המולות.

וזו שסיפרה לנו תוה"ק בשבחו של יוסף הצדיק שנתן כתף סוררת לדבריו אף שהראה לו המחזה כי מה יצא הדבר ויוצא החוצה יצא ממחזה האצטגנונית ושלא יקשה השואל מה ראה על ככה שלא ליתן אומן לדבריה ומדוע לא חשש לקשט דברי אמת ע"ז באו בעלי המדרש לאמר שמהמאורע בוקנו אברהם למד זאת שנ' ויוצא אותו החוצה בכן נכח לדעת שאין לעמוד על מראה האצטגנונית.

הגאון מו"ה מרדכי בנעטא זצ"ל ניקלשבורג

בפסוק בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו והשיבך על כנך ונתת כוס
 פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו כי אם זכרתי אתך
 וכו' יל"ם כי מחנה חלומי ה' מהרהורי דיומא כי בחושבו שמעשה זה ה'
 לו במקרה החליט בדעתו שמעתה יחיש לדקדק היטב במעשה השרות באופן
 שלא תבא תקלה כזו לידו והיינו שהוא בעצמו בלי שום סיוע מאחר ימווג
 הכוס וימציאו ליד המלך. והו' ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה
 ואתן את הכוס על כף פרעה כלומר כל מעשי בעצמי דייקא אולם באמת
 מאת ה' היתה זאת למען יסובב הצלה ליוסף עיי' כי מן חזיון לא ה' מגיע
 לו עונש כי אנוס ה' בדבר. ולכן א"ל יוסף ונתת כוס פרעה בידו כמשפט
 הראשון כמו מאז כן עתה לא תצטרך לנתיבותא יתירה ולא תדמה בנפשו כי
 רק מקרה הוא אמנם תדע שלמעני אנה ה' לידך הדבר הזה והו' כי אם
 זכרתי וכו' לסבב הצלתי.

לחנוכה

מדרש (רבה בהעלחך) נתקשה משה במעשה המנורה

א"ל הקב"ה טול ככר זהב והשלך לתוך האש.

והו' מקשה תעשה את המנורה תעשה מאלי' —

מנורת זהב כלה (זכרי' ג') אלו ישראל שג' כלך

יפה רעיתי

תעודת איש ישראל לפלס לו דרך ונתיב לעלות בגרם המעלות טולם השלמות

וכבני רשף יגביה עוף לעלות על גפי מרומי קרת בשמי היהדות ורק

או ראוי הוא להללו בשערים בתור אדם המעלה כשהוא עומד נכון על בסיס

יהדותו ועל מסד אמונתו. ישראל גוי אחד בארץ עם הנבחר כמו ככבי שחק

יתנוצצו ויבהקו עם יקר פעולותיהם הנשגבות כמ"ש הנביא בשם ה' ונתת

לאור עולם והלכו גוים לאורך —

אולם אם נביט בעד אשנב התכונה על מצב תכונת האדם באשר הוא אדם

קרוץ מחומר מה הוא תחלבט לעינינו השאלה הכי נפלאה: איך ישגיב

אדם בכחו להתאזר ולעלות בהדרת קודש בעטרת השלמות. הלא כמו ענני

העבים המקדירים טוהר השחקים גבל ישומו לקרני אורם בל ועבורו כן האדם

אשר שוכנו בירכתי החומר הנה חומרו וגשמו כמו מסך מבדיל מפסיק הוא

בעד טהרת נפשו. ואד יעלה מן פעולותיו הארציות לכסות את עין שכלו

ווחר-אלהי שלהבת-יה ?

אמנם כן האדם אשר בראשו שריון המדע והשכל ובידו חרב הפחירה לכל

אשר יחפץ יטנו בהשתלמו לשרותו את הנפש בעבודת הקודש או יוכל

עמוד בפני סער רגשת החומר כי גם חלקי חומרו יצורו ויזדככו עדי יתנוסס

כאבני נזר יעלו וינשאו גם המה אל רום שמי הרוחני אל מצב גבוה ונעלה —

הנה כי כן האדם אשר בתורת ה' חפצו ורוח אלקים התנוסס בקרבו לסגל עלי

חלדו

חלדו חרמ' הנה זוהר יסעת תוה'ק. חוספת עליו. היא תאונתו במתניו לכל ימבו. בעבלת זרמי התאונת ובבח מגולתה לגטות בלבות. כג'א רגשות הכי נעלות ומועילות. ולשרש מקרבם התכונות בלתי מהוגנות.

למעשה הבא נכא למיאור מאמרם ול הנצב ראש דברנו. נתקשה משה במעשה המנורה. האדם תכנו ומהותו. הוא סמל המנורה הוא. אור התורה אור המאיר. וזה שנתקשה לו. אדם איך יזכה? האדם אשר עבותות התאונה וחמדת התענוגים השתרגו בקרבו איך אפוא יעשה. חיל להתעלות ולעמוד במרום הר הקודש. הלא המה יגבילו בעדו. ימריעו אותו מעבודתו מלהסתפח. בנחלת חיים הנצחיים. איל הקביה להרגיע את רוחו. כי לא יבצר מהאדם להתעלות למרום פסגם. התשתלמות. אכן תנאי הוא הדבר. כי כל עוד שעפרות זהב לו לקנין. הנה חמדת האושר הזמני. תגדור בעדו מלהשיג. שלטתו. אמנם. טול ככר וזק והשלך לתוך האש. אם ותנצר מעפר תאות. הזהב. הוא סמל התאונה ואושר הזמני. וישליך מגדו כל מחמדי תבל. ואדיר כל חפצו. אך להסריב חייו על מובח אהבת תוה'ק. דת-אש. או סמוך לבו לא ירא. כי היא האורתו חיל. חסולל לו הדרך שלש ימעדו קיסוליו לרגלי המון זרמי התאונת. או אז יתעלה יקרת תכונתו. לאור באור החיים אור. עלין מנורה הסהורה קדושה עליונה.

הרב אברהם נתן עלבערג גר'ו זגיערז

מקץ

ויאמר פרעה אל יוסף אני טרעה ובלעודך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים. הנה מי שיש לו ידוע בתהלוכות המדינה ידוע כי בעת אשר השני למלכות (מיניסטר פרעזידנט) הוסר ממשמרת מקורותיו. אתו יוסרו גם אלה הפחות והסגנים אנשי עצתו העוטרים אתו וסרים למשמעתו (קאני-נעם). כי המשנה למלך הוא פתיל המחברים. ואם ינתק תחוט יתפרד התכילה וכלם כענן יכלו. ואותו אשר חורם במקומו תחתיו. עליו לבחור לו אנשים אתו בדומה. לו בדעותיו מאשר ייטב בעיניו בעלי ברייתו. למען לא יהי לו לאבן נגף בתהלוכותיו לרגלי הנהלת המדינה. (לאנדעם. פוליטיק) וינחלם בחפצו ורצונו בלי מסגיזה.

והנה יוסף הוקם על המשנה למלך. בזה במובן ירדו מכסאותם כל השוהים והסגנים ששמשו עד עתה בועד (קאבינעט) הישן ונאלצו למסור משמרתם אל יוסף ותוא באות גמשו יבחר חדשים. תהתיחם. השוהים בשמעם זאת נהפכו פניהם כשולי קדרה וחתרעמו על מה גורלם לאמר. הלא זה היהודי בא לגור וישפוט שפוט. התאורו וחיו. לאנשי חיל ללחום מלחמת תנוטה לבטל הגזירה הרעה. וכל הארץ רגנה. לקולם. והקול גשמע ביתה פרעה ואחיו חיל ורעדה. כי ירא לגמשו שלא ימיטו. הכסא גם מתחתיו. לזאת ראה לנכון לטבס עצה עם יוסף. ולהמתיק עמו סוד וכך הי' אומר. ראה נא ראה הסער הגדול המתחולל. חבה ונחממה מה לעשות להסיר התלונה ויגות. הסער מועמו עצתי. גכונה שרק אתה לבדך אשר הרימותיך. על תהי' שני למלכותי. אבל בלעודך

בלעוד לא יתרום איש לשר ופקיד. אמנם ישארו הישנים על כנם כאשר בחלה. המה ילכו אליך. ואז כל העם על מקומו יבא בשלום. וזה. ובלעוד לא ירים איש את ידו וכו'. ובכן יקם סעודה לרמסה. הקולות יחדלו והארץ נחה ושקטה.

אליעזר קינסטליכער

בלאמי הרה"ג אב"ד דפה הערמאנשטאדט שליט"א.

מסורה כלנו בני איש אחד נחנו. נחנו נעבור חלוצים. נחנו מה. נחנו פשענו ומרינו. יבואר עמי' שפי' החזון למרעד מקרא קודש (תהלים נ') ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי וכו' אם ראית גגב ותרץ עמו וכו' אלה עשית. וחזרשתי דמיתי היות אהי' כמון אוכיוך ואצרכה לעיניך. כי חדשים מקרוב באו מתלוננים וצועקים בקול מר צורח על החרדים שלוחמים מלחמת ה' כנגדם ואדיר כל חסדם אך להסדר מהם ושלל לדור עמהם בכפיפה אחת למה לפנינו בישראל לא נשמע כמהו. כל אחד הלך בדרכו יחפץ ובשרירות לבו. ולא נשמע קול תרועת מלחמה במחנה העברים. על זה נשוב אמרים לחם כי לא כדורות הראשונים דורות האחרונים. כי הראשונים אם כי הלכו דרך עקלתון לא שלחו ידם בעיקר לחרס יסוד. ומנהגי ישראל אשר כוננו על בסיס התורה והמסורה. הכלל ישראל קהלת יעקב מתנהגת כדת אשר גבלו ראשונים. ולא הי' הרשע אבן גוף לכל עדת בני. לא מן בעת בזמננו אלה בעוה"ר שישלטו בתקטם לחפון כל העדה. הרשעים יכבדו אכסם לחפון הקצרה על פיה ולחמור תחת אישיות התורה ערו ער היסוד בה. גלל כן כל איש אשר שביבי יראת ה' מלבו עוד לא כבה ירחיק מעל גבול קשר בוגדים אלה החוטאים בנפשחם. וז"ש ולרשע אמר אלקים וכו' מזנה וחולך משניו המכוערים. עם גנבים ומנאפים חלקו. שך שלחת ברעה וכו'. את כל אלה עשית מכבד זה רבות בשנים. אבל חזרשתי. כי מה לי ולך. כל איש חייסר בעיניו יעשה. אני אלך בשם ה'. ואתה לך לך כאות נמשך בשרירות לבך הרע. אולם כעת כאשר נשתנה הדבר. ודמית היות אהי' כמון. ורצה להכריחני שגם אני אהי' מהמתחדשים. ופורקי עול במון. ע"כ אוכיוך ואצרכה מלחמת ה' נגדך.

וכי' נוכל להעמים. בסמוקי מסורה הנ"ל אם אמר אמרו אלינו. כלנו בני איש אחד נחנו. ולמה נבגוד איש כאחיו ומה זה אשר הרחק תרחיקו לכת מחבורתנו. עלינו לדעת כי לא נאבה להם ולא נשמע אליהם רק. גחנו נעבור חלוצים. לפני ה'. אם העת לעשות לה'. להציל הודת מיד הודים אז נחבור כלי נשק וקרוב ונעביר קול תרועת מלחמה במחנה. מי לה'. אלינו. החלצו כל איש ללחום כעד תחיק. אבל אם יאמר האיש אשר יוכל לעמוד בסרך. ונחנו מה. מה אני שאהי' בראש החלוק אנכי עמר ואמר תולעת ולא איש. תדע נאמנה שבעונה. מסולה כזו גם. נחנו פשענו ומרינו. כי עלינו לעמוד בסרך בכל שארית כחנו בזמן שמורדי אור דוצים לחבל כרם ה' צבאות.

מלוקט מס' משאת בנימין.

ויגש

מסילות חיים

במדרש עוד יוסף בני חי הרבה חטאתי ואמרתי נסתרה דרכי מה ועתה
בטוח אני במה רב טובך אשר צפנת הנה הורינו חכז"ל (ברכות
נ"ד) שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה והוא יען שמאת
ה' לא תצא רעה מוחלטה ואף אם לפעמים ידמה לעיני אדם דבר לרעה הוא
אך יען שהוא קצר הראות וכהתה עינו לחדור לתוך תוכו ולהכיר הטוב
העסוף בה והישועה אשר תצמח ממנה ולכן חוקי שכלו לא כן ישפוט אבל
באמת עתיד מזהיר משקיף לו ממנה ועובדא דנחום איש גס זו (תענית כ"א)
ור"ע (ברכות ס"א) יוכיחו והנה מכל גלגולי הסבות מעשי דיוסף נוכל ג"כ
לשפוט כי ישרים דרכי ה' ואין עולתה בהם שנמכר לעבדות עבד במצרים
וגם שם הירגיו מנוחה ויגרו בו את הדוב בעלילות שוא עד הגיעו לבית
הסוהר ומה אנו רואים כי מבית האסורים יצא למלך ושר וראש נעשה לכל
מצרים ולמחיה שלחו ה' למען כלכל את בית אביו והרי אנו רואים ונוכחנו
למפרע כי כל גלגולי הסבות הן טובות גדולות ונצורות וע"כ ממעמדו וממצבו
של יוסף ששוב זרחה עליו שמש ההצלחה נשכיל לחבין כי בכל מקרי הזמן
ופגעים עלוטה וצטונה טובות רבות ואמנם יעקב אביו לא כן דימה ואמר
נסתרה דרכי מה אבל את בשדותיו כי עוד יוסף בנו האהוב לו בנפשו חי ועוד
זאת שמושל הנהו במצרים ונכת לדעת כי הרעה ההוא הביאה בקנמית ישועה
ליוסף ולבית אביו אמר כי מעתה אני בטוח במה רב טובך אשר צפנת כי
הטוב אך צפון היה באדרת הרעה אבל אך נתפורו עניי הרעה שוב זרחה
עליו שמש ההצלחה כי סעלת לחוסים בך נגד בני אדם (תהלים נ"א) הרצון
כי אך בני אדם שעניניהם טחו מראות המה לא יבינו להטובה הנשקפת בעתיד
אבל לו חכמו ושכילו יבינו לאחריתם שכל אלה המה טובות גדולות ונצורות

חיים מנחם גינצבורג

סטאראוינעץ בהגה"צ אב"דפת שליט"א

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראיתי את פניך כי עודך חי
פשטות הקרא אין לו הבנה ואדרבה מעתה חיו יחי חיי נחת בי
עד הנה הי' קץ בחיים כמ"ש כי ארר אל בני אבל שאולה — ושמעתי לאחר
קדוש מדבר ויבואר גם מדרש ז"ל על מקרא קודש ויפל על צואריו ויבך
על צואריו עוד אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף שהי' קורא את שמו
ונפלאים הדברים מדוע כיון לקרות באותה שעה דייקא חקי לא הי' יכול לקרא
טרם התראה אליו בנו או אח"כ ביאור הדבר מודעת זאת כי כל עצמה של
ק"ש היא מסירת הנפש על כבוד שמו יתב' כמו שדרשו ז"ל בכל נפשך אפי'
נוטל את נפשך אולם מסירת נפש באמת לאמתו הוא רק באיש אשר הפץ
בחיים וזמר המות היא לו למחותה אבל האדם העמוס תחת משא התלאות עד
כי קץ בחייו ויקו למות אשר יתן קץ לצרותיו מסירת נפשו של זה במה
נחשב הוא הלא טוב מותו מחייו ובכליון עינים בכל יום למות מחכה הנה

כי כן ק"ש של יעקב בכל אותן הימים של צער לא הי' נחשב בעיניו לכלום.
 כי אין זה מסירת נפש אמתי כיאות ליעקב איש אמת. ועל דבר זה נצטער
 אותו צדיק אולם בראותו את בנו אהובו אשר נפשו היתה קשורה בגופו
 עומד לפניו ותחי רוחו בקרבו ואך אז מצא מרגוע לנפשו, כי כביר מצאה
 ידו להתרגש במסירת נפש אמתי כראוי לאיש תמים כמוהו. עכשיו הגיע העת
 לקרא את שמו ולמסור את נפשו עבור שמו יתב' וי"ש. אמותה הפעם כלומר
 עד הנה הלא גמות חבחר גפשי ולמות קראתי חיים אולם אחרי ראותי את
 פניך כי עורך חיי וחפץ אני בחיים ע"כ. אמותה הפעם כלומר מעתה חוזר
 להיות המות מיתה עצמית כי אמות מות נפלו עלי ובוחר אני מעתה בחיים אמתיים.

ויחי

הגאון מו"ה יעקב טענענכויים זצ"ל פוטנאק ועם הוספות העורך
 מסורה אנכי אעשה כדברך. סלחתי כדברך. לו יהי כדברך. יש לשלב הסמיכות
 כי רצו לתאר בזה מעלת התשובה כמו שהפליגו ז"ל בשבחה עד שאמרו
 גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד כי עומדת למעלה ראש שמוציאה את
 האדם הנטבע ביון מצולת חטאיו תשארו על עברתה עד שמי רום וככביהם
 ואך בוידי פה במחשבה טהורה ובר לבב נקדש להיות כאחד מצבא מרום
 טהור וגקי מכל חטא ועון ככן שנה נער ודורשי רשימות אמרו. שזהו ביאור
 מאמרם אין. ועתה אלא תשובה כי כשאדם נותן דעתו ולבו להתודות על
 עונו ומעלו אשר מעל מוחלין לו מיד. והו. ועתה ירצה תיכף באותה רגע
 מקבלה ואילך נתהפך מרע לטוב כמו ששנינו במשנה המקדש את האשה ע"מ
 שהוא צדיק אפי' הוא רשע גמור הר"ז מקודשת שמה. הרהר תשובה בלבו
 אכן לירע איגש בגפשי כי אינה די באמירה לבדה מן השפה וחוצה אמנם
 צריך שיהי פיו ולבו שווין בקבלה גמורה ולא שיהי שונה באולתו. וזאת
 תורת המסורה כאשר האדם מתודה על חטאיו. ואומר להשם אמנם חטאתי אבל
 מהיום והלאה אנכי אעשה כדברך. ככל אשר צויתני מיד ויאמר ה' סלחתי
 כדברך. סר עונך וחטאתך תכופר. ואמר שוב אמנם חנאי יש בדבר וזהו. לו
 יהי כדברך כלומר כן תעשה כאשר דברת בפניך ולא תשוב לכסלה עוד
 לעשות הרע בעיני ה'. ואך זהו התשובה היותר מעולה ומקובלת לפני יתב'.

דברים בעתם

לנשואין

שמחן תשמח רעים אהובים כשמחך יצריך בגן עדן מקדם. כשאחד נותן רשות
 לאדם שיבחר לו אבן יקר בהיר בשחקים משני אבנים יקרים ממתנה
 ובוחר באחד לבו נוקם עליו. אולי השני טוב מזה אשר היא בחיקו ואין
 שמחתו

שמחתו בשלמות אולם אם יתן אחד לחברו אבן יקר במתנה ישמח בו בלב שלם. כשברא הקב"ה את חוה ונתנה לאדם לאשה שמח בה מאד. כי לא היה בידו לבחור אשה אחרת. כי היא היתה בת יחידה בעולם. אם כל חיי כן ידמו בנפשם חתן וכלה אשר חבליהם נפלה להם בנעימים ידעו ויכירו שבמאונם מהבל המה יחד. נועדים משוכן שמימה איש ורעייתו היא חבל נחלתו. כאלו היתה בת יחידה בעולם כחות לאדם. ולא היה לאל ידו ליקח אחרת לאשה. וזהו כשפחץ יצירך בג' מקדס. כשהוא יבין את זאת נחלתו יהי שפרה עליו ימצא חיים ושלום עם האשה אשר לקח. שר השלום ישכון באהלו.

לברית מילה

פסוק ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב המתינות יאחה לכל מעולת בנא. כי בחפזי כל האדם כוונתו בנפשו אחת ממצות ה' ומה תעם צוה הקב"ה. למול את הבן שיעור. זמן אחר הולדו ולא יכנס תיכף לברית קודש. כי בעשותו המצוה תיכף באולד לו הבן בהיותו שמח וטוב לב כי אשתו אחובת לבבו נטרה משחת גם המליטה. זכר אפשר שלא תהי המעולה ע"צ השלמות הראוי ומחצבה איננה ממקור השכל והדעת לאשר עושה אותה בשלמות השמחה. ואז לא יבצר ממנו לעשות ככל אשר נגזר עליו. ואולם כשתנוה רגשות שמחתו כמעט יתחרט אח"כ. אך אם יום או יומים יעמוד ואהבת הבן תגדל מיום אל יום וע"ז מתחזק במעונו לא יחמול על בנו מלשמוך את דמו. ארצתי אז הוא מקיים המצוה כתקונה. ובוה יש להסיר תלונה מעל שבטי ישראלי. שחרגו אנשי שכס דמה. ראו על ככה ומה שמץ דבה נראה במ אחיו שנפולו ונכנסו בברית אברהם. אמנם מאחר שעשו הריב במהירות ולא לקחו להם מועד משרים. לשמוט אם נכתן הדבר לעשותו מזה שפטו בצדק אין זה כי אם רח. ונונים התעש ואין כוונתם רצוי. ויש ולא אחר הגעת לעשות הדבר הכתוב מעיד שהמעולה היתה בלתי נכבדת. מאחר שנעשית במהירות וזה לאות כי חפץ בבת יעקב דיוקא ולא לכנס בבריתו של אברהם אמינו ושפיר שפטו משפט צדק.

ידיש דייטשע ערקלערונגען

ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אלי' אונד אלס זיא צו איהם טאג אויף טאג זא רעדעטע. ער הערשט. ניכט אויף איהר — סאן דיעזער ערצעהלונג וויא אונז דיא פערזונג דעם יוסף געשילדערט ווירד קאנגען וויר מעלעט לערנען: יצר הרע מתחדש בכל יום, דער יצר הרע ערנייערט זיך יעדען טאג. ניכט אויף איינמאהל ווירד סאן צור שווערען זינדען פערלייטעט לאנגסאם ווירד סאן אינס נעטץ געמאנגען. דיעזעס ווייב רעדעטע אויך סאן טאג צו טאג מיט יוסף. אימער אנדערע אויסרעדען. אונד וויא אונז דער מדרש זאגט שפאך. זיא דאסס זיא עס לשם שמים מיינט. דא זיא פאראויס ויהט דאסס זיא סאן איהם קינדער געבאהרען ווירד יוסף בליעב שטארק הערעטע. ניכט

ניכט צו וואס זיא צו איהם שמדיכט, אום ניכט צור זינגע פערלייטעט צו
ווערדען, איהרע פראפעצייאונג, דאסס זיא פאן יוסף קינדער האכען ווירד, גיענג
אן איהרער טאכטער אין ערמללונג וועלכע יוסף שפעטער הייראטעטע, וואאזער
וואוסטע נון יוסף, דאסס זיא עס ניכט עהרליך לשם שמים מיינט, אבער וויר
קאננען זיך שטעטס איבערצייגען, אב עס פאם גוטען אדער שלעכטען שטאממט
שלמה המלך ע"ה זאגט אשת כסילות הומי, דאס סהערישע ווייב איזט גערייט-
פאלל ביא דער ארבייט, מיט וועלכעס דער יצר הרע געמיינט איזט, דער
צה"ר רוהט ניכט קאממט אימער איבער דען מענשען מיט אללערהאנד אויס-
רעדען, וואדורך דער מענטש צור זינגע פערלייטעט, ווירד, דאס גוטע דראנגט
זיך ניכט זא אן דען מענשען, עס רותט וואהל דען מענשען צור גוטען טאט
אבער לארמט ניכט, דאס גוטע געוויסטען, פאכט אויף אן דאס מענשענהערץ,
אבער נוד מאנכמאהל, דיעזעס גלייכט צו פאלגענרעם, ביישפיעל, דער סאלידע
קויטמאן דער גוטע וואאזער פיהרט לארמט, ניכט, ער ציעהט ניכט דיא קייסער
אינט געשעטט, רעדעט ניכט זא פיעל, דיא סחורה ריהמט זיך וועלכט, עס
קאממען שאן דיא פערשטעהען, אונד גוטע וואאזער קויפען וואללען, וויא אנדערסט
אבער דיא בילליגע שלעכטע וואאזער האבען, דיעזש שרייען, אונד לארמען,
ציעהען דיא קייסער אינט געשעטט, ביז זיא איהרע וואאזער פערקויפט האבען,
דער יצר טוב מיט זיינער גוטער עכטען וואאזער לארמט ניכט, איינמאהל רוטט
ער אויס, מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, אבער וויעדערהאלט
עס ניכט, דיא פערשטענדיגען קאממען שאן אונד קויפען דאס גוטע, דער יצר
הרע אבער מיט זיינער שלעכטען וואאזער לערמט, דרענגט ביז ער דען מענשען
בעטהערט אונד פערפיהרט, יוסף הצדיק וואוסטע, וואס פאן יצר טוב שטאממט
קאממט לייזע אהנע פיעל רעדען, אהנע צווייגליכקייט, ויהי כדברה יום יום
אלס ער זאה וויא זיא סאג צו טאג מיט איהם רעדעט, וויא זיא צווייגליך מיט
געוואלט איהם ערלאנגען ווילל, דא וואוסטע ער, דאסס עס דיא זינדע איזט, דער
יצר הרע, אונד ער הערעט ניכט אויף איהר וואס, זיא זאגטע, אונד אלס זיא
געוואלט אונד ענדעטע, רעטטעטע ער זיך מיט דער פלוכט פאן איהרער האנד.

ארגומות בים

ראובן, בנימין דברי חז"ל בעקבא דמשיחא יתבקש דג קטן לחולה ולא ימצא
אם כי אין זאת מסרת ירחוננו לבאר כל חמירא הנמצאים בדבריהם ז"ל
פה ושם, עכ"ז למען הראות אות ידידות לא אשוב פגיו ריקם, הן מודעת זאת
כי לא כדורות ראשונים דורות האחרונים אשר כם אנו חיים, הרבה גורות
וחומרות נתוספו כדורות אחרונים על הראשונים, מהם מצד משמרת והרחקה כי
הדור פרוץ, שלא יפוצו הגבול אשר גבלו הראשונים, גם יען כי בעזה"ר
נתמעטו הלבבות וכימינו אלה זעירין אינון הוגי חוה"ק, הנה כדור
התלמוד בדקו טכין, של שחיטה בשמשא ובלישנא ואנו מחמירין על
פגימה דקה מן הדקה, כמובן שחומרא זו לא שייך אלא בבהמה ובעופות
אבל דגים דבאסיפה בעלמא סגי להו בהם לא שלטה יד החומר לא בשחיטה

ולא בבדיקה אבל גביטה נא ונראה מה עלתה בימינו אלה נשתנו הדורות ועמהם גם הטבעים נכחנו לדעת כי הדגים המה מתולעים ויד הגורה נגעה בט לבדקם יטה יטה וכד דייקנין בהו שפיר יתוספו חששות על חששות עד שגם טריפות יהי מצוי אצלם כמו ביתר בעלי חיים והו המכוון במאמרם בראותם בעינים טקוחות אריכת הגלות כי בעקבתא דמשיחא ישתנו הטבעים ויתוספו דינים וחומרות חמרים חמרים עד שיתבקש דג לחולה אשר מהראוי להקל בדינו הן מצד המבקש ומצד המתבקש ולא ימצאו כגל — ודאתן עלה נימא כי מלתא בביאור מקרא קודש בברכתו של יעקב: המלאך הגואל אותי מכל רע וכו' וידגו לרוב בקרב הארץ מדוע בחר לברכם כדגים ולא ככבבי שמים כאשר נתברכו הוא ואבותיו אברהם ויזחק? אמנם יעקב אבינו ראה ברוח קדשו כי באחרית הימים בגלותם ירבו הספקות ויתוספו החומרות אולם בעת יגיע הקץ לגלותם ויבא אליהם מלאך הפרית לבשרם והוא יראה הדין בעליל בהיר בשחקים כמו שנרמז במלת תי"קו שבגמרא או ותהי להפך, גם בהמה ועוף אשר על פני הארץ יתרכו הכשרם כדגים אשר במים וז"ש המלאך הגואל אותי מכל רע בעת יבא לגאול הבנים מגלותם וידגו לרוב כדגים אשר במים בקרב הארץ למו ידמו החי אשר על פני הארץ יסתלקו הספקות ועמהם כל החומרות.

רב חרדי צעקתו באה אלי ועמו אנכי בצערו וצרעת ממארת הוא זה וככו קראו גדולי דורנו תגר ע"ו שלוקחים לחוננים קלי — דעת אשר אין בהם אף קורטוב של ירישי ואין כחם אלא בפה ויפה אמר גאון אחד על אותם החוננים מדיע אינם מתפללים רק מוסף יען שאינם יכולים את המלך מחבר ווארשא עדיין לא קבלתי ספרו ומקבלה ואילך אדמים מודעה אדותיו.

אכל כבוד

הלא תדעו כי שר גדול נפל בישראל!

קול יגון ואנחה נשמע במחנה העברים. הרב הגאון הגדול צ"ח מופת הדור והדרו שלשלת היוחסין

מרת יחזקאל פאנעטא זצ"ל

אבדק"ק דעש יצ"ו של"ח הלך אל בית עולמו בית מועד לכל חי ועלתה נשמתו השהורה בגנוי מרומים בכי טוב יום ג' לס' וישוב כ"ב מרחשון הובל לקברות בית אבותיו ביום ד' בלוי"ת אנשים לאלפים אשר באו מרחוק ומקרוב לחלק להגטר את כבודו האחרון — קרוביו חסידיו אנשי שלום ואתם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף . . .

הרבה רבנים גאונים נהרו מכל העברים נשאו עליו קנה ונהי ססדוהו מספר מר בקול מר צורה הרעידו והחרידו לב השומעים נער וזקן טף ונשים כל סנים קבצו טארור ועינים תרדנה מים כנחל שוטף תנצב"ה.

אנו מושיטים כוס — תנחומין לכל המתאבלים עליו ביחוד לבנו ממלא מקומו הרב הגאון וכו' מו"ה יעקב אלימלך פאנעטא שליט"א יה"ר שיאריך ימים על ממלכתו עד ביאת יגון גב"א.

אמירה נעימה. כתיבה יפה ברבת מולא טבא חיה ונלהת לא"י. אדמו"ר חלילי הצדיקים פאר המעלה כענין נהנין עצה יחוש' צגא מלא ספרא עם סופר. חסיד דהה יונקס וידיו עליין המפורא בפי כל המפורסם בתורתו ויראמו הקודמת וכו' כשי"ת מיהר. אהרן יודא ישיבין שליט"א אבן יקר בעיר בראשויא יצ"ו לנשואי בתו ת' עבדג הב' החתן תמים למיילת בוכתר בנימוסין. צוע תרשיש'ס וידו יפית וכו' מורה. אברהם שמואל בנימין פרענקל ג"ר ביצור ב' פצטס הבירה יהא רעיוא מן קדש מרן דבשמ"י שוועם יעלו ימות יעלו על רום פסגה ההאלה וינוכו למרגן ביתם בית נכון יבטא על כסיו החורה והמטורה.

העורן

בית "מורה וחכמה" לפיך

הנני לאיה ברבת מול-טוב וברכה לראש תשיבה דישיבתנו הרבה -- וידיו הב' החובט -- מיבחר בנימוסין -- ואצ' לקלוסין. כשי"ת מורה משה אלכסנדר שליט"א לארשיו, ויוכה לרא אושר ועושר. כ"ד ידיו הצעיר

בנימין מנחם לוסטיג

הלוטד בישיבת האלמין יצ"ו

מולא-טבא -- שלמה רבה יחיל על ואש -- קא גברא יקרא -- איש האצמלות כבודת נשבות -- לו דמי תהלה -- כבוד אומר לכו -- ספרא רבה -- נפש יפה -- דגול מרובה -- רום דמעלה -- פאר ישיבתנו -- יוע כאז לי -- מוסל וחרוק בתורה כשי"ת מורה משה אלכסנדר פריעדמאן. צ"ו לארשיו. עם בן איש שיע ובכבוד הוירנו ו המופלג מורה יצחק שווארטץ ג"ר משאץ יצ"ו מוולל שם ה' אקרה בקול -- שם חשירתך מעלה מעלה מעלה -- ה' יגליחך בכל פנות חתמנה -- אחריו יולדות ואחריו עליך -- לילה ניום בתורה יאיר לך -- כארז בלבנון מאל יסגה ראשיתך ואחריתך -- סמיט של חיים יחיי חלקך -- נדבות פי ה' ירצן -- דו-ר ישראל חוכה לבנות בשרגאל ואסירי ברכתי בברכה בלה' ואל רחמי הדיוט בעיניך. כאית נפשו ידיו הנאמן

יוסף פריעדמאן מביא מארע יצ"ו

גבאי דחברה בחורים דישיבתנו הרמה האלמין יצ"ו בשם הויר

מקרב ולב עמך גביע מולא טבא ובירכתא -- לכבוד האי (לחלא שבחורחא -- ש"י הולך כגן הדסים -- המיבחר הנמוסין וקלוסין -- אשרי יולדתו יאמר עליו -- לכוני ופסלילי בוכמתי ודעתי תרבים -- כרמא דבולה בו צינדים -- סברותי גאודים נזחם ופניגית -- צ"ו ישיבתנו ותפארתו -- דבר ד' זו הלכה קובץ ברוח בינו -- ר"ב לו ידיו בתלכה ואגדה -- ה"ה חניינו ואהבנו ה"ב המי"ם בתח"ט חובט וכו' חתן תמים למעלות כשי"ת מורה משה אלכסנדר פריעדמאן ג"ר מק"ק טשערטעו גבאי יודג דישיבתנו הרמה יח"ר מן קדש מרן דשמיא -- שוועגן יעלה יפה -- ה' יחיי כעיוך שחלה על בנותי הצלחה -- איר ירוח חמיר באהלך -- מלומדי מורה יחיי חלקך -- כוית קענן יחיי חוץ -- סביוך רב טוב יחיי לך -- נאמן לז' ולתורתו יחיי ביתך -- ד' עליה גם יעלך -- כעיתת -- רעין המכרכים אותך

ה"ק ארי' יודא איזשאק מסאטמאר ה"ק מאיר ווייצער מסעקערעש

גבאי דחברה מזוגות דישיבתנו הרבה האלמין יצ"ו

מן קדש מרן דארעא חשמיא -- שלמה רבה ומולא-טבא ימסא לנא גברא יקרא -- המושלם במעלות ובכדות חרומית -- איש חמדות ורב חכמות -- לו תואר ולו הדר למענו ל' יקרא -- כ' עליה מעלה מעלה על במתי התורה -- סכור וגמור בפלפול ובסברה ישרה -- נחמדים מריו במקרא וגמרא הלכה ואגדה -- דבש ונופת צמים חכו יתגה -- רום המעלות עליה ונתעלה -- ה"ה מע"ב אהובינו -- וידיינו -- הנצמד בעטק לבינו -- ה"ב חריב טובא וכו' כשי"ת מורה משה אלכסנדר פריעדמאן ג"ר טשערטעו יצ"ו גבאי דחייב דישיבתנו הרמה לארשיו עם בת הרבני המופלא הגנדי המרום כשי"ת מורה יצחק שווארטץ ג"ר משאץ יצ"ו (באקאווינא) יחיה שוועגן יעלה יפה יתגה חוכה לבנין עדי עד ויתווסם בכבוד קרנך ומולך מורה וגדולה יחאזרו על שלחך כאוות נפשך-הטובה וצאלידת נמי ידיוך --

ה"ק מרדכי אילאוויטש מק"ק סאטמאר ה"ק שמשון קליין מק"ק איקלאד

גבאים דחביה קניו ספרים דישיבתנו הרמה האלמין יצ"ו

ברכת נזילא טבא תבואתה לראש יוסף והיושב בשמים יוסף ברכת
 ה' ל'איש המהולל בתשבחות רחוק צדקה וחסד היה הרבני האלוף המרומם
 יר"ש כש"ת מוה"ר יוסף דוקס שליט"א מישוב געגערסאלא יצ"ו לנשואי בתו
 המהוללה ת' יהא רעווא מן קדם מרן דבשמ"י שהזנוג יעלה יפה לטובה ולברכה
 ירום ה' קרנו בכבוד למעלה ראש ועמו כל בני משפחתו הנלוים אליו יעלו על
 רום פסגה ההצלחה כאוות נפשם ונפש ירדמם דורש שלומם

העורך

ספרים חדשים שהגיעו למערכת

ספר שו"ת מהר"ש חלק רביעי מהרב הגאון רשכב"ה (וכו') כש"ת
 מוה"ר שמואל ענגעל שליט"א אבדק"ק ראדאמישלע המתגורר כעת בעיר
 קאשוי תצ"א להשיגו אצל חתנו הרה"ג מו"ה דוד האלפערן עפ"י הכתבת:

Rabbiner D. Halpern KOSICE Malyuska 31 (Cseslovakei).

אמנות זרעים ילקוט גדול על עשרה מסכתות: פאה דמאי בלאים שביעית
 תרומות מעשרות מעיש חלה ערלה בכורים וכו' מלקט אצל כל משנה מאמרים
 מנחמים ואמוראים משים ותוספתא ספרי ספרא מבילתא וכו' סביב לו ב' פרושים
 פרוש הקצר ע"פ פשוט פרוש הארוך מרבותינו ומירושלמי עפ"י שיטת הגר"א ספר
 ק"ר והשוב מאד הכתבת:

Leib Mendelsohn. Warszawa Muranowska 15, III/5. (Polonia)

עוד נשאו מספר מצומצם מהספר הנחמד שאלות ותשובות **כרן לדוד**
 חלק אורה חיים גדול במאות ובאיכות מביק אדמו"ר הנהיג וכו' מאתמאר יצ"ל ראה
 גוילים ויאשרוה וכו' ויהללוה מהירו שני מאות לעי בלתי מכורך ומכורך 225
 לעי ובקרך זה במספ שאר ארצות חוץ הוצאות הכי דואר להשיגו על האדוועסט.

Rabb. J. Grünwald SATU-MARE (Romania)

כנסת ישראל על פרקי אבות

פרק ששי מאסף גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה ומשנה כמעט
 ספר בפני עצמה וכבר יצא להרב המחבר מנומין בחלקים הראשונים והדרשנים מצאו
 בתורתו המר רב למלאכתם מלאכת הקודש הקרי הרב המניח הדרשן המפואר מו"ה
ישראל גאלדמאן בעיר גראסווארדיין רחוב סאגונא 19
 גם הוציא לאור המחבר נ"י דרשות על סוגי השנה וכל מאורעות החיים
 בלשון אישנו שני חלקים

מגד ירחים

קובצים שלמים משנה תרס"ו — פ"ז — פ"ח — ט"ט נמצאים בבית המערכת
 מחפץ בהם יפנה אל המערכת ואפשר להשיגו גם בחלוקי ספרים.

מגד ירתימ

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מאסף דרשות וחידושי תורה עם הפרשיות ודברים בשם
לשונאין ברית-מילה והספר ומועדי ה'

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי' לאמזריקא ב' דולרים.
לסשעכייא ארבעים כתרים, ובערך זה בשאר ארצות.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.
מהברים השולחים לנו ספריהם יתפרסמו בהירחוק.

Adresse:

הכתבת:

Red. Meged Jeruchim

Romania

Satu-Mare

MEGED JERUCHIM

בבית מסחר ספרים של המערכת

אפשר להשיג בחמידות כל מיני ספרים חדשים וישנים, ש"ס ווילנא
מכורך עזו והדר כריכה יפה וחזקה חצי עור שמיעגעלבאנר עם אלפסי
רמב"ם ש"ע או"ח ש"ע יו"ד עין יעקב ווילנא הכל בכריכה הגילי חומשים
חקים משניות ג"ך מכל המינים, ירושלמי, סורים, על ארבעה חלקי ש"ע
זכן כל מיני ספרים עתיקים וחדשים, במחירים נמוכים מאד נא להמנות
אלינו בהומנותיכם ותשבעו רצון עצהי'יט.

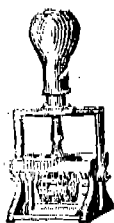
בית דפוס של מאיר ליב הירש סאטומארע (רומאניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

ספרי תורה למכירה!

א) ספר כלילת יופי כתב ידו של הסופר המפורסם מהר"י שניאור זל מסיגעט
אורך היריעה 45 צ. מ. ורי העמודים מ"ב שיטין כשר עצהו"ם.
ב) כתב ידו של הסופר המפורסם מהר"י יוסף משה זל מסינקאטש כ"ב עם
כל הנ"ל החפץ בהם יפנה אל המערכת והרוצה בחישוב עליו לשלח הצעות הדואר
(פאסט מארקט)

הכל הולך אחר החתום! יעדער ווילל זעהן דיא אונטערע צייל

דיא אונטערשריפט דען שטעמפעל דעס אקטעס. בריעפעס
א. ד. ג. איזט אלזא אונבעדינגט יעדער אינטערעסירט אין
שעהנעם געשמאקפאללען שטעמפעל אדער גומי האנר
אונטערשריפט זיך צוא בעוארגען וואס בילליג ראש פינקט-
ליך נור בייא מיר אין דען נייע איינגעריכטעטע שטאמפי-
ניען פאבריק צוא ערווייכען איזט. גומי. מעססינג שטעמפעלען
דאטום — טאשען שטעמפעל עטצי.
ערווארטע דיא אונטערשטיצונג דאס ג' יודישע פובליקום.

שלמה שמעי' פריעדמאן

אכטונג אדרעסטע:

„Rapid“ Fabrica de Stampile Satu Mare, Str. Mih. Viteazul 21

אשר ראזענצווייג קלוזש—קלויזענבורג (אייגענעס הויז) סטעשעני-פלאץ
ספרים גראסהאנדלונג אונד טלית פאבריקסניעדערלאגע
ענבראס אונד ענדעטאיל! געגרינדעט 1890

ANTON ROSENZWEIG Cluj-Kolozsvár P. Mih. Vit. 37-38

Héber könyv, gyapju és selyemtaleszek, valamint rituális
cikkek nagykereskedése nagyban és kicsinyben, Alapított 189

”מגד ירחים”

קובצים שלמים, משנת תרפ"ו — פ"ז — פ"ח — פ"ט נמצאים בבית המערכת
והופץ בהם יפנה אל המערכת, ואפשר להשיגו גם בחלוק ספרים.

שידוך הגין

יבוקש לבתילה יפ"ת בת ת"ח מושלמת — בחור ת"ח ויר"ש אשר
מסוגל ללמוד הנהלת מלאכת בית דפוס אם ירצה להיות חבר לזה, או ינתן לו
לודני' סך מאה וחמשים אלפים לעי' מנחמים לבית המערכת —

אין זוכע פיר מיינע טאכטער איין בחור יר"ש דער טיכטיגער בעל
הגלה ובעל קורא זיין קאנן וואָמיט ער קאנן ואפארט איינען לעבענסלעגליכען
גלענצענדען פאסטען בעזעטצען אפערטען אין דער אדמיניסטראציע אונטער
פיקעל פרנסה בריחה

ב"ה שנה ששית העורך: יוסף חיים הכהן ווייס טאטמאר שבט-אדר תר"צ

שמות

הגאון מבריסק זצ"ל (בעהמ"ח ס' בית הלוי)

ויעבידו מצרים את בניי בפרך וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך. ויל"ם כי הנסיון יורנו שעבודה אשר אדם רגיל בה לא יקשה בעיניו לעשותה כעבודה חדשה אשר לא נסה בה, כי ע"י הרגלו מאמן ידיו ומלאכתו נעשית בקלות במהירות ובאופן היותר מועיל, ולרוב הרגלו במלאכתו לא יקשה בעיניו בעשותה, לזאת התחכמו המצרים למען תכבד עליהם העבודה שלא יניחו העובד במלאכתו על משמרתו דבר יום ביומו, רק יום יום החליפו אותו ממלאכה למלאכה למען ענותו אם כי ע"ז לא יהי מהיר במלאכתו כי באמת לא הי' צריכים כלל לעבודתם כמשז"ל ע"פ פתום ורעמסס שפי תהום בלעו וראשון ראשון מתרוסס, ואדיר כל חפצם הי' אך לענותם ולרדותם בפרך אף שלא הי' בהם הנאה של כלום, ונודע מה שפי ז"ל ע"פ לא תרדה בו בפרך, שלא יאמר לעבדו עזור תחת הגפן והוא אינו צריך לו זהו נקרא עבודת פרך וז"ש ויעבידו מצרים את בניי בפרך, אף שלא הוצרכו כלל למלאכתן והאות ע"ז שמררו את חייהם בעבודה קשה במה שלא הורגלו בה פעם בחומר ופעם בלבנים ושוב, בכל עבודה בשדה החליפו את משמרת עבודתם למען ענותם אם כי מעתה לא יהי מהירין במלאכתן והטעם כי כל עבודתם אשר אבדו בהם הי' בפרך מלאכה שאינה צריכה לגוסה.

ויהי בימים ההם וכו' וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן כה וכה וירא כי אין איש וכו' ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים וכו' ויאמר אכן נודע הדבר, הנה מש"ר התפלא על שראה איש מצרי מכה איש עברי בתוך אחיו העומדים שם ועיניהם רואות ואין אחד מהם עומד לנגדו להציל את אחיו מיד מכהו, אך לא שפט מזה שלא חשו על צער אחיהם, כי אולי אין לבם כלב ארי, לעמוד נגד עושק להציל העשוק מיד מכהו, ואין זה מסאת לבם הרע, אולם כאשר ראה ביום השני שני אנשים עברים נצים ולמרות התראתו בו העיז פניו נגדו בהרמת קול והראה בעצמו שאין מורך בלבו ואגלאי מלתא למסרע מה שאתמול לא עמד אחך מהם להציל העברי מיד המצרי אין זה כי אם רוע לב שלא יצטערו בצרת אחיהם לא מחמת מורה שעלה על ראשם, וז"ש וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, היינו בתוך אחיו העומדים שמה ולעיניהם וירא כי אין איש שם אל לב, אך שתק ולא דן אותם לחוב אולם ביום השני כאשר ראה מצחם נחושה ויאמר אכן נודע הדבר מה שלא ידעתי ביום אתמול כי נכחתי לדעת שאין בהם אהבת אחים.

מלוקט

וירא

מלוקט עם הוספת העורך

וירא אליו מלאך ה' בלבת אש מתוך הסנה וכו' והסנה איננו אוכל וכו' מדוע לא יבער הסנה וכו' כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא. נודע כי הגאווה מדה מגונה מאד ותועבת ה' כל גבה לב, אמנם בהנוגע לכבוד ה' מצוה להתנשא כנ' ויגבה לבו בדרכי ה' וכו"פ מקרא קודש הנה מקום "אתי" ירצה אם הדבר נוגע לי ולכבודי או ונצבת "על הצור" על האדם לעמוד בראש, חציו שנונים וחרכו ילשוש לעמוד נגד מהרסים וקשר בוגדים, לנקום נקמת ה' אולם "בעבור כבודי" אם אינו נוגע לכבוד שמים, ושמתיך "בנקרת הצור" בתכלית השפלות וענוה. וכת"ס פי' נאם זמירות ישראל (תהלים ל"ט) אשמרה לפי מחסום בעוד רשע "לנגדי" דייקא אם הרשע פוגע רק בכבודי או אתן ידי למופי, אבל הנוגע לכבודי ית"ב או אין מעצור ברוחי וכשופר ארים קולי להתחרות עם רשע עריץ ולנקום לכבוד ה' ומויה נעלה זו מצינו גבי משיח' כי בהנוגע לכבודו ה' עניו מכ"א מן הנעלבים ואינם עולבים, וכאלם לא יפתח פיו, אבל ויגבה לבו בדרכי ה' בהנוגע לכבוד ה' לא יוכל ליתן רסן בנפשו, והי' כאש מתלקחת וחשף זרוע עוזו להתקוטט עם פועלי און וירא ראשית" לו להשליך נפשו מנגד לילך בראש, עומד בשער וקורא בזויל בכל שארית כחו, מי לה' אלי וזה עהראה לו הקב"ה למשה רעי' מהמנא בראשונה כאשר החל רוח ה' לסעמו במחזה הסנה שפל שבאילנות סמל הענוה בוער באש" הגאווה, כי האדם יוכל להשתמש בשניהם בערבוּי באופן "שהסנה איננו אוכל" מאש הגאווה, אמנם נתקשה משה בדבר עד שהוקשה לשאול "מדוע לא יבער הסנה" ר"ל הגאווה והענוה הלא המה ב' הפכים בנושא אחד ואם יאחו אדם ודכו במדת גאווה להשתמש בה לצורך גבוה, מן הנמנע הוא שלא ידבק בידו מאומה מן החרם להשתמש בה אף לצורכו צורך הדיוט, וא"ל הקב"ה כי המקום אשר "אתה" עומד עליו ר"ל אתה הוא שוכית לכך, לעמוד בגרם המעלות ובאמת "אדמת קודש הוא" מדרגה רמה ולאו כל אדם זוכה לזה להיות סי' שנים ברוחו.

וארא

הגאון מו"ה חיים ירמיה פלענטבערג זצ"ל וגאון רוסיא מחבר ספרים הרבה במדרש והוצאתי אתכם וכו' ד' לשונות של גאולה יש כאן והוצאתי, והצלתי וגאלתי, ולקחתי, וכנגדן תקנו חכמים ארבע כוסות בליל פסח לקיים מה שנאמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. ויש להבין למה רק בד' כוסות יש לקיים הקרא כוס ישועות אדרכה הלא כוס ישועות משמע כוס אחד על הרבה ישועות? ביאור הדברים כי דבר גדול חדשו לנו, בזה כי לולא דבריהם ז"ל היינו אומרים כי רק ג' לשונות של גאולה יש כאן, כי ולקחתי אתכם לי לעם אינו בכלל הלשונות של גאולה, כי זהו ענין אחר לגמרי השייך להבטחת קבלת התורה, לכן הודיענו חז"ל שלא נחשוב כן, רק ד' לשונות של גאולה יש כאן, כי גם ולקחתי הוא שייך לגאולה, כי גאולת ישראל א"א בלא תורה, כי

אצל האומה הישראלית הדת הוא דת הלאומיות. ולמען לא נשכח זאת מזכרוננו תקנו לנו חז"ל כנגדן ארבע כוסות בליל פסח שלא ימיש מאתנו ידועה זאת שארבע לשונות של גאולה יש כאן ולא שלש. ולהוציא מדעת בנ"א הגבערים מדעת אשר למען יכלו למלא ידם בכל תאוה מתועבה, בקשו חופש למו מכל חקי התורה והמוסר באומנם שלאומיות ישראל תוכל להתקיים בלא תורה וזה שמסיים לקיים מה שני כוס ישועות אשא וכו' כי לשאת כוס ישועות צריך לקרוא בשם ה'.

בא

הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבדק"ק סאטמאר

פסיקתא בא אל פרעה וכו' ולמען חספר באוני בנך וכן בנך וכו' הה"ו (תהלים ס"ו) אמרו לאלקים מה נורא מעשיך ברוב עוון יכחשו לך אויבך (מובא בילקוט) (י"פ בהקדם ביאור מקרא קודש (ירמ') כה אמר ה' מה מצאו אבותיכם בי עול כי רהקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו ולא אמרו אי' ה' המעלה אותנו מארמ"צ וכו' דהנה רבים מההמון הממאנים מלשמוע בקול ה' ולשמור מצותיו חקיו ומשפטיו מאפס אמונה שלמה בהשגחת ה' באומנם אותותנו לא ראינו ועי' מסתפקים בהשגחתו יתב' ולו הראה להם אותות ומופתים כבימים הראשונים ה' מאמינים. אבל באמת שקר בימינם. כי אין זה דרך המוציא מידו עברה. כי המתבונן בכל אשר נעשה תחת השמש יראה גמלאות הבורא כמאה"כ (תהלים קכ"ד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית (עי' חוה"ל שער הבחינה ור"ח שער היראה) ואין להנאמן צורך לנסים גלויים יוצאים משידור הטבע כי ההסתכלות בבריאת שמים וארץ וכן בבריאת האדם המתבונן בפרטי הווכמה לא יצטרך לשום פלא ומופת יותר ממנו כמאה"כ כי אראה שמין מעשי אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת וכו' ירק תואנה הם מבקשים להשליך מנגדם כל קדשי שמים. כי גם נסים גלויים אם יתמידו יחזור הדבר לטבע ולא יעשה רושם כיתר פלאות ה' וזה האות שהרי אבותינו ראו נסים הרבה בעת יצ"מ וק"ס וירידת המן וכאר וכדומה ובכ"ז המתפקדים הממאנים לשמוע בקול ה' לא פסקו. בכל דור ודור ה' פוקרים וכופרים הרי לפנינו שאין טענתם אמת וז"ש הנביא בשם ה' "מה מצאו אבותיכם בי עול" כלומר אם כי אחם לעצמכם ולדעתכם הגבערה תליות העול בחקו יתב' על שלא יראה לכם אותותיו וכופתיו. אבל מה עול מצאו בי "אבותכם" הלא המה ראו הרבה ועכ"ז רחשו מעלי וילכו אחרי ההבל. ולא אמרו אי' ה' המעלה אותנו מארמ"צ וכו'. סוף דבר הנאמן לה' ולתורתו רואה בכל יום גבורת ה' ונפלאותיו. והרוצה להכחיש מכחיש ופוקר גם כאשר יראה בכל יום נסים כפלים כיוצאי מצרים והיינו דא"כ אמרו לאלקים מה נורא מעשיך, אלו מעשים שעשית בששת ימי המעשה ומחדש בכל יום הטוב מעשי שו"א. אבל אויבי ה' אף שיראה להם עונו ונפלאותיו אשר יעשה לא יועיל להם מאומה. כי גם "ברוב עוון יכחשו

יכחשו לך אויבך ולא יאמינו בכל האותות אשר אני עושה בקרבם. ומעתה מה מאד מובן הסמיכות דהאי קרא לכאן, בא לומר כי הנסים והנפלאות האלה המה לתועלת רק לכם ולבנכם אחריכם לא לפרעה וסייעתו כי להם לא יועיל מאומה וז"ש בא אל פרעה וכו' למען שתי אותותי אלה בקרבך אבל העיקר ה"ש רק למען תספר "באזני בנך ובן בנך וכו' וא"ש.

ושמרת את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם. ארז"ל (סוכה ג"ב) היצירה נדמה תחלה לאורח ואח"כ לבעה"ב, כמו שהאורח אינו מרהיב בגפשו לבא והחזרה פנימה, כ"א בחוץ יעמוד על מפתן הבית לבקש חנינה, כן הוא ממש זרכו של יצה"ר, מתחלה "לפתח", חטאת רובץ, ולאט לאט הולך הוא להלאה החזרה פנימה למשול בכל אות גפשו כבעה"ב המושל בכל אשר לו, וכבר הזהיר הנביא הרי מושכל עון בחבלי שוא, מתחלה המה רק חבלי שוא, חוטים דקים אשר עד מהרה נקל ינתקם, אולם אח"כ כעבותות העגלה חטאה, כי כל עוד שעומד על הפתח נקל לדחותו החוצה, לא כן אם כבר הגיע ברוב עזו לעמוד באמצע הבית, כי אז כבר עליו הדבר להתאזר בעוז בחזרתו ולזכור לו, כי כבר קננו בו המון תכונות הגסות והמדות הרעות ונטבע ביון מצולה, וכמו שראינו במחלת הגוף אחרי ששלטה בו מימים ימימה קשה להשיג תרופה כי שרי תכלא בכל שטח הגוף, ע"כ הזהירה תורה את ישראל ליתן מדם הפתח על המשקוף ועל המזוזות לבלתי תת המשחית, לבא הביתה, כי אדיר כל חפצו של המשחית האיום הלא אך להתיישב כבעה"ב, כי אז ישתורר ברוב עוזו ותוקפו בכל אות גפשו, ותוה"ק יורנו דעת לשפוט בשכלנו איך ללחום מלחמתנו נגד המשחית הצורר את האדם בנכליו להפילו לבאר שחת וז"ש ושמרת את "הדבר הזה" ככל האמור בהענין לעשות ככה להתאזר נגד היצה"ר בעודנו על מזוזות הפתח, כי באם ידרוך את מפתן הבית והזלת אחריו או חיילים יגבר ואך ברב אונים ואמין כח יכלו לו וכולי האי ואולי, וה' הטוב ברהמינו יצילנו מיה"ר אכ"ר.

מהג"ל.

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ויש להבין כוונת הפ' אומרו באזני העם גם להבין דרשתם ז"ל אין נא אלא ל' בקשה שלא יאמר אותו צדיק וכו' מה שהקשו ע"ז הלא בלא"ה עליו לקיים הבטחתו ההוא אמר ולא יעשה? הכוונה כי טבע האדם לקנאות בשל חברו אף אם הון ועושר בביתו אינו מסתפק במה שיש לו מאחר שרואה שחברו נתברך יותר ממנו כ"ס מקרא קודש (קהלת ה') מתוקה שנת העובד אם מעט אם הרבה ה' מסתפק בחלקו אשר חלק לו ה', אמנם "השבע לעשיר" מה שרואה הצלחת חברו זה אינו מגיה לו לשון והנה הקב"ה הבטיחנו ואח"כ יצאו ברכוש גדול, אשר לכאורה זה הוא מן הנמנע כי האדם באשר הוא אדם חומד ומתאוה תמיד כי מתקנא הוא בדרך חברו וא"י אפוא הרכוש גדול הלא גם עשרו של קרח לא ישיקו רצונו, ע"כ אמר הכ' דבר נא "באזני" העם בלחשיה, למען לא ידע אחד משל חברו וממילא יהי' כל אשר בידו להון ועושר ולא יתאוה.

מהג"ל

„מטילות חיים“

דברו אל כל עדת ישראל וכו' ויקחו להם איש שה לבית אבות. נראה לפרש בזה עפ"י דאיתא במד"ר שה פזורה ישראל למה נמשלו ישראל למה שמה שה כשהוא לוקה באחת מאבריו כל האברים מרגישין כן ישראל אחד לוקה כולם מרגישין. ותמה היפ"ת דלמה דוקא למה נמשלו ולא לשאר בעלי חיים הלא כולם כשהן לוקין כל אבריהם מרגישין ופי' בוקן אהרן זהנה היוצר כל הטביע בטבע כל בע"ח ענין חוזה ואמין וכן קשה באחד מאבריו דוגמת כלי ויין למען יוכל להתקומם נגד אויבו האורב לו וכן ישתמשו בו לטרוף טרף להחיות נפשו כבו קרניים לשור ויד חזקה לארי ומלתאות לכפירים וכו' וזאת השה בלבד אין לו שום אבר שיוכל להשתמש נגדו להתקומם נגד המצירו ומהיות כן כל הבע"ח כשהן לוקין באחת מאבריהן אינם צריכים להתקומם להציל נפשם או להזיק את שכנגדו כי די להם באותו אבר וכלי זיין אשר נתנה להם הטבע. אך שאר אברים נעשו כאלו לא הרגישו כלל אחרי שאינם משתתפין להצלה וזאת השה היונק הזה אין אבר מיוחד להצילו בהגיע אליו דבר המצירו ולכן כל האברים דרושים להשתתף בהצלתו כי אין לו מי שיחלץ ראשון למלחמה ולכן כשהוא לוקה כל האברים מרגישין ומשתתפין בתצלתו ולכן נמשלו ישראל למה דכל האומות נמשלו לשאר חיתו ארץ כי יש להם מלאכים ושרים שוטרים ושופטים בכל המקומות שישגיחו על כלל האומה ופרטי ויעמדו הראשים לימין המוצק ולכן אין באימה מדה זאת שאחד ירגיש חבלת חבירו וצרתו אבל עם הישראלי הלא המה הנרדפים שבאומות (מד"ר שה"ש בפ' יוגתי תמתי) ונתינה למכים ואין מי מנהל ומחזיק בידם, אמנם להיותם כלם בני אב אחד ונטש אחת הם, הוא יחבל אחד מנהון לא אך האיש הנחבל הוא ירגיש מכתו וחבלתו כי אם גם כל ישראל כאחד ישתתפו בנוקו ובצערן ולבם עליהם יכאב על צרת חבירו, וזה שאמר הכתוב „ויקחו להם איש“ „שה“ כל אחד יקח לעצמו מות השה להשתתף בצרת חבירו ולהתאחד עם כולם למען יהי לנפש אחת, לקחת חבל בכל אשר לו בצרתו ובשנחתו.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אבד"ה סטאראזינעטן שליט"א

בשלח

מלוקט מס' דברי ירמי' עם הוספת העורך

ויאמר משה ואהרן אל כל בני ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד ה' וכו'. יל"פ ע"ד מוסרי עפ"י שפי' המוסקטי מאמרם ז"ל (ברכות י"ב) כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף, זוקף בשם הכוונה כי חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר, כי מאתו לא תצא הרעות, והטובה מעוספה בלבוש המעיק ומציק, ע"כ אל יתאונן אדם חי אם יחשכו ככבי נשפו וצרות רבות יסובבהו, רק יקו לאור ויזכור חסדי ה' כי לא תמנו, וצדיק באמונתו יחי, אם כי

כי רגע באמו אבל חיים ברצונו וחבי כמעט רגע ויעבור הזעם, וזהו "כשהוא כורע" אם קול דודי דוסק ויגה בני איש לדכא תחת רגליו ומעדו אשוריו "כורע בברוך" יכרך ויקבל באתבה "וכשהוא זוקף" אם השעה משחקת לו לעלות על גבעת האשרי לא יבעט אלא "זוקף בשם" לידע אינש בנפשי כי הוא יתב' הנותן לו כח לעשות חיל, וזהו ממש המכוון גם במקרא קודש אשר לפננו והיינו דאמר "ערב" אף בעת תבא שמש הצלחת האדם ואין נוגה לו, לא יאמר עוד נואש ולא ידמה בנפשו כי ננעלו בעדו שערי ישועה, אמנם יקבל תמרורי הזמן ומחשכי פגעי ברגשי גיל ואהבה יעורר רוח תקוה בקרבו "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארמ"צ" כימי צאתנו ממצרים מאפלה לאורה יראנו נפלאות גם היום כי לא כלו רחמיו ועוד יגופף עליו צללי חסדו עדי יעלה שחר ישועתו "ובקר" אם זרחה השמש עליו וכאור בקר זרח אור ישועתו ונתדומם דגל הצלחתו ונפשו בטוב תלין "וראיתם את כבוד ה'" תראו בראי שכלית כי מידו יתב' היתה זאת לכם להריק לכם ברכתו ולשים חלקכם בחיים.

ירחי

בפסוק מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב וכו' איעצך ויהי אליקים עמך הכוונה דהנה כתיב אליקים נצב בעדת אלי ולכאורה הא שנו חכמים כשבעלי הדינין עומדים לפניך יהי בעיניך כרשעים ואיך יהי הקב"ה עם הרשעים במדור אחד והא כתיב לא יגורך רע? אבל באמת ל"ק דהא בשעה שהדיינים נושאים ונותנים בדין הולכים הבעלי דינים לחוץ, אמנם זה לא שייך אלא בישיבת ב"ד של שלשה דרכאז מחויבים הכע"ד לילך לחוץ בשעת משא ומתן של דין שלא ישמעו מי המוכה ומי המחייב, אבל ביחיד מומחה אין הולכים לחוץ וז"ש מדוע אתה יושב לבדך, ורמו לו שאין אליקים עמו יען שכל העם נצעים עליו מבקר עד ערב, איעצך לצרף דיינים וילכו הבע"ד לחוץ ואז יהי אליקים עמך והבן.

ובגמרא כל דין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה א' נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שבת י') וכבר הקשו דתיבת "לאמתו" נראה כשפת יתר ושמעתי לתרץ עפ"י פ"י החת"ס בהאי דר' אבא דאחיכו עלי' (ביצה ל"ח) דע"כ עלתה לו כך משום דכי סליק אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל ומה הי' לו להתפלל ע"ז יאמר האמת כתי' שנראה בעיניו ומה לו לחוש אם תתקבל או לא, נראה קצת מזה שלא היתה כונתו זכה בלתי פני' וליזה קבל עונשו דאחיכו עלי' והנה כ"כ הדיין היושב על מדין אף אם ידין בצדק ובמשפט יוכל היות במחשבת פגול עבור איזה פני' שירוממוהו בקהל עם וכדומה אבל אם דן דין אמת "לאמתו" רק בשביל אהבת האדם טובת העולם ואינו זורש כבוד עצמו נעשה שותף להקב"ה במ"ב כי כל עיקר הבריאה במ"ב הי' כ"כ רק לטובת כלל העולם.

משפטים

מלוהט עם הוספת העורך

וכי יויד איש על ויעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות יל"ם בהקדם
 ביאור מקרא קודש ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך
 עליו כי כבר חתרו למצא טעם מדוע נבחרו הכהנים משבט לוי לעבוד עבודתם
 ולא משאר שבטים ויובן עם מו"ל (שבת קנ"ו) האי מאן דבמאדים יהי גבר
 אשיד דמא איר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא והיינו לפי בחירתו
 של אדם בידו להטות הוראת המזל הגטוי על ראשו כרעה לטובה חתה לשפוך
 דם נפשות גקיים ישפוך דם בהמה או דם מבשר הערלה (עיי"ש במדש"א ח"א)
 ולפי מדרש רז"ל נולד לוי במזל מאדים ומדרש פ' צ"ט אמרו שם לוי כנר
 מלכות יון זה שבט שלישי וכו' ובילקוט יסעי"ט ואת כל אלה ירי עשתה אחת מוצא ירב
 מולות ברקיע בזכות כל אלה שבט ישראל שנים עשר וטרם חלם כצ"ש נמצא לוי השלישי
 מזלו מאדים שהיא מול הג' ע"כ ה"י מוג טבעו לשפוך דמים בהריגת אנשי שכם גם
 נטפל לשמעון אחיו בעצה על יוסף אחיה ועתה לכו ונהרגהו וגורע כי הטבע
 אשר הונח באב משתרש גם בורעו אחריו כי ברא כרעא דאבוה גלל כן בחר
 השם בשבט לוי שהכהנים העומדים לשרת בשם ה' יהי מזרען למען לא ידח
 ממנו נדח וע"י שמתעסקים ומטפלים בוביחה וזריקת דם על המזבח יסורו מעליהם
 הוראת המזל אשר מתוח עליהם ויתישו כחו שלא יבאו לשפוך דם נקי ואה"כ
 לא תעלה במעלות על מזבחי כאומר לכהן בחיר ה' לא תלבש גאון ותפארת
 על כי נבחרת לשרת על מזבחי ולטבוח טבח והכן כי עשיתי זאת למען אשר
 לא תגלה ערותך עליו למען הצילך משפיכת דם גקיים אשר הוא לך לבז
 וקלון ומעתה בהצעה זו נפרש בסגנון זה גם המקרא אשר לפננו וכי יויד איש
 על רעהו להרגו בערמה ר"ל יתפוס בערמה להצדיק עצמו בשפיכת דם רעהו
 באמרו מולא הוא דקגרים ומהאי מולא הוא דקאתינא והוא ה"י בעוכרי ואין
 בידי לשנותו אף אתה אמור לו כי הוראת המזבח יטפח על פניו ויורוהו דעת כי
 הכל יפצה פיהו וזהו מעם מזבחי תקחנו למות כלומר ע"י המזבח אשר עליו
 זובחים זבחים תחייבו מיתה כי מדוע לא שינה הוראת המזל בזה האופן לשפוך
 דם בהמה תמור דם אדם ותמור דם נפשות גקיים דם פרים וכבשים.

תרומה

הגאון מר"ה משולם רובינשטיין זצ"ל קישקעריש

דבר אל בני ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ירבנו לבו תקחו את תרומתי
 וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת יל"ם להבין כוונת
 המקרא בשנותו את טעמו מל' יחיד ללשון רבים דהנה תוה"ק לא נתנה אך
 ליחיד סגולה בישראל כי מורשה היא לכל קהלת יעקב כמאמר את הדברים
 האלה דבר ה' אל כל קהלכם לכל הכתות ולכל הסוגים יחד עשיר ועביון
 הנה כי כן מעתה מה יהא במצות צדקה העני הזה אשר ביתו ריקם מכל ואין
 בידו

בידו להעניק לרש האם נאמר שחפשי הוא ממצות זאת א"כ תחסר לו מצוה יקרה שהיא אחת מעמודי עולם אמנם כבר מצאו להם תקנה מן המקרא והוא מאמר אדוננו החסיד באמרו (תהלים מ"ה) רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך הרצון כי מחשבה טובה מצטרף למעשה וזהו "רחש לבי" מחשבה טובה אומר אני כי גם "מעשי המה למלך" מלכו של עולם אמנם כ"ז שייך באיש עני פרטי אבל גבי צבור ארז"ל אין צבור עני כי אין עניות בצבור ובהצעה זו יובנו היטב כוונת הכתובים ראש פרשתנו התוה"ק רצתה להפיס דעתו של עני שלא יפלו פניו וכי גם הוא לא נופל הוא מאחיו במצוה זו כי ה' יראה ללבב וז"ש "מאת כל איש" בין עני בין עשיר כי גם אשר רק "ידבנו לבו" תקחו את תרומתי אבל וזאת התרומה אשר תקחו "מאתם" מרבים היינו מצבור להם לא סגי במחשבה טובה רק "זהב וכסף ונחשת" ממש כנ"ל.

זיון אדר

וכבר שלחה מלכות הרשעה אצל גסטרא של בית פעור הראנו היכן משה קבור עמדו למעלה נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כתות אותן שעומדים למעלה נדמה להם למטה למטה נדמה להם למעלה לקיים מה שנ' ולא ידע איש את קבורתו (סוטה י"ז)

החובות היוכצות על איש השלם הכולל ראש וראשון לעמו ובחירו הנשוא דגל אלקים בידו ומפיץ אורו לרבבות המסתופפים בצלו להיות הוא מצוין בהצטיינות עליית וחומרית ביחד היינו בהכרתו וידיעתו הנעלה את ההנהגה האלקית וכהיות לבבו פונה לאלה ימסור אליו לאהבה ולדבקה בו בדבק אמיץ וחזק שלא ינתק ולצאת ידי שמים בעניינם השונים והנבדלים ועם זה להשלים חובות האדם לאדם ולהשיג המעלות היותר משובחות שתפארת הן לאדם והיינו להטיב לכל אדם לרחם אביונים לתמוך כושלים ונופלים לחזק את הרפים ולאמץ הנחשלים ובוה האומן הגה חותם תכנית השלמות הכלליות חתומה וטבועה על זה האיש הכוללי וראוי הוא אפוא שיהי דבריו נשמעים ואמרותיו מקובלות בהיות השכינה מדברת מתוך גרונו ורוח אלקי בקרבו.

ושנא' הדת העברית וחפצי הריסותה זאת היתה דרכם מאז מן העת הנחיל ה' לקהלת יעקב תורה ומצות חקים ומשפטים לחפש ולמור לדרוש ולחקור אחרי משה איש האלקים אולי יצלחו למצא בו מן החסרונות המועילים לבטל ישותו הגדולה בערכה שאין דוגמתה בישראל ובעמים ובהשיגם את אותם החסרונות ממילא ישיגו גם את חסרון הדת בעצמה הצריכה להתקיים בשלמותה אצל המקבלה והמוסרה ותהי ראשית עבודתם להטיל מום בקודש בהביעם אומר כי לא זו הדרך בחרה אל ללכת בה בעניני הדעות והמושגים המתיחסים לגוש ורוח אף בעניני האדם לאדם מצאו תואנות וישתדלו להראות חסרונות ומגרעות בדרכי משה ועלילותיו וכל ישעם וחפצם הי' אך להכאיש את ריחו הטוב ולתת את שמו לדרואן.

אבל המתבונן בהליכות משה ודרכו בקודש מתחלת התפתחותו יוכח לדעת כי הוא הוא הנועד מהשגחה האלקית לרועה אבן ישראל. בזהותו עומד בפרץ ויהי מעוז ומחסה לעמו. לחם מלחמת תנופה עם מלך מצרים אשר העמים עול קשה על עמו, ובכל עת צרה וצוקה ה' למעוז ולמחסה לאחיו המדוכאים השבורים והרצוצים. הנה מי גבר יפעל כל אלה אם לא משה בחיר ה' כל זה הוא בין האדם לאדם, ומה רמו ונפלאו כחות נפשו הנאצלת, ומה רבו פעולותיו הרוחניות. עניו באדם. נבזה וחדל אישים בעיניו. פה אל פה ופנים בפנים מדבר עם האלקים. מוסר לעמו תורת חיים. אה לחכמים וראשון לנביאי קודש.

הדרך הקדושה הזאת היא היא שהכשירנו צת משה להיות התורה הגמולה על ידו. מקבלת ורצוי בעיני כל בני הישרים בלבבותם להיות הפועל והמתעסק מעיד על פעולתו וענינו. והיא היא מליצת החכמים האמתים בתלמוד שהזכורנו. דהנה מלכות הרשעה שהיא מלכות רומי. והיא שעמדה תמיד להגן על דתה. וחפזן להבנות מחורבנם של אחרים. ולגלות אמתיות בריתה בהראותה לעיני העמים את החסרונות והגרעונות שיש בחזרת משה ודת ישראל. הנה היא השתדלונה באופן זהיר וזריז למצא את קבורת משה. שזאת הכוונה מורה על השגת ההפסדים והקלקולים הבאים במשה רועה ישראל. ולהמיט שואה על דתו ולהביאה "לקבורה" לכסותה בגל עפר. וזאת אשר השכיילה המלכות הרשעה למנות ממנו המומחים ומנוסים כל איש במקצועו. ותחלקם לשתי מחנות. האחת אשר על פיה ישקו שאלות הדתות הזוהרים לתכלית הנמשות הצופה ומבטת "למעלה" בעיני הרוח והנפש. והשנית אשר הליכות עולם להם. המתעסקים בישובו של עולם. ושבילי דארעא נהירין להם. ובצאת שתי הכתות האלה המערכה להפוך ולבדוק בזה ובוה. ואלה עמדו "למעלה" היינו לבדוק את עניני משה הרוחניים ושלמת נפשו. לדעת אם אין בהם חסרון לרעותא. נדמה להם כי "למטה" הוא קבור. כי פה לא יכירנו מקום קבורתו. באשר אחרי עמלם הרב לא השיגו אף שמץ דבר אשר יוכל לכסות את משה במשאון ולהפיל מכבודו ארצה. כי בכל מקום שהם פגים למעלה רואים אך את גדולתו והדרת גאון תפארתו צדיק בדרכיו וחסיד במעשיו. ואלה שעמדו "למטה" לחפש ולבדוק בתהלוכותיו בינו לבין עמו. ובאשר לא מצאו גם אלה פגם המועיל להקטינו ולהבאיש ריחו. נדמה להם כי לא פה הדרך "למטה" אין שלם ממנו. ואולי "למעלה" בעיני האדם לאלקיו הוא קבור. הנה אחרי בדקם שבע בדיקות ויחמיו חפש מחפש ראו ונוכחו לדעת כי אך לשוא יעמלו וצוהרסים. כי אמת הוא מה שכתוב בתורה ולא ידע איש את קבורתו. וכי משה אמת ותורתו אמת.

הרב בן ציון אייזענשטאדט

תצוה

הגאון מו"ה חיים סופר זצ"ל פעטט

ועשית ציץ וכו' מכתב פתוחי חותם קודש לה'. הכוונה כי ציץ נרצה על גבה לב. ובאמת מצינו ויגבה לבו בדרכיה כי ראוי הוא להתנאות ולהתגבר כארי להרבות כבוד שמים. אמנם הוא הלכה ואין מורין כן ולא כל הירוצה ליטול את השם

השם יבא ויטול, כי לא כל אדם יוכל לשלוט ברוחו וליתן מתג ורתן בנפשו לבל תעבור מדה זו על גדותי, כי עד מהרה תכה שורש בקרב לבו ותתהפך לגאווה מגונה גם בכל עניני תכל אשר לא בעבודת ה' ולא הותר רק ליחיד סגולה לאלה אנשי מעלה אשר דרכם בקודש. ומחכמה יתירה דאית בהו ידעו ויבינו לפעולות ה' ישקלו בפלס שכלם ולוורות ולהבדיל בין קודש לחול, למען לא יהרסו לעלות ואל יפסיעו פטיעה גסה לבקש גדולות למו אף לא לצורך גבוה והנה להכנין העומד לשירת בשם ה' צוה השם שילך דרכו בקודש, כי לתכלית הוא חוקר, בודאי בל יתגאה מזדון לבו לכבוד עצמו, ונודע כי מעשה חותם בראה אותיות לאחור מהופך, אבל לתכלית ישרים המה, והו הדמיון שצריך בראש כה"ג עטרת תפארתו יד' בבחינת "כתיבות פתוחות" אמנם ידע ויראה שיהי "קודש לה".

במד"ש ואתה תצוה הח"ד זית רענן יפ"ת קרא ה' שמך (ירמי') מה זית כותשים וחובטים אותם עד שנותנים שמנם, כך ישראל האומות באים וחובטים אותם עד שחוזרים בתשובה.

בעל הטורים לא הזכיר משה בזה הסדר משום שאמר מחני נא מטפריך אשר כתבת.

אז בשקוף השקפה תבנית אלי מערכת הטבע נראה, כי כל ארצות תבל חלוקות אשה מרעותה בכל פרטי תכונתה, גם העמים ולאומים כ"א משונה מרעהו, האהוב לזה שנא לרעהו אשר זה ירחיק זה יקרב, ואשר זה ימאס זה יחשוק, אף גם כל הדורות החולפים ועוברים עם שטף זרם הזמן, שונים איש מרעהו בכל פרטי טבעם ותכונתם, אולם המשטמה לעם ישראל לשנא ולשטן עם עני ודל ולהתנכל עליו להאבירו ולהכחידו, תמצא קן לה בלבב כל עם ולאום מקצה הארץ ועד קצהו מבלי כל שינוי וחליפה, אשר הוא באמת מפליא כל עין חוקר ומתבונן, איך תכונה זרה ואכזרית, כזו גם בהמון הדורות שחלפו ועברו במשך ימי גלותנו, אשר מדרי דור דור יד הטבע שילטת להחליף תכונת כל עם ועם, ובתכונה מזוהה זו לא שלח ידו לשנותה, ואף לא למעט עוזה ותוקפה, אין זאת כ"א יד ה' עשתה זאת לסעת שורש שנאת העמים לעם ישראל בכל ארצות פזורי להריק עליהם גשמי מרורות ומטרות רעל, למען תהי' בידי שבת תוכחת להשיב פעמיו מלכת שובב, וכל חצי זעמו אך אל מטרות זו יקלעו.

ואדרבנן החסיד הליט הרעיון הלז במאמר (תהלים כ"ג) שבטך ומשענתך המה ינחמוני ירצה כי "שבטך" זה אשר בו תייסר אותי להגיף עלי שבט זעמך, הוא גם "משענתך" לסעדי בו, כי בו תשענני לבל אפול אל מצולי שאול, ולא ימעדו אשורי, כי הלחץ אשר ילחצוני אויבי חוסיף תת כח להתחזק בתורה ואמונה, גם הכונה הלוטה בהמדרש אשר הצגנו פתח דרושנו תסב על קוטב הרעיון הנזכר, כי הנביא ברוך ה' הדובר בו, צייר מצב ישראל בין העמים כזית שכותשים וחובטים אותם עד שנותנים שמנם, כן הוא ממש לחיצות ודחיקת אויב בעם הישראלי, ידלוקתה, ילחצוהו וירמסוהו, וכל זאת באתנו למען השב ישראל רגליו מנתיבותיו המשובבות, ולהטות אשוריו אלי מעגלי צדק מסלת ידותיו הגושנה, ועתה

ועתה נשובה אל ביאור המאמר מבעל הטורים שזכרנו כי אחרי הצעת דברנו נראה כי דעת שפתיו ברור מללו וכי בדיוק נמרץ לא נזכר כאן שכו של מש"ר כי כמוצא הדברים הסדר הזה בא ללמדנו אמנות דבריהם ו"ל כי היסורין אן טובים המה לישראל להחם וטאים ולכלה פשעים. אולם משה רבינו מהימנא מרוב אהבתו וחמלתו על ישראל עמו צאן כויעיתו לא מראן בזה והי' אדיר כל חפצו כי כל פגע ונגע לא יקרב במצונתו אף אם לא ישכרו ישראל דרך ה' לא ישלטו בו ידי זרים לכלותו וכל בני עולות לא יוסיפו לענותה לזאת גם בעת מצאתם העון האיום והנורא שם נפשו בכפו והעתיד לה' שוב מחרון אפך וכו' ולא אבנה לתחת לפגוע בהם לרעה כלל וכלל לא והי' מוחלט אצלו להשליך נפשו מנגד והערה לכזות נפשו באמרו "ואם אין כיווני נא מספרך" הגה כי כן שפיר צדקו הדברים כי כן שורת הדין נותן שלא יזכר שמו בסדר הזה דייקא והמורה על השקפה המתנגדת להחלטתו והבן.

הרב ישראל טויבער בקהלת האצעג יצ"ו בעמח"ס טל ישראל

לפורים

מהגאון בעל חתם סופר זצ"ל

ומרדכי ידע את כל אשר געשה ואו"ל בעל החלום אמר לו ברוה"ק וצ"ב וכי מי לא ידע מאלה הלא יצאה הגזירה דחוקה בפומבי ופתשגן כתב הדח ניתן במכתה גלוי לכל העינים גם להבין כונת מרדכי בסיפורו להוסיף מפרשת הכסף אשר אמר המן לשקול מה רצה בזה הרי בזמנא לא נתן כי המלך אל הכסף נתן לך גם יתר הדקדוקים בהכתובים אשר כבר הרגישו בהם המפורשים ואך למותר לפורטם אחד אל אחד.

והנראה בביאור הדברים כי חכמה נפלאה ותחבולה גדולה הי' בזה שהגיד מרדכי לאסתר את פרשת הכסף אשר אמר המן כי זה הי' מנימוס חוק המשפט גם בימים ההם כי המלך במסבו הרשות נתונה לו לענוש הלאומים הגתונים תחת יד ממשלתו אם נמצא עולתה בהם למרוד במלכות אדוניהם ומלך במשפט יעמיד ארץ ומי יאמר לו מה תעשה אולם זה לא הי' ולא נשמע מעולם שהמלך יקח שחר להרוג עם הנקיים בנפשותם ולכלותם מע"פ האדמה בעד בצע כסף לא יעלה זאת על דעתו ולא יהיו לעשות כן כ"א ככה הוא עושה לשמע זאת גם שאר כל העמים הקרובים והרחוקים יחגרו שארית כחם לעצור בעדו ולא יגזוהו לבצע זממו ורוע מפעלו כי מורא יעלה על ראשם לאמר הלא כמונו כמוהם גם עלינו יעביר כוס התרעלה ויתחבמו לטכס עצה וישבו כסאות למשפט להורידוהו מגדולתו ולהעבירו מכסא מלכותו ומעתה כאשר דבר בליעל יצוק בו באותו רשע הצורר לדבר סרה על ישראל וליתן בהם דופי שהמה כוהרטי דתי המלך מורדיו וכעיסיו והמלך אשר גם בחבו תוך ומרמה לבלע ולהשחית את גאון ישראל נענע לו ראשו וגד מהרה עלה בידו של אותו רשע להעיר עליהם חמת המלך להיות גם ידו נטויה לדרך קשתו כצד לירות לישרי לב אבל את הכסף אשר אמר המן לשקול לא

אבה לקבל כי ירא לנפשו אולי יודע הדבר וזה שהשיב לו ראשית על דבר הכסף והכסף נתון לך" הם מלהזכיר כאלה שתוק מרצות כסף פן אהי לבו בעיני העמים ויקשרו עלי קשר להורידני מכסאי אמנם העם לעשות בו כטוב בעיניך" כמוני כמוך עליהם בעצה והטוב בעיניך עשה בהם כיאות למורדי המלך וזה נכתב ונחתם בפתשגן הכתב כי על דבר המרידה אשר עשו נותניו ראשית למלכם וכי בצדק יצא לאור משפטם אמנם מדבר הכסף אשר אמר המן לשקול באמת לא נודע לשום איש שהי אף המדובר ממנו כי זהו למלך לבו וקלון והמה דברים המתאמרים בלחשה כמוכן אכן למורדי נגלה דבר זה ברוח"ק וראה לנכון לאמר לאסתר שתגלה זאת למלך כי נודע הדבר בשערים בפי כל שהמן קנה את העם מהמלך ברצי כסף למען עשות בהם כטוב בעיניו וידע ויתבונן לצאת מן המבוכה והסכנה המרחפת על כסא מלכותו. וזנה המלך עומד בחמהו: הלא אין איש זר אתנו בבית מאין אפוא נודע הדבר? והי נאלץ להחליט אין זה כ"א המן בעצמו גלה הדבר בקהל עם להעליל עלילות ברשע ולהשפיל את כבוד המלך והי זה חכמה נפלאה וממנו תוצאות לתת חרב ביד אסתר להשימו בראש המן ולהפילו למשואות נצח וזהו את פרשת הכסף "אשר אמר המן" כי מהמן עצמו נודע זאת שאמר כן להמלך והמלך כאשר שמע את זאת צעק בקול מר צורח "מי הוא זה ואיזהו אשר מלאו לבו לעשות כן" למכור אומה שלמה בעד כצע כסף. והשיבה "איש צר ואויב המן הרע הזה" ממנו יצאו הדברים למרוד בך ובמלכותך.

הרה"ג מו"ה שלמה זלמן כ"ץ שליט"א נויארק

(רב בביהכ"ס ב"ח בני אברהם אנשי עסטרייך)

במדרש כאשר אבדתי אבדתי כאשר אבדתי מבית אבא אובד ממך שעד עכשיו באונס ועכשיו ברכון ופלא להבין הדברים הלא גם עתה לא הלכה להתעלס אמו אהבים ורק נפשה בשאלתה ועמה בבקשתה היש אונס גדול מזה? ביאור הדבר כי אסתר המלכה בשמעה מגזרה הרעה והמרה הבהלה רעיוני לשית עצות בנפשה לצאת מן המבוכה הנוראה להשיב חמת המלך ולהכניע את ערפו הקשה טרם יצא דבר המלכות לאשר ולקיים את תוקף הגזרה כ"א יבא אל החתום לבצע מגמת לבכו השחץ והגמרה שוב אין תרופה לחלצם ממצר כי לא יכון לפני לשנות את אשר כבר עשהו הנה בעוד היא עומדת בפרישת כפים ועיני לשמים ורוח ממרומים הופיעה על רוח קדשה לשים דבר בפיה להשיב גזרת המלך: הנה חק וגיומוס המדינה מלפנים דור דור בעת ממשלת מלכים היתה גלתי מוגבלת (אבסולוטוש) טרם החליטו לעשות קטנה או גדולה בדבר המלכות טכסו עצה עם השגל היושבת לימינו היא המלכה אם לעשות או לחדול והמלך אחשורש עבר חק משפט הזה לא שאל את פי המלכה אשר כתר מלכות בראשה ולפי הנמוס הגזרה בטלה ומבוטלת מאליה ובוזה היתה דרכה סלולה לבא לפני המלך ולדבר אתו קשות להביא עליו אשם על החמס אשר עשה אתה לעבור חק המשפט וכן לא יעשה ובוזה ירך לבבו ותוכל לו להשיב ידו מבלע דברות אלה הודיעה את מורדי באמרה ובין אנא אל המלך אשר לא כדת ירצה הנה לפני בסיס ויסוד מוסד (מלת ובן

ובכן ל' בסיט כמו כיור וכנו) לבא אל המלך לסתור בנן הגזרה "אשר לא כדת" ר"ל כי הגזרה היתה שלא כדת משפט המדינה כי לא שאל הסכמתי אולם עצה זו אלי' וקוץ בה כי בדבריה אלה הודית מפי עצמה כי היא המלכה אשתו האמתית אשר לה התוקף ועוז לעכב על ידו וזהו "כאשר אבדתי אבדתי" מעכשיו ברצון כי הודאת עצמי כמאה עדים אמנם לא שח לבה גם לזאת השליכה נמשה מנגד רק שתצמח ישועת ישראל.

ונרמז כ"ז גם בל' הכתובים, ותלבש אסתר "מלכות" לא נאמר "בגדי מלכות" הכונה כנ"ל כי לבשה רוח טכסיסי מלכות לבא לפני המלך לתבוע זכותה בדבר המלכות (בגמ' מגילה שלבשתה רוח"ק) ותקרב אסתר ותגע "בראש" השרבים דייקא קרוב לו להראותו כי ידה כידו לאחוז שרביט המלוכה בכל תוקף ועוז כמלך עצמו והוא גם הוא בע"כ הודה לדבריה באמרו מה בקשתך עד "חצי המלכות" כמוני כמוך במלכות שיווי זכויות לשונינו.

תשא

זה יתנו כמין מטבע הראה הקב"ה למשה וא"ל כזה יתנו (ירושלמי עקלים)

תמן תנן באחד באדר משמיעין על השקלים הן מודעת זאת כי הרעיון העמוק ביסוד המצוה הזאת הוא למען גשות לב להתבונן כי ההתאחדות עם סגולה טובה חזקה להשלמתו כי כל איש ואיש יחד עשיר ואביון אף אם יקדיש כל כוחותיו וכשרונותיו לעבודת הקודש לא יוכל לעבוד עבודה תמה ושלמה כי למרות כל גיעו עבודתו רק עבודה פגומה מחצית ולא שלמה וכל העבודה אשר יעבוד אנוש ימות הוא עבודה חסרה עומדת ומצפה להשלמת אנוש זולתו ורק אז ישולם והי' לאחדים בידו עבודה תמה ותכלית המכוון בזה לחזק ולעורר רגשי אהבת איש אל חברו אשר בלעדו לא גיע לשלמותו והמן הרע הצורר ברצונו להשחית ולבלע את שארית ישראל לחזק לב המלך אחשוורוש כי יכול יוכל להם בהלחמו בס' מצא לנכון לספר מפורד הלבבות השורר ביניהם ולית דידע לישנא בישא כהמן וכך הי' אומר : "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים" ר"ל כי העם אשר כל שלמותו תלוי בהיותו "אחד" ולמרות סווריהם בין העמים ששם צרכם גדול מאד להתאחד ולשבת אחים גם יחד יתלכדו ולא יתפרדו ואיש את רעהו יעוררו שם הוא מפורד בדעות איש את אחיו לא יכיר הנה כי כן סר אלה מעליהם וכי חלק לבם עתה יאשטו ועד מהרה נוכל עשות כלה בשאריהם אי לזאת באחד באדר משמיעין על השקלים למען זעת כי כל מעשנו ועבודתינו אינם בשלמות גמור והחסרון לא יוכל להמנות רק בצרוף השלמת חברו ואם זאת יתן האדם אל לבו הנה לרגלי ההכרה הזאת תולד בקרב האדם רשפי אש התלהבות ותעוררות לחזק אהבתו נאמנה והתחברותו עם רעיו באהבה עזה אשרמים רבים לא יוכלו לכבות אש אהבתם והוה כמין מטבע של "אש" הראה הקב"ה למשה הראה מחזה שלהבת אש אש אהבה וכזה יתנו והוה המכוון האמתי במצות שקלים.

הרב זאב צבי הכהן קליין אייזענשטאדט

ויקהל פקודי

הגאון מו"ה פייש פישמאנן צ"ל פרעסבורג

מסורה וכל הנשים אשר נשא לבן אותה בחכמה טו את העוים וכל הנשים יתנו יקר לבעליהם. אפשר לרמוז על הנשים שמשותלות להצילן ע"י חכמות ומדעים אשר לא כדת של תורה כי המלמד את בתו תורה כאלו לומדה ותעלות (סוטה כ') ומן המעלות שמנה החכם להיותה אשת חיל שתהי צופי הליכות ביתה וכפי יתמכו טלך וכל כבודו בת מלך פנימה ובצדק אמרו אין חכמה לאשה אלא בפלך כי באמת מהראוי הוא שאין זאת תהי חכמה ותעודתה כי אז תהי הנהלת ביתה בשלום ובמישור כ"א תרדף חכמה מלבד שביטה יהי לחרבה ולשממה אין גם זאת שלא יהי שלום במגורותם כי תשתרר על בעלה גם תשתרר באומרו הלא כמוני כמוהו שלם בחכמה ומרע ומהנקל לזון להבנות בעליהן בעיניהם וזהו וכל הנשים אשר נשא לבן אותה בחכמה זהו החכמה הנכונה האמתי שתטה את העוים ותעטוק בברכת מעשיה ומלבו שוהי ברכת ה' בכל אשר לו בבית ובשדה עוז יתור סוה ירויו כי עי"ז כל הנשים יתנו יקר לבעליהן כי אלה הנשים המתחזקים (עמאנציפערט) וחכמים המה בעיניהם לא יתנו יקר לבעליהן אחרי שהן שיווי זכויות (גלייכבערעכטיגט) עמהם וא"ש שילוב המסורה.

בפסוק וכל אשה חכמת לב בידיה טו וכו' יש להבין איזה חכמה יחידה יש בטו"ז גם מה זה הלשון אומרת "בידיה" טו"ז מי לא ידע דהטו"ז היא ביד ושמעתי באומרים לי בשם חכם א' שהוא אמר לפרש עפ"י הלכה דקיי"ל שאין רשות לאשה בלא בעלה וכל מה שקנזה אשה קנה בעלה לפי"ז לא יצויר שתהי לאשה דבר מה והאיך יכולה אפוא להתגבר דבר לתרומת המשכן אם לא מעשה ידי' שהיא שלה ואף שתקנו שגם מעשה ידי' לבעלה תחת מזונותי' הלא יכולה היא שתאמר איני ניוונית ואיני עושה ואי אפשרי בחקנת חכמים וכגון זו שומעין לה וא"כ במדבר שאכלו לחם אבירים והמן ירד לכ"א די צרכו א"כ פשיטא כי כל אשה אשר לה מח בקדקדה שתאמר כן לבעלה כי הלא יכולה היא שתהי אינה עושה ואוכלת אמנם לאו כולי עלמא דינא גמירי והני נשי דלא חכימי לא ידעו ולא יבינו להשיח לב לזה אמנו כל אשה חכמת לב דייקא אשר לה לב להבין את זאת "בידי" טו"ז תקדיש שפיר מעשה ידי' לתרומת המשכן והבן.

המאסף

במדבר' ויברך אותם משה מה ברכה ברכם יה"ר שתשרה שכינה במעשה ידיכם הכונה כי ה' צוה לעמו להביא נדיבותם ברעותא דלבא תוכו רצון אהבה לשמו ית' נקי מכל סיג ושמן מחשבה בלתי טהורה כנ' אשר ידבנו "לבו" ומי שעושה בשביל איזה פני להתגאות ולהראות כבוד עשוי או מקנאת איש מרעהו סיגול היא לא ירצה אכן רוח הוא באנוש ואין כל אדם שולט גרוחו הקשת לעשות מעשה המצות ע"צ שלמות הגדרש בלי פני צדדית שגם פרי מחשבתו יהי קודש לה' — הנה כי כן ה' בעם בנ"י נודבי נדיבות המשכן כחות שונות למיניהם

למיניהם חלוקות בדעותיהם. ולכן אחרי ככלות מעשה המשכן ומסר שה' דורש טוב לעמו ראה ברוח קדשו התכונות שונות השולטות בהם. ע"כ כללם יחד בברכתו יהי' שתשרה שכינה במעשה ידיכם גם אלה אשר לא מלאה לבם אותם ולא נשאר רק פעולות ידים ולבם בל עמם גם נדבותם יהי' לראון לפניו ויהי נועם ה' גם עליהם. אמרי אמת.

ייריש דייטשע ערקלעךרונגען

על כן היהודים הפרוים היושבים בערי הפרוים עושים את יום ארבעה עשר שמחה ומשתה ויום טוב, דא יחידים אין דען אפגען שטארטען מאכען דען פירענהטען טאג צור פריידע אונד מראנקעלאנגע אונד צום פעסטטאגע. - ווייטער פינדען וויר, דא דיעזע פורים טאגע פיר דא צוקומט פיר דא שפעטער צייטען פעסטנעזעמט ווארדען היינט עם לעצט אונז ימי משתה ושמחה. זא צו מאכען צו מראנקעלאנגע אונד צור פריידע ערסט מיטתה אונד דאן שמחה וואס פאלגענדע ערקלעךרונגע האט, הן האטע ישראל דער פערניכטונג בעשטימט, אחטוריט איבערנאם איהם ווינען ווענעלדיגע ער מאנע אין ווינען נאכטען עם פערקנידען, דאס אין דיעזע בעשטימטען טאגע אלע ישראל ערשלאנגען, אונד איהר פערמאנען יעדער זיך ערבייטען קאנן, ון קאנן טאן זיך פארשטעללען, וועלכע נראסע פריידע בל ישראל ערפיללעט, אלס דיעזע נוריות פערניכטעט, אינד הן מיט ווינע נענאסען איהרע וואהלפעריגעטע שטראסע ערלימטען, זא מוסטען ניכט טרינקען אים איהר הערין צו ערפרייען, וואווערן איהרע נראסע פריידע פערמאנאסע דא צו טרינקען, דאחער הייסט עם ביא אינגען שמחה ומשתה, פיר דען שפעטערן צייטען אכער, דא ישראל בעיהר אין גלות זינד, אונד איהר הערין צומייסט מיט זארגען אינד שברון לכ ערפיללעט איהם, דא מיטען זא ערסט טרינקען, אים צור פריידע ערנעקט צו ווערדען, דעסחאלב ווארדען דא פורים טאגע בעשטימט, לעיסות אותם ימי משתה ושמחה, ערסט, משתה אינד ווארן שמחה.

וגם חרבונה זכור לטוב, אונד איך חרבונה איהם צום נוסען נעראכט - עם איהם אייפאלענד, ווען חרבונה ווירדיג איהם געזענעט צו ווערדען, זא וואללעט עם הייסען, ברוך חרבונה, פערדיעזט ער איינען פליך וואס הן ווארם ווירד ער צום נוסען נעראכט? אין מדרש ילקוט ווירד געזאגט, אלץ הנביא קאמט אן דער געשטאלט דעם חרבונה אונד שפראך פאר דעם קעניג, גם הנה העין אשר עשה הן למידי נבואה השנים אמה, איך וויר דען נאלעק, וועלכען הן פיר מידים נעמאכט האט, איהם פינפטען עלען האך, אים וויר דעם הן, דאחער וואר עם נאר ניכט חרבונה וועלכט, דאן איהם אכער ניכט צו פערשטעקן, ווארם געזאגט ווירד, וגם חרבונה זכור לטוב? אכער עם גלייכט צו איינעם, דער איך איינער האכצייט פאחרט, אונד זיך קליידער, פאן ווינעס פריידע, בארנט, ווען ער צוהווע קאכט, ווירד ער דענעלכען עטוואס פאן דער האכצייט מיטברענגען, ווייל ער מיט ווינעס געוואנד בעקליידעט וואו, אלץ הנביא האט זיך דאס אירדישע געוואנד דעם חרבונה

הרבונה געבארגט, אונד איזט אין זייער נעשטאללט ערשיענען, זא געבירט דען
הרבונה דאסיר, דאס ער צום גוטען געדאכט ווערדע, ווען איזט זעלבסט אויך טיין
זענען געבירט, אבער דאס אלץ הנביא זייענע נעשטאללט זיך בעדיענטע פערדיענט
ער שאן, וגם הרבונה זכור לטוב, צום גוטען געדאכט צו ווערדען.

התנצלות העורך ומודעה רבה להקוראים הנכבדים הע"י!

לכל זמן ועת לכל חפץ אמר החכם, עת לסעת גטעי נאמנים בגן יראת ה' ועת
לעקור גטוע הפורה ראש ולענה להשמיד פריז ממעל ושרשיו מוחצת, עת
להשליך אבני הנגע מבית יעקב, ועת כנוס אבני קודש אשר תשתכנה בראש
כל חצוצות בידי בגדים חברת מרעים הפוסעים על ראשי עם קודש הולכי בשביל
האמונה.

הן מודעת זאת כי בימינו אלה יציצו ויפרחו במחנה העברים אלה מתעיה בני
הנקראים בשם משכילים (מכשילים) וזמה לאבן גנף ולצור מכשול לבית
ישראל, ומסורות להסיר מצופת ישראל סבא לכבות ויקי היהדות מקרב לבות
מניי ולחנק מעליהם עול מוסרות האמונה, וברגלים תרמסנה את דת קדשנו
אשר נחלו לנו אבותינו — ולדאבוננו עיננו הראות כי בחלקות פיהם גברו
ועתקו חיל להטבות בבוחן רגלי עניי הדעת, דלי ההשגה אשר לא דעת ולא
חבונה בהם להבדיל בין קודש לחול ובין טמא לטהור, להכרית אמונה מפיהם
וינזרו מכל קדשי בניי —

המחזה האיומה הזאת קורא אלינו בקול גדול ולא יסף: קומו נא! התעוררו
נא! עוצו עצה להציל את צאן ההרגה ממלחעות כפירים השואפים
לטרף כל גאות משכני יעקב, צאו המערכה ולחמו בעד דתנו, צורו זיקות
היהדות בלבות עמנו, ישרו בערבה מסלה לאלקינו!

כאשר בשקיף בעד אשגב התבונה נחזה כי לא נפלאה, הדבר ולא רחוקה היא
למנוע את אלה המשחיתים בעם מחבלי כרם ה' צבאות מבא אל בתינו
ולכונו את אמונת ישראל סבא ולהעמיד הדת על תלה, וזאת העצה היעוצה
בהסכמת רבנו גאון זמנו להעביר קול בכל משכנות ישראל באמצעות מכתב
גלוי מכתב עתון מי לה' אלץ! וזה יהי לנו לכלי חפץ להציל את דתנו מטי
זדים אשר יערימו סוד להכזיזה ולאבד זכרה, ולא ישטפו המים הזדונים את
קהלת יעקב פרי קודש הלולים מטע נאמנים.

הן כל אלה ראתה עיני ובתמיכת רבנו גאון קמתי והתעודדתי לעשות פעלים
על שדה מלחמת מצוה להוציא לאור עולם מכתב עתון שבועי השוה לכל נפש
בשפת עברית והגרית (ידיש דייטש & אונגארישע ביילאגע) תקותי תעודדני כי
אחבבי הסוגים וישרים בלבותם יהיו בתומכי נפשי לרומם דגל ישראל ודת
היהדות ארתוקסיי על פסגי הרמתה, וה' הטוב יגמור בעדי להסך זממי לטובה
לקשור קשר אמיץ בגבורים לתפארת בית ישראל.

אחכ"ז אדמה כי אך למותר הוא לתאר את חבילות הטרדות אשר גפפוני לרגלי
הדבר הזה, ודין גרמא שנתאחרו פעמי ירחוני עוד הפעם, מלהופיע
בזמנו כמקדמת דוא, ואתם קורים נכבדים אליכם אטיף מילתי אל נא תועזו
למתוח עלי קו המשפט, שימו נא לבכם לכל הדברים האלה ותענו ותאמרו סלחתי.

לרבים דלתי החשובה לא ננעלו אך מפאת אי-מקום נאלצתי להשמיט המדור
"ארגז מכתבים" ובחזרת הבעל"ט אשיב לשואלי דבר כיד ה' הטובה עלי.

ממעמקי לבבי אביע ברכת מזל-טוב לכבוד ידני הרח"ח המפוראר ירוש
 גשית מויה בנציון פרעץ נ"י מישוב סאפאר לארושי בנו הב' המושלם מוכתר
 בנימוסין החורב ויר וכ' מויה בנימין זאב פרעין נ"י עב"ג בת הרח"ח
 הגביר המפורטם בתוי"ש כש"ת ניה"ר שלמה היטטער נ"י מהאלמין יצ"ו
 יה"ר שהווג יעלה יפה ודרכם יהי צלחה ויתבוכו ממעון הברכות עד בלי די
 העורך

מעמקי לבבינו פנימה אנו מביעים אמירה נעימה ברכת מזל-טבא
 וגדיא-יאה חמה ונלכבה מגבחי כרומים יעלו ויחולי עלי ראש גבר שאוצרו
 תורה ויראת שמים היה אחינו הבחור החתן תמים למעלות חורב בחדרי תורה
 ביתו מלא אורה ויראה טהורה מופלג בהפלגת חכמים ובבונים טעמו כטעם
 זקנים מוכתר בכתר הוראה כבוד שמו מפארים מויה אהרן נ"י לבואו בקשר
 ההיתון נעשה יפה עם בת הרבני הגביר החסיד מפורטם בתוי"ר רודף צדקה
 וחסד שלשלת היוחסין מויה בנציון צאהלער נ"י אבן פו בק"ק סיגעט יהא רעזא
 שיהא קשר של קיימא תהי דרכך טיגה בשושנים ותוכה לבנות ביתך על כמתי
 החורה פרח יפרח כסה אהרן

כאות נפש אחין

יחזקאל אליעזר דובי

בני הרד"ג ביר"צ קונסטליכער אבד"ה הערמאנשטאדט שליט"א

אביע את ברכתי ברכת מזל-טוב להני חרי ידידי אהובים לי היה
 הראשון הביון החשוב מופלג בשתיים בתוי"ש חוביט היקר מויה משה
 אלכסנדר פרידמאן נ"י גדח"ב דישובה הרמה דק"ק האלמין והשני בדומה
 לו היב המופלג בהפלגת חכמים מושלם במעלות ומדות כש"ת מויה דוד
 ועללער נ"י גבאי דחברה חריפות דישובה הרמה דפה ק"ק שאמלוי לרגלי
 קשורם ויה"ר שווגם יעלה יפה יפה ויזכי לבנות בית נאמן בישראל מחוך
 אושר ועושר ידידכם

והק' מרדכי איזראעל

הק' פנחס קליין

גבדח"ב פה ק"ק שימלא

והק' מרדכי שכואל באש

ברכת מזל-טבא — חמה ונלכבה — הבאה — מקרב לב עמוק פנימה —
 יחיל על ראש האי גברא יקירא — היה מעלות כבוד אהובי ידידי היב החתן
 מופלא ומופלג בחורה וי"ש חוביט כש"ת מויה משה אלכסנדר פריעדמאן
 נ"י כק"ק טשערטעז יצ"ו גבאי וראש הבחורים דישיבתינו הרמה לאריסתו
 יה"ר שווגו יעלה יפה — על כמתי הצלחה ויכרך ד' את כל מעשי ידיו בכל
 אשר יפנה כאוות נפשו הטובה וכעתירת נפש אוהבו — המברכו —

ה"ק יודא ארי' שפיגעל מק"ק (קראלי) יצ"ו

חלמיד דישובה הרמה פה האלמין יצ"ו

הנני להר"ק ברכתי מזל טוב חמה ונלהבה לכבוד ה"ב הנחתן
המושלם בכל המעלות ומדות טובות ה"ה ה"ב המר"מ בתורה ויראה טהורה וכו'
מ"ה משה אלכסנדר פריעדמאן ב"י מטשערטעו יע"א לארשיו עם בת
הרבני הנגיד המפורסם וכו' כש"ת מ"ה יצחק שווארטץ ב"י משאץ יע"א
יה"ר שוועג יעלה יפה ויזכה לבנות בית נאמן בישראל כאוות ידידו
הק' חיים דוד עהרנפעלד מסאטמאר

ספרים חדשים שרגיעו למערכת

הופיע כעת לאור עולם ספר הנחמד והנעים גדול בכמות ובאיכות
קרן לדוד על התורה חלק ראשון מכ"ק אדמו"ר הגאון הצדיק המפורסם
וכו' וכו' מן אליעזר דוד גר"ו וצ"ל אבד"ק סאטמאר הוראה אומר
ברקאי כי קרן אור פניו בדבריו דרושים נחמדים על סדר פרשיות התורה
בלשון צח ומוזקק ע"ד דרוש ואגדה דברים המושכים את הלב למוסר ויראת ה'
וגם פשטים בעינים ונפלאים על מדרשי רז"ל נדפס על נייר יפה אף נעים
מחזיק 274 עמודים ומחירו בלי כריכה במדינתנו 100 לעי ונכלל בזה גם
הוצאות המשלוח להשיגו אחר שלוח מעות או ע"י נאכנאהמע על הכתבת

Rabin J. Grünwald SATU-MARE Romania

ספר שו"ת מהר"ש חלק רביעי מהרב הגאון רשכב"ה וכו' כש"ת
מהר" שמואל ענגעל שליט"א אבד"ק ראדאמישלע המתגורר כעת בעיר
קאשוי תע"א להשיגו אצל חתנו הרה"ג מ"ה דוד האלפערן עפ"י הכתבת
Rabbiner D. Halpern KOSICE Malynska 31 (Cseslovokei).

יצא לאור חוברת א-ב שנה ג' מהקובץ רבני — תלמודי

יגדיל תורה

יכיל בקרבו שו"ת חדושים וביאורים בהלכה ופסול הש"ס מגאוני רבני וחכמי
זמננו שליט"א ומגאוני קשישאי נ"ל וגם מצעירים לומדי חורה מחירו לשנה 10
נהובים ולחייל ב' דולר ולרומניא L. 200 חוברת בודדת נהוב אחד מתקבלים
ספרים חמורת דמי חתימה.

Red. A. B. Glawiczover WARSZAWA-PRAGA
szeroka 38. (Pollen).

חק לישראל כל דיני ערב פסח שחל בשבת מלוקט מש"ע והפסוקים
ומכמה ספרים שונים מסודרים דבר דיבור על אופניו מהרב ישראל וועלץ
רב דחברה ש"ס ב' פעסט בן חיבר חק לישראל הנ"ל בלשון אשכנז הכתבת
Rabbi Velez Izrael BUDAPEST VII Kertész ut. 27 I em. 12

אידישע וויסענשאפט דו-שבועון לעניני היהדות וחידושות
המתרחשות בעולם היהדות העורך שמואל שוועמער יסי הכתבת

Sniel Sfemer JASI Bul Bratiann 3

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מאסף דרשות וחידושי חורא ע"ס הפיזיות ודברים בעתה
לגשואין ברית-מילה והספר ומועדי ה'

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי' לאמעריקא ב' דולרים
לשעשכייא ארבעים כתרם, ובערך זה בשאר ארצות
מחיר מודעות כפי גודל השטח
מחברים היצולחים לנו ספריהם יתפרסמו בהירחון.

Adresse:

הכתבת:

Red. Meged Jerachim

Romania

Satu-Mare

MEGED JERACHIM

אמרא יאה — במזלא-טבא — רמה ונשגבה המורס בעין יפה — מעמקא
דליבא — בנפשא שלימתא לראש המעלה — לעשר בכח חורא ויראה כל רואיו
יכירו ויאמרו כי הוא זרע ברוך ה"ה כבוד ידידנו הנעלה הב' החורב מישנתו
זך ונקי מהולל בכל התשבחות זרע קודש מחצבתו ה"ה הב' הזותן תמים
למעלות כש"ת מו"ה אברהם ברוך קליין מליטא לארזשיה יה"ר שווגו
יעלה יפה וזכה לבנות בית נאמן לה' ולתורתו כאות נפשו הטובה ונפש ידידו
ה"ק מרדכי איללאוויטש סאטמאר וש"ב ה"ק שמעון קליין איקלאד
גבאי דחברה ק"ס דישיבה הרמה האלמין יצ"ו

בית דפוס של מאיר ליב הירש סאטומארע (רומאניא)

Druck von M. L. URSCH SATU-MARE Rumänien

אשר ו'אדעצווייג קלויזש-קלויזענבורג (אייגענעס הויז) סעטשעני-פלאץ
 טמריז גראסהאנדלונג אונד טליח פאנריקטנידעוילאגע
 עוגראס אונד ענדשטאיל: געווינדעט 1890

ANTON ROSENZWEIG Cluj-Kolozsvár P. Mih. Vit. 37-38
 Héber könyv, gyapju és selyemtalaszek, valamint rituális
 cikkek nagykereskedése nagyban és kicsinyben. Alapított 1890

קאר"א

ציקאר"ע

מער ערצייגט אונסער איינציגס פאן הרב ד'האנה'צ
 המפורסם גלייך וכו' מהר"י שלום גרשון גינצבורג
 שליט"א אבד"ק סטאנאוויסץ והג"ל ייזישע
 הויזפאריע! פערלעבנס נור "קאר"א ציקאר"ע
 וועלכע איז דאס צווייטע שטאקאסט אונד אנגענומען
 יידישע ברייטער אונד שוועסטער פערלעבנס נור

ציקאר"ע

קאר"א

ערצייגט אן דער ציקאר"ע פאבליק קארנאטשיע אס טערעס

Fabrica de cicoare **ANTON ROSENZWEIG Cluj-Kolozsvár P. Mih. Vit. 37-38**
 Ind. Storojinet (Romania.)

הנהגה להשיג ישיור טוב והנן יפה אל השדכן מענדל קליין
 מראשונאדיון איז נאכן עושה מלאכתו באסונה ומוסחה לאתו דבר — משיב
 יסאני דבר בתור שישלחו קארטע בפוליה אל פאנסטארקטע על הוצאת הדואר
 והנני אליו במכתב יקדוקו דבאר דוטט חוכן הענין עס על פארט נס שם האבות
 בים ודרכה ונא ישינן תשובה חכמה ונכונה
 הנהגה :

Klein Mendel ORADEA str. Parcului (Liget u.) 1. Romania

הלל רבש את ברכתו בגיש מתוך עשתונותינו למלל רב תודה והלל
 לגיש הכל חללי קמטרא מלא ספרים משתדל בסובת אחיו החבורים אשר
 קנא לא להרי קנאת סופרים בחור כהלכה לו יאה ואי ברכה מזל-טובא
 שמורה וערכה לאיש אשר לו ככה פנה לזרכו דרך מורים להפליג בחלגות
 חכמים וקנים ובבונים לקשר קשרים למשפחת סופרים שלשלת היותטין
 נטעי נאמנים רבים שמו מחקרים ומפארים מיה אברהם מו"דכי בן אדמיר
 הגה"צ מהרש"ז ליש שליט"א אבד"ק בעטהלען יצ"ו לבואו בקשר החיתון עם
 בת הגה"צ מהר"ם טאנעטא שליט"א אבד"ק הידאלמאש יצ"ו גוע חוסר
 מעט אופר נבדית הכתב טופר יתיר שזווג יעלה יפה על נמתי צלחה
 לבא אל הנחלה ואל המנוחה ברב חינא וברב חסדא ואברהם היו יחי
 לגוי גדול ועצום ומרדכי ההוא גדול ביהודים ורצו לרב אחיו דורש טוב בעמו
 כעז עתה ודובר שלום לכל זרעו מעתה ועד עולם לאחרית הימים כעתירת

ידידים ואת נפש שלומים הגבאים דחברה בחורים

ישראל ראטה בעטהלען פסח הויפטמאנן מאסיעף

ב"ה שנה ששית העורך: יוסף חיים הכהן חיים סאטמאר ניסן תר"צ

ויקרא

הגאון מו"ה משה ט"ב זצ"ל

ונפש כי תחטא ומעלה מעל וכו' וכחש בעמיתו. גמצאים בבניא כתות שיטות שונות למיניהם, וישנם אנשים המוכים בסנוריים אשר זה דרכם כסל למו לפרוק מעליהם עול התו"מ, ומענה בפייהם המגואל לאמר כי די להם במה שיחוננו דלים ונותנים צדקה, כי זה כל האדם, ואך בזה חפץ ה' ושוו עבוד את אלקים במצות שב"א למקום, וכוז יבוזו להם, אולם פיהם שוא ידברו והגסיון יורנו כי אלו האנשים מפירי ברית עליון המואסים בחלקי המצות שב"א למקום, גם אותן שב"א לחבירו יהי' להם לזרא, אף אם לא נכחד שאולי נמצאים אנשים אחדים כאלו, ומנומסים המה בתהלכותם עם אנשי דורם, אמנם זעירין אינן, לא ימצא אף אחד בעיר ושנים במשפחה, ועיגנו הרואות, כי אלה אשר פרצו גדרות עולם במצות שמעיות, נפשם בחלה גם בחלקי המצות שב"א לחברו, ועל הכלל כלו יצאו לפקור בכל מצות ה'. ונודע מש"פ הכתב סופר אשר לא ישא פנים ולא יקח "שחד" לכבות עברה מזה אשר אומר "עושה משפט יתום ואלמנה" כלומר הוא תומך היתום והאלמנה "שחד" כזה לא יקח ה', כי תורת ה' היא תמימה ואין לקורעה לגזרים, ומי שם אותנו לשר ושופט לשפוט את שומטנו ולשים תהלה בחוקי מחוקקנו לאמר, הן רק באלה חפצתי, הלא כלם מפי עליון יצאו, אלו ואלו דברי אלקים חיים, ודש גוש כי תחטא "ומעלה מעל בה" אט העיו אדם רשע לשלוח יד במצות שב"א למקום ידוע תדע, כי גם "וכחש בעמיתו יבגוד גם באחיו, כי רק המאמין במי שאמר והי' העולם לא ירים ידו לחטוא נגד חברו.

אמר המאסף נודע מש"פ נעים זמירתי ישראל (תהלים ג') ולרשע אמר אלקים מה לך לספור "חקי" ר"ל מה תספור ותמנה את החקים, כאלו רק באלה מאסת, אבל "בריתי" הכרותה עם בניא תשא ותרום עלי פוך, הלא יועתיך בשם, שגם אלו אינם קדושים אצלך, כי אתה שנאת מוסר ותשלך "דברי" אחריך, גם אלה הדברים תשלך אחרי גוון, אם ראית גנב וחרץ עמו ועם מנאפים חלקך, אם תבא בסוד גנבים ומנאפים גם אתה כאחד מהם, ונאמר משמי' דהגה"ק מדזיקוב זצ"ל צפהו זהב במקום הנחת הפה פסול ר"ל כי חמור אשר הי' לו להתפלל בפה נותן צדקה מכספו וזהבו, צדקה כזה פסול לא ירצה, כי לנו ולבננו לעשות את "כל" דברי התורה הזאת.

צו

הגאון מו"ה שלמה הכהן שליין זצ"ל זענטא

ספרא ואש המובח תוקד בו מנין לאש מובח הפנימי שלא יהא אלא ממובח החיצון, ת"ל ואש המובח "החיצון" תוקד בו "בפנים" תעודת האדם להגביר

להגביר כחות נפשו על גסות חומרו ויקרע כל מסכי החומר המאטילים בעדה והמון רגשי הגוף ותכונותיו החומריות ייעשו ויתעלפו תחת כחות נפשו ורגשותיו הרוחניות וגורע הבחינה מחובת הלבבות עבוד ליוצרן כמו שאתה עובד ליצרך הרצון אם תרצה לדעת אופני העבודה איך לעבוד את בוראך קח לך לסמל העבודה אשר תעבוד להפיק רצון גופך עם המיית תאותיו כמה אתה רץ וגמהר למלא מאויו החומרים ואם ככה אתה עושה למחסורי גופך קצו למחסורי נפשך צרכי גבוה כי מבשרי אחזה אלקי והו מאמר התנא יהי מורא שמים עליכם כמורא "בשר ודם" כמו שאתה משתוקק ונחפו על חלקי גופך "בשר ודם" שאל יחסר המזג ואם תתחדש בקרבך איזה כאב או מחלה ויש מהר תריץ אל הרופא להמציא מזור ותעלה ומורא יעלה על ראשך שלא תאחר אף רגע להחיש מפלט לך ממנו תקחו לעבוד השם ובאותו מצב ממש יהי עליכם מורא שמים.

אמנם האדם באשר הוא אדם לגסות חומרו אך על צורכי גופו עיניו מקוהות האדם מתעורר מעצמו למלא משאלות גופו צרכי הגוף המה געורים "חומר גוער" החומר לא ינום ולא יתן שינה לעיניו רק גוער ומבקש תפקידו לאמר: הב הב! אולם הגפש כשה נאלמה שוכנת בירכתי ביתו. וזה ביאור הספרא כי הגפש היא פנימיתו של אדם וגופו הוא לבוש חיצוני ו"ש מנין לאש מזבח הפנימי" זהו נפשו וכחו אשר משכנה פנימה בחדרי לבבו שלא יהא אלא ממזבח "החיצון" כלומר תנועת החשק והתלהבות ה' יציק בו מאש והתלהבות לצורכי גופו ת"ל ואש המזבח "החיצון" היינו רגשי מחמדי גופו תוקד בו "בפנים" יעוררהו להתרגש עבור גפשו אשר ממקור קדש מחצבתה

שמיני

הגאון מוהרא"ז סופר זצ"ל

בגמרא לפיכך נקראו ראשונים סופרים וכו' דרש דרש חציין של תיבות הס"ח (קושיין ל') נודע כי הרבות החקירה לא טוב הוא לנפש והוא דרך מסוכן והדרך ישכון אור הוא האמונה ונתיב הקבלה בהם ימצא האדם מרגוע לגפשו ואם האמונה כבר שורש בלבו כל ימוס לעולם אז לא יבוש בהביט להשכיל על דבר אמת אמת מציאתו יתב' כמאמר דע את אלקי אביך כי מי אשר נתן ה' חכמה בלבו ובידו לחקור ולראות אור בהיר בשחקים ורק טמון ירו בחיק העצלות עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יביטו (חובת הלבבות) אמנם על ביגתו אל ישען ולאחר שהשכיל על דבר אמת למצא טוב אמת לאמתו לא ימעדו רגליו מנתיב האמונה ואל אחוזת "אבותיו" ישוב לעשות ע"ד הקבלה והמלך החכם אמר על משכבי בלילות "בקשתי" עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחותי עד שהבאתי אל חדר "הורתי" הנה כי כן תחלת דינו של אדם להיות "הורתי" בקדושה כפי אשר יורו אתו הוריו ומוריו הדרך ילך בה גם סוף דבר הכל נשמע כי התורה חזרת לאכסני שלה כי זה כל האדם להאמין

להאמין אמונת אומן. והו' התכלית הנרצה מכל יצור מפעל, ורק באמצעו "דרש דרש" ניתן לדרוש ולחקור כאמור.

אמר המאסף יפה שמועה זו משמ' דהגה"ק ר"א מדויקוב זצ"ל במאמר הג"ל עפ"י הנודע כי התורה שבכתב בלתי תורה שבע"פ דרשת חז"ל היא כחידה סתומה, ושוא ידברו אותן האנשים הרוצים לעשות פרוד בין הדברים הפוקרים בדברי קדשם של רז"ל ובדבריהם יתנו דופי באמרם כי החכמים האלו אך מלבם ברו הדברים, לא נמצא מהם שורש וענף בתורה, וכבר הכו על קדקדם לענות כחשם בפניהם בדברים הנראים לעינים כי הכתב והקבלה אחו"ם וצמודים הנה אשה אל אחותה, יתלכדו ולא יתפרדו והא בלא הא לא סגי, ולדוגמא גזכיר האתרוג כי מגין לנו שזהו פרי עץ הדר הנאמר בתורה אם לא ע"י דרשתם ז"ל ועוד מהרבה כיוצא באלו נכחנו לדעת, כי לולא דבריהם ז"ל אין לעמוד על סוד תוה"ק אשר בכתביה ייבבה, רק המה בדברי קדשם גלו לנו מסתורי צפוני, וברוח בינתם ושיש שכל מצאו סמוכין מן התורה על כל דברי קבלה שנמסר איש מפ' איש עד משי"ר שנמסר לו בע"פ, והו' מליצתם כי עד "דרש דרש" הוא רק חצי תורה, תורה שבכתב כשהיא לעצמה איננה תורה שלמה כי אין לעמוד על סודה רק בצרוף "דרשת" רבותינו ז"ל והבן.

הגאון מו"ה חיים סופר זצ"ל פעסט

במדרש כמין גלגלת של אש הראה לו הקב"ה למשה מתחת כסא הכבוד וא"ל אם ניקב קרום של מח אפי' כ"ש טריפה (רבה ויקרא ח"ג)

בנ"א הולכי חושך התרים אחרי שרירות לבם ואחרי תזנוגי עיניהם, ומקור השחתתם בחיק התאוה נולדה, כי גבר עליהם אש התאוה להוליכם שולל ותאותם יביא להם לעבור את פי ה' הנה לחוטאים כמו אלו יש תקוה לאחריתם כאשר יגיעו ימים אשר אין בהם חפץ כי בטלו הטוחנות ויחשכו הראות בארובות ורשפי אש התאוה יפנו להם עורף, או אז לבם מתחולל ונפשם עליהם תאבל ישובו ויתחרטו על עונותם וימלטו משחיתותם, אמנם אלה החוטאים בנפשוחם אשר הכפירה מצאה מנוח בנכאת נפשם, ותבלול עלה במוחם ומינות נזרקה בהם לדבר עתק ולכחש באלקי ממעל לאמר לא ידעתי את ה' ולא אכיר מקומו איך הנה לזה אין תקנה, כי זה לא יעזוב מעשי תעתועיו כי כחמי המינות והכפירה יתחקו בנפשו להשחיתו, גם כי יוקן לא יסור ממנו, ועליהם נאמר, רשעים אפי' במתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה וז"ב המדרש כמין גלגלת של "אש", אף אם מלא לב האדם לעשות הרע בעיני ה', אם הוא מכח "אש התאוה" והתשווקה אשר בוער בקרבו, הנה לזה יש תקוה, והראה לו הקב"ה "מתחת כסא הכבוד" זהו ענין תשובה שמגיע עד כסא הכבוד יחרפס וישוב לאלקיו, אולם אם ניקב קרום של "מח" אם בראשו נגעו, כי רוח הכפירה קיננה בו וחמת תנינים בתוכו, אפי' כ"ש "טריפה" חי לא יחי, כי און ועמל בקרבו והוא בחטאו ימית ואין תקוה לאחריתו.

ליל התקדש החג

הגאון מו"ה אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל

פיסקא כהא לחמא עני' די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל דכסין ייתי ויכול יל"פ בהקדם ביאור מקרא קודש (דברים ט"ז) ושמחת לפני ה' וכו' והגר והיתום והאלמנה וכו' וזכרת כי עבד היית במצרים. הנה עיני אדם לא תשבענה ואינו מסתפק במה שיש לו. מכ"ש ליתן יגיעו לאחרים ומה גב ביר"ט שידיו אסורות מלעשות מלאכה ולעסוק במסחר מקנה וקנין וצורכי יו"ט מרובים ואיך יתן לאחרים חילו? אולם אם יתן אל לבו ויזכור ימים מקדם ימי עניו ומרדו בהיותו במצרים עובד עבודה קשה על לחם צר ומים לחץ. אזי כל איש ואיש יחד עשיר ואביון ישמח ויעזב במתת גורלו. ולכן אחר שהזהיר ושמחת וכו' והגר והיתום והאלמנה. ולמען לא יקשה עליו הדבר הזה אמר וזכרת כי עבד היית במצרים" וכו' נא הראשונות. ואז בטח תשמור ותעשה כמצוה עליך. וזנה בעה"ב כשמיסב קורא מראש לעניים שיסעדו עמו. ולמען לא יכבד עליו הדבר אומר כהא לחמא עני' אכלנו במצרים. וזכרון זאת עולה להיות פיו ולבו שוין ובלב שלם ונפש חסדה קורא ואומר: כל דכסין ייתי ויכול!

אמר רבי אלעזר בן עזרי' הרי אני כבן שבעים

שנה. ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות וכו'

ב"מ"נו אנו היום לא מועטים. המה האנשים הגרועים אוהבי בצע המטילים דופי בכל מלאכת הקודש. המעוררים רגשי כוז לעומת חינוך הדתי ושורטים שרונה עמוקה בלוח שורתנו הק'. באכלם כל הבא בידם לעיני השמש. בעשותם שבתם חול בראשי חוצות ובלכתם בדרך אשר אין רוח ישראל סבא נוחה המנו. אם כי גלי השנאה מצד החרדים השמים לב למצא טור שית שרפי קודש ומוכנים להפקיד רוחם בסתר צל שדי יהמו נגדם. השוכבים קלי הדעת הללו עומדים כמשתאה בראותם כי החרדים אשר גזעי רוח אמונה גרש בקרבם ולבם ער לתורתנו הק' חוגגים את חג הפסח בשמחה מיוחדת. וקוראים חגר על המון ההכנות לקראת המועד באמרים: "ולשמחה זו מה היא עושה? הביטו וראו על מצב היהדות שעול הגלות על צוורה! הלא אכתי עבדי פרעה אנן! וכי לא נבזים ונשפלים נחנו. נתונים לחרפה ולדראון בעיני העמים? המון יהודים מבקשים ללחם ואין פורס למו!" —

אמנם כל זאת רק גלל קוצר השגתם באשר עיניהם תמיד אפס על החיצוניות. נתינות בלתי להבט פנימה על עומק הדברים הטמונים בקרבם. — אכן אצל בעלי נפש יפה. החיים עפ"י המסורה ואמונת אמון תלהט בקרבם. לא ה"חיצוני" אלא ה"פנימי" הוא העיקר. בחשבם כי לולא היציאה ממצרים. מעם שטוף זימה. גם כעת עידנם תחת עול גלות הרוחנית היו נאנחים ונטשם הי' מוהמה ומלאה כתמי טומאה. והנה כי כן בקו הדין שמחים בעד חירותם. כי אין לך בן חורין. אלא מי שעוסק בחוריה ומעלה נעמו דברי הבעל הגדה: רשע מה הוא אומר. מה העבודה הזאת לכם? ירצה מרוע הנכם מתעסקים בחגיגת חג הלזה אשר הוא אך לצחוק בעיני כל באי עולם. הלא עורנה עבדים

אתם וגרועים יותר מעבד כנעני שרבו זון אותו ע"ז השיב הבעל הגויה: "לפי שהוציא א"ע מן הכלל" ירצה לפי שהפקיע א"ע מלהשחחף עם עושי רצון מי שאמר והי' העולם. החוגגים את חג הפסח מזה נראה בעליל כי "כפר בעיקר" שהוא הפנימי של כל דבר ואינו משגיח זולת על הספל שהוא הוויצוני ורק למראה עיניו ישפוט גלל זה אחת דתו "להקדה את שניו" כי מדבריו נראה כל עינו על מאכלי שניו תמיד נשואות ומעתה זאת היתה ג"כ התנצלות ראב"ע שהביאה לידי בטוי באמרו: "הרי אני כבן שבעים שנה" ירצה, לא שבעים שנה ממש, אלא למען אטיל מורא על העומדים תחת דגלי וכזי שזכרי יכו שורש על תלמי לב האנשים דלי ערך אשר לא הסתכלו רק על הקנקן ולא במה שיש בו בלכתם נצח אחר "החיצוני" בין יום ובין לילה זקן נשוא פנים נעשת לכן "לא זכיתי שתאמר יצ"מ בלילות" דהיינו כשצעיף חשכת ליל הגלות פרוסה עליהם והיהדות חסרת חירות חיצוני הומה ג"כ ימלאו פיהם תהלה לאל חי על שהוציאם מעבדות לחירות.

הרב לוי יצחק מיללער

חתן הגאב"ד"ה שאמקוט

רשע מה הוא אומר וכו' הרשע הזה כבר עבר עברות בסתר, אבל לא החציף לעמוד נגד אבותיו ללעג עליהם, עד שלבסוף עצור לא יוכל מלגלות מצפון לבו ולהשריץ צחנתו לאמר להם, מה העבודה הזאת לכם, כי האכזר עדיין המה מחזיקים באמונת אבותם עושים פסח ואוכלים מצה ומדור, ורשע זה שוחק ואין חפצו בכ"ז ואינו מתבייש ועומד נגדם בעזות מצח, והנה לזה לא יועיל תוכחה, אל תוכח לך, אבל ישיב לו, "בעבור זה" כי במצרים היינו רעים וחטאים, אבל מדה אחת טובה הי' לנו שלא העזנו נגד זקננו ומש"ר בהאספו הזקנים שידברו על לב העם נתנו אומן לדבריהם כמ"ש ויאמן העם ובאמת היו ישראל שבאותו הדור בקטני אמנה, אבל לא העיזו נגד הזקנים וזהו "בעבור זה" בשביל דבר זה דייקא שלא עשינו כמעשיך להעיז נגד הזקנים, היא שעמנו לנו להגאל ממצרים, אולם אתה לא היית נגאל. מלוקט

והוא שעמדה לאבותינו וכו' שלא אחז בלבד

עמד עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם

הכוונה עפ"י המדרש הקול קול יעקב: בזמן שקולו של יעקב מצויין בבתי כנסיות אין ידים לעשיו, ודורשי חידות דברי חכ"ל כבר חממו ע"ז הלא לישנא דקרא משתמע להיפך שאם הקול קולו של יעקב אזי הידים ידי עשיו? אמנם דבריהם מבוארים בבחינה הישנה ואמתיית שלא הרצועה אוסר ולא המקל חובל רק כח יד האוחז, כמשל ודמיון הקדמוני עם הכלב השומה אשר יסוך בחרי אף את השבט החובטו או את האבן אשר יירה עליו בחשכו לבטח כי משם קיבל הענש והכאה מבלי שכל לו לחשוב אל מקור מוצאם ובחסרון דעת להרגיש את שבט הרודה יהוא כח יד האדם.

וכמ"כ האדם המיעד להרע לנו ממש כדמיון מקל החובל ביד הקב"ה כמאמרם הוי אשור שבט אפי ועתה נאמר, אם ממרום לא שולח יד ולא תורשה

להכות

להכות בשבט הרשע אזי נשאר המקל שוכב דומם ולא יעשה משפט כמאמר
דהמע"ה ה' לי לא אירע מה יעשה לי אדם —

לכן אם אך לא יגזרו אימר מלמעלה למטה — כנוי לרשע — לך והכית !
בזה לבד די רוח והצלה יעמוד ליהודים ואימתי יבוא עמלק? אם חיש
יפו ידי עוסקים בתורה, המן מן התורה מנין? השאלה לפ"ד מתי יגברו כוחם
של הרשעים לרדוף אותנו באפם ובחמתם עפ"י חוק דין ומשפט תוה"ק? ע"ז
יבא המענה המן העץ וכו' לטה בזה מוסר השכל ורעיון נשגב שנהי' דבקים
ומדובקים בעץ החיים ושנשתוקק חמיר להתענג בתענוגי פירותי המתוקים
והנעימים פרי גחמד קודש הילולים מתוק למעינים בה ותאווה לנרונ"ש ולא
גחמד בפרי בוסר "עץ הדעת" לימודי חול המשתמשת בערבוני טוב ורע עצם
וקליפתו יחד אולם פרי עץ החיים תוה"ק טעם עצו ופריו שוה לכל נפש
ובאם חלילה לא באהבתה נשגה חמיר אשר היא גם היא כחרים בפני פרעניות
המתרגשות לבוא אל ב"י אפס באהבת זרים חזק נכרי' בשבע עונג ורצון אזי
תורם יוצא הכרוז מלמעלה אל החובל האכזר: לך הרם את מטך? אולם כאמור
הרשעים מבחירת עצמם ומרצון חפשיות שלהם אינם יכולים להזיק בנו לא
ירעו ולא ישחיתו בכרם ד' צ' אף זיו כ"ש וזהו ביאור המדרש, אם נהי'
במדרגה גאוה שתולים בבית ה' להגות בתורת אלוקים חיים כמצווה עלינו
אם "הקול יעקב" קול ד' בהדר זיוו ועצם טהרתו נשמע מבין הכתלים כותלי
ביתם אזי נהי' בטוחים כי הידים ידי עשיו "ידי עשיו" דייקא באין מנהל
מושיע ומגיע את שבט הרודה ממרום ובוה אך ניטל כחו של עשיו הרשע
לבגדיו וע"כ בדיוק לא נאמר במדרש אין הידים ידי עשיו רק: אין ידים
לעשיו רצונו לאמר שאפס ממנו כח המושל וניטל הרשות והבחירה לנגוע בנו
כרצונו הרע ועפ"י האמור מדיתי בהשערתי את תכנית נוסח הסיפור של והיא
שעמדה וכו' הנקשר כמה שמיים והאמור למעלה ואחרי כן יצאו ברכוש גדול
כי זה מוסב על ענינים גבוהים ורוחניים על התכלית הנכבד שזכינו לטהר
טיגינו ע"י צער הענוי וקושית השעבוד להיות מטוהרים ומוכשרים לקבלת
התורה ובמחשבות קדושות כאלה אנו מגביהים כסא דנחמתא בפה מלא שבח
ותהלה לבורא עולם יתב"ש שנתן חורה לעמו ישראל אשר היא שעמדה לנו
למגן ומושיע בכל עת צרה וצוקה התורה! היא החומת ברזל והמגן האחד
בפני החצים ואבני בליסטראות אשר גקלעו מכף כל העריצים לבלותינו אבל
היא גם היא חוט החסד והרחמים המקשר אותנו לאבינו שבשמים בברית אהבת
עולם לא תופר ואנו משבחין ומפאריין לאחר קדישא בוב"ש שלא אחד יחיד
ומיוחד אשר בידו הכח והיכולת מטפיק לבד נתן רשות למשחית לנגוע בנו
לרעה חו"ש והן אמנם מה רבו צרינו הקמים עלינו להדיפנו ולרדוף אותנו
בכל דור ודור אין לירא ולדאג מזה מאומה הלא איפוא "מידם" זאת לנו ולא
מעשה ידי יוצר וא"כ הוא דבר הבא ממילא שהקב"ה מצילינו "מידם" כנ"ל והבן.

אברהם סג"ל ליטש ראזענבוים

גראסווארדיין

„מסילות חיים“

אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם דיינו, להבין הסמוכות יתבאר עפ"י מהק' במשנה למלך על הא דהרג ה' את מצרים ונתן לנו את ממונם שהוא נגד הדין דקים לי' בדרכה מיני' ? ותי' שכיון שה' בעצמו עבר בארמ"צ והוא שעשה בהם שפטים א"כ הוי מיתה בידי שמים והלכה מיוזמות היא שמיטה ביד"ש אינו פוטר ממון, וז"ש אלו הרג בכוריהם ולא נתן לנו ממונם, דיינו, שכן שוה"ד נותן דקים לי' בדרכה, על אחת כמה וכמה, שיאתה תחלה לגורא עלילה על אשר הפליא עצות מרחוק, ובאומץ גבורתו, עזר עז ויעזר קנאה ויעתק צור ממקומו לפרוע פרעות, להכחידם ולכלותם טבל והל' וזהו ועשה בהם „שפטים“ שפטים ממש שכן הוא חק המשפט דבמיטה ביד"ש לא אמרינן קים לי' בדרכה והבן.

חיים מנחם גינצבורג

בהגה"צ אבדק"ק סטאראוויניץ שליט"א

ליל שמורים

מלוקט עם הוספות העורך

ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארמ"צ הוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני' לדורותם, ברש"י ז"ל: הוא הלילה שאמר לאברהם בלילה הזה אני גואל את בניך, נראה שסמך עה"פ (בראשית י"ד) ויחלק עליהם לילה בטה שמיא שם בשם המדרש (רבה פ' מ"ג) שנוולק הלילה דבחצות הראשון נעשה לו נס וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים, אולם הדבר מאד נפלא, הכי כל כשרונותיו הנעלות, צדקותיו וזכותיו אשר פעל ועשה במסירת נפשו באור כשרים ועקידת יצחק בנו לא ה' בהם להגן על זרעו להצילם מכף הזרונים, ומלחמתו עם כדלעומר וחבריו להציל אנשי סדום ובנותי' הרעים וחטאים לשמים ולבריות, מלחמה זו הכריע כף המשקולת לזרעו אחריו לפדותם מעבדות לזרות אתמהה! ביאור הדברים, וטרם כל עלינו לחדור בעומק משכיות לב אברהם אע"ה, מה ראה על ככה להכניס עצמו בסכנה עצומה וחרף נפשו למות עבור אנשי סדום אנשי רשע החוטאים בנפשותם, גט לוט קרובו אשר אוה לשבת אתם במחיצתם לא נופל הוא מהם, ואיך הרהיב נפשו להתגר מלחמה עם גבורים אנשי השם כדלעומר וסייעתו אשר זר הנצחון בראשם, ושתו ורוו מכוס הישועה נגד מלך סדום והמלכים אשר אחו' ומה גט עם אנשים נתי מספר כאשר לאברהם? הלא האיש אשר יהין לעשות ככה דמו בראשו! פתשגן הדבר, כי גקורי האמת אשר קגנו בחדרי לבנו הטהור, המה יבערו בו כהנר די-גור התאכצו והתחזקו לשמור פקודתם, הן טיט ברוא אלקים את האדם כובחר היצורים ניתן לו הכח וההמשלה לשלוט בבהמות שדי וחיותו יער כג' כל שתה תחת רגליו וכו', אולם לא הורשה לו לאדם להשתרר על אדם שכמותו, לרדות איש באחיו, להרביצו תחת משאו, וליות

בעול צוארו כמאמר הנביא : הלא אב אחד לכלנו ומדוע נבגוד איש באחיו
 והאיש העושה זאת מתנגד למדת האמת כי עבר חוק נימוס האנושי אשר הטביע
 היצור בראשית יצירתו גלל כן אם כי אנשי סדום היו רעים וחטאים להשם
 אבל גם כדלעומד וסייעתו לא הי' טובים מהם והוא בודון לבו וגאוונו כבשם
 נחת ידו לענותם ולהוליקם בשבי כצאן להרגה זאת העלה חרון אף אברהם
 והבעיר כאש חמתו ומדת האמת אשר היתה חתולתו והחסד מעטה תהלתו הלא
 הטה הניעו את לבבו להתאזר וללחום מלחמת תגופה מול אלה אנשים אשר
 ירימו יד להרוס יסוד ובסיס האמת ולפרוץ גבול אנושי והשם בוחן כליות
 ולב ברואו כ"ז שלח לו עזרו מקודש מלאכי אמת וחסד אשר עבורם לחם
 והם שמו זר הנצחון על ראשו מלומה זו נחקה בכסא הכבוד ונכתב בספר
 למשמרת לו ולזרעו אחריו בעת יקים גוי וממלכה למשול בזרעו יחיש לפדותם
 מיד מענם והיטב אשר דברו בקדשם כי מלחמה זו עשתה רושם למעלה להיות
 למוכרת לו ולזרעו אחריו יותר מכל צדקותיו של אברהם אשר פעל ועשה עבור
 שמו יתבי כי מלאכי אמת וחסד היו בעוזרם מול פרעה ומצרים אשר השליכו
 האמת ארצה ופרצו גדרות עולם ועברו חק ונימוס האנושי כמו שעשו
 כדלעומד וחביריו זה וזה שוין לרוע וז"ל "ליל שמורים" מאז ממלחמת
 אברהם עבור חק ונימוס האנושי דין גרמא "להוציאם מארץ מצרים" וסיום
 הפסוק "שמורים לכל בני לדורתם" גם דורות הבאים יגאלו מלוחציהם אף אם
 זכות וצדקה אין בנו כמ"ש הנביא בשם ה' וארא כי אין איש וכו' ותושע לי
 זרועי וחמתי היא סמכתי כי אשפוך חמתי על שונאיהם על אשר פרצו
 לעבור גבול האנושי להרוס יסוד עולם.

א"ה נעים לחק דברי הגאון מו"ה אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבדק"ק
 טאטמאר. ההוא אמר לפרש מקרא קודש הנ"ל עפ"י דחז"ל עד יעבור עמך
 ה' ראויין היו ישראל לעשות להן נס בימי עזרא וכו' אלא שגרם החטא כי השם
 ברחמיו בין כך וב"כ יחיש לעמו ישע ופדיות אלא שאם יזכו תהא גאולתן של
 ישראל באתגליא בדרך נסיי ובפרסום אותות ומופתים לעיני כל העמים ואם
 לא אז הגאולה בדרך טבעי ולא יזכר כי מאת ה' היתה זאת ונודע מש"כ
 השיטה מקובצת בפ"ק ומציעא בהא דיליף מודה במקצת מפסוק כי הוא
 וה' דהדרש יוצא ממובן הפשוט ממשמעות דקרא דמלת "הוא" מורה על גסתר
 אמנם "זה" הוא נכח כמורה באצבע הנראה לפנינו ע"כ שפיר מוכח מב' הלשונות
 כי "הוא" "זה" המתנגדים בהוראתם שמקצתה הודה ומקצתה לא הודה והבן
 והיינו נמי דאח"כ ליל "שמורים" משומר ועומד הוא לגאולת ישראל בכל אופן
 "הוא" לה' אף אם ח"ו לא יזכו ולא יהי בפרסום ובפומבי רק בבחינת "הוא"
 גסתר ואינו נראה כי יד ה' עשתה זאת אמנם הלילה "הזה" שיהי באתגליא
 דבר זה תלוי בהם והיו "שמורים לכל בני לדורותם" ואם יזכו יהי נסים
 גללים הרחמן הוא יזכנו וכימי צאתנו מארמ"צ יראנו נפלאות בב"א.

ב"ה שנה ששית העורך: יוסף חיים הכהן ווייס סאטמאר אייר תר"צ

תזריע מצורע

הגאון מהר"ם שיק זצ"ל

בפסוק אדם כי יהי בעור בשרו וכו' יש לתרץ מה שהקשו למה נשתנה הסדר. הלא לפום כללא דאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה. ה' לו להתחיל בנגעי בתים ואח"כ בנגעי אדם, אם כי אין מוקדם ומאוחר בחזרה אחת. טעמא בעי בשנותו את טעמו. אמנם באמת מצינו גם בדור המבול שהי' משפטם חרוץ לאבדם ולשטפם במים הודונים ולעשות כלה בשארותם. והנה רש"י ז"ל פ"י שם שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. י"ל שכונתו לפרש בזה הטעם שלא נפרעו בממונם תחלה. והיינו יען שגזלו וחמסו ולא הי' להם ממון ביושר המגיע להם על קו המשפט. ולכן חזר להיות תחלת דינם בעסקי נפשות. הנה כי כן גאמר כ"כ גבי מצורע כי לפי מדרש חז"ל היא באה יען שחומד קנין שאינו שלו כמ"ש עה"פ וצוה הכהן ופנו את הבית. תנא הוא כנס ממון שאינו שלו יבא הכהן ויפור ממנו. אי"כ אפוא שגם זה שיש לו אינו שלו. א"כ שפיר פוגעין בו בנפשו. והצור תמים פעלו.

הגאון מו"ה ישראל חיים ברין האללע א"ד זאאלע

אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת וכו' לנגע צרעת וראה הכהן את הנגע ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע עמוק מעור בשרו וראהו הכהן וטמא אותו

הכוונה בהקדים משפ"י מקרא קודש הנאמר גבי עשו כלו. כאדרת שער. שהוא כינוי לרמאות כדרך הצבועים שמראים בעצמם סימני טהרה כצבועים. וע"ד שאמר הנביא ולא ילבשו עור אדרת שער למען כחש (ע"י) כלי יקר שם שכך הי' המנהג בזמן ההוא שהצבועים הי' לובשים אדרת שער. וזה לאות שהמה נזירי אלקים מבסין עיי"ש) והנה תעודת המצורע הוא שידע בנפשו כי אצבע אלקים הוא ומאת ה' היתה לו זאת למען ישוב מחטאיו כי אין יסורין בלא חטא וזאת תהי' תורת המצורע ביום "טהרתו" שיטהר מכתמי חטאיו ושב ורמא לו. ונודע כי מראה לבן מורה על טהרת הנפש ליבון החטאים. וז"ש אדם כי יהי בעור בשרו וכו' לנגע צרעת הלא המה נגעי בני אדם הבאים לעוררו משיגת איולתו. והובא אל הכהן. כי זהו משפט הכהנים מאת העם להטותם לחתי' ולהורותם הדרך ילכו בה. ואח"כ אם יראה הכהן את הנגע ושער בנגע היינו שער שחור והוא כינוי לחטאים (ע"ד אם יהי' חטאיכם כשנים וכאומרים ז"ל שחור אדום הוא אלא שלקה) הפך לבן אבל לא לבן ממש. רק "מראה לבן" אך מתחפש הוא במעטה טהרה ובמעיל צדקה פושט את טלפו להראות סימני טהרה וצניעות. ובאהלו ישכון עמל ואון. ואין אלקים כל מזימותיו. וזה שפ"י רש"י ז"ל ומראה הנגע עמוק מעור בשרו. כל "מראה לבן" עמוק.

“עמוק” הוא עושה עין של מעלה כאלו אינו רואה, באמרו, עמוק עמוק מי ימצאנו ועלינו להבדל מהצבועים כאלו, וראהו הכהן וטמא אותו, טמא טמא יקרא לבל קרוב אליו.

הגאון מו"ה משה כ"ץ זצ"ל נייטרא

זאת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו בטהרתו. יל"פ בהקדם ביאור ה"פ (בראשית י"ח) ארדה נא ואראה, הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה וכו', כי זה הי' דרכם של אותן אנשי רשע אנשי סדום הולכי ארחות עקלקלות, להשיב אשמן התלוי בראשם וליתנם באחרים, לתלות בהם קלקלתם, ע"ד כל הפוסל במומן פוסל, ובמעטה צדקה יסערו פיהם על עניים עובדי אורת, ויתעוללו עלילות ברשע על אומללים האלו, כי אנשי בליעל המה ואינם ראויים לאסוף אותם הביתה, ובוז יצדיקו עליהם, מעשה אכזריותם, ובאמת נהפוך הוא כי המה בעצמם נלכדו בשחיתותם, והשחתה זו אשר המה אומרים, הנה היא שוכנת בקרבותם, וז"ש הכצעקתה הבאה אלי על העניים ואבינונים יעשו המה בעצמם, אז “כלה” אעשה בהם, והיינו דא"כ וזאת תורת אשר “בו” נגע צרעת, כי צרעת היינו מוצא-רע על אחרים, הלא זה האיש גאה גאה לאמר אני ואפסי ורואה נגעי כל אדם חוץ מגעי עצמי, ובשוט לשון יגזר על ימין ועל שמאל לתת דופי בכל איש זו נגע רעה וידוע חולי, כי באמת מום זה אשר מתגולל הוא על אחרים “בו” הוא, רק השמן לבו ואינו רואה חובה לעצמו, ויודיענו הכתוב כי לאיש כזה אין תרופה למכתו, וזהו “אשר לא תשיג ידו בטהרתו” כי אין תקוה לאחריתו.

אחרי

הגאון מו"ה חיים סופר זצ"ל ב' פעסט עם הוספת העורך

במדרש בואת יבא אהרן ר"י פתר קריא בתחבולות תעשה לך מלחמה כקברניטי דאמר ר"י לעולם יעשה אדם עצמו כקברניטי.

הקברניט, הוא רב החובל, יושב השקט אצל תורן הספינה מביט מהלך הכבבים ממסילותם ע"י המשקפים מגדלי הראות (פערגרעסערונט-גלאז) וע"י אבן השואב (מאגנעט) יודע אנה יטה מהלך הספינה ואנה תהי פני מועדות אם להימין או להשמאל קדמה וימה, צפונה וגגבה, קורץ הוא בעיניו ורומז באצבעותיו ושורק בחליל אשר בידו להודיע להחובלים ותופשי משוט כדת מה לעשות, והמה בעמל ידיים ובזיעת אפים יחתרו את הספינה להוליכה אל מחוז חפצה כאשר נצטוו ע"י רב החובל, הנה בני אדם קצרי הראות ידמו בנפשם כי רב החובל אינו עושה מאומה, וכל מלאכתו הוא רק משחק קטנים, מכה בחליל ושורק במשרקה, רק אלה האנשים עושי מלאכת במים רבים ומושכים במשוט, המה הפועלים גדולות וגוראות, אבל האיש החכם יבין הדבר לאשורו, כי לולא רב החובל אשר עיניו צופות למרחוק ויורה להם כדת

כדת מה לעשות, אוי האנשים העושים במלאכה ילאו למצוא הדרך להוביל הספינה, ובנטה קלה חיש מהר ירדו תהומות במצילה, כן הוא דרך גבר הוקט על להורות העם דרך ילכו בה לעשות מלאכתו כקברניט היינו רב החובל שזכרנו, דהיינו שיעלים עבודתו באופן שהעם לא ידעו מאומה כי הוא הוא אשר הפליא לעשות נוראות, ומידו היתה זאת להם, כי אם ילך כגדולות או תופר כל עצתו, ומחשבתו לא תקים, כי יתיצבו מכשולים בדרכו, אולם יעשה עצמו כקברניט הזה, ירמוז ברמיזה ויחזה במחוג, ובתחבולה כזו ישיג מטרת קדשו

וסמך בעל המדרש מדברותיו אלו לכאן, כי בפרשה זו אנו רואים שגם הכהנים הנגשים אל ה' נצטוו על ככה, וכעם ככהן כלם כאחד עונים ומתחידים על פשעם באין הבדל ביניהם, כי כן הוא גם תעודתו של הכהן העומד לשרת בשם ה', ומורה דרך לעדתו, שיעשה עצמו כקברניט, ואם ככה הוא עושה לעמו, אזי יחילו דרכיו בכל עת בואו אל הקודש פנימה, והוה בתחבולות תעשה לך מלחמה כאמור, כי רק באופן זה ימלא תפקידו בשלמות גמור ולא יחטיא המטרה והבן.

מסילות חיים

ילקוט ביוה"כ פ' נוטל הקב"ה עונותיהם של ישראל ונותן על שרו של עשו שנ' ונשא השעיר עליו, ואין שעיר אלא עשו, שנ' הן עשו אחי איש שעיר, אמר עשו מה כחי שאתה נותן עלי כל העונות, באותה שעה נטלן הקב"ה ונותן על בגדיו שנ' מדוע אדום ללבושך וכו' (מובא בדמש"א פ' אחרי ויע"ד דרוש א') והי' לבאר, ובאחת יבואר גם מקרא קודש (ויקרא ה') ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשנה, וצ"ל אומרו מכל מצות ה', כאלו הי' מדובר רק מהעדר עשיית המצוה, והלא באמת מעבירה משתעי קרא? הכונה עפ"י שפי' מאמר ארוננו החסיד (תהלים מ"ה) והדרך צלח רכב על דבר אמת, כי יצר לב האדם הסוכן בו להחטיאו, בראותו כי לא עלה בידו להטותו מדרך הישרה, אז יבוא אליו במרמה מתחפש בלבושי אמת וצדק, וכל אמרי פיו עמל ועון, אך בחלקות ישות למו תואר מצוה וצדקה, ומעיל אמת ואמונה יעטה על כל שוא ונפתל, למען יגנוב לבב האדם למשכו בחבלי שוא לפח מוקשו לבלי יכיר כי פח הוא, למען יוסיף אומץ וירדוף אחרי' וע"ז ישום האדם עינו ולבו להכיר דבר אמת לאמתו, וז"ש "והדרך" הוא צלח ורכב על דבר אמת, כאשר תצלח למשול גם על דבר אמת, לבחנו היטב בכור התכונה ולהעבירו תחת שבט בקרתך אם אין סיגי השקר בתוכו, והו"ד הדרך. והיינו דאח"כ ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה', שוהו בעצמו הטאתו שעל כל חטא אשר יחטא חושב לעשות מצות ה' בסוכרו דמצוה קעביד ובאמת הוא מהדברים אשר לא תעשנה, והן הן דברי המדרש נושא דרושנו כי השטן הוא היצה"ר שרו של עשו (עיי' מכות י"ב) יורד ומסית עולה ומקטרג, אומר מה כחי שאתה נותן עלי העונות וכו' רוצה להצטרף בזה שאומר הלא שלוחא דרחמנא אנא, ושליחותי הוא דעבירנא, נטלן הקב"ה ונותן על בגדיו הרצון כי זאת פעולת שוטן יכסהו בעשרה לבושים וילבשהו בגדי מחלצות כי מצוה

מצוה הוא עושה. וכי זך וישר פעלו ואין עולתה בו. לכן הוא עונם ישא. יען אשר חושב מחשבות להפריז על המדה מה שלא נטצוה עליו מפי עליון והבן.

חיים מנחם גינצבורג

בהגת"צ אב"ד פה סטראוניטץ

קדושים

מלוקט עם הוספת העורך

הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. הכונה כי יש זמן ועת לכל דבור ואמירה. ועיגנו הראות כי פעם ידבר המוכיח בעם בשם ה' ודבריו לא יעשו פרי תבואה. ובהזדמנות אחרת הכו דבריו שורש בלב שומעם וסבת הדבר לא נבקש כאלה האנשים השומעים רק באיש המשמע. כי כללא כיילו לן דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. ואם דבריו לא פעלו על לב שומעם זהו לאות גם על תכונת נפשו כי עדן לא מטהרה. וכי מתלונן הוא בסתר המדרגה. זאת ישים הדורש ומוכיח על לבו וישוב גם הוא מדרכו השובבה ואז במשך הימים פעם אחר פעם כאשר יהי' לבו נכון כרגשי טהרה יפעלו דבריו הנאמרים על טהרת הקודש ועד מטהר יחדרו בלב השומעים באופן שישיג המטרה הנרצת. לזאת אפוא לידע אינש בנפשי' אם לא נשמע קולו בבאו אל הקודש שלא יתן מגרעות בהשומעים ולא ישום אשם נפשם. כי אך בו בעצמו האשם תלוי. והעצה היעוצה כאמור, שלא יתרפה במלאכתו מלאכת שמים. רק יאזור כגבור חלציו. ומאין הפיגות יתן בקול דברו עד אשר ישיבו לקול תוכחתו. וז"ש "הוכח תוכיח" והיינו אפי' מאה פעמים כדרשתם ז"ל. ולא תאמר מה בצע להרבות דברים לאנשים אטומי אזנים וערלי לב חנותנים כתף סוררת לדברי' אל תאמר כן ולא תשא "עליו" חטא לאמר שהחסרון הוא מטאת השומע. ונהפוך הוא כי בך האשם. ובראשך הקולר תלוי ולא יצאת ידי חובתך רק אם תוכיחם פעם אחר פעם עד אשר ישמעו לקול דבריך.

הרה"ג מו"ה שלמה זלמן כ"ץ שליט"א נויארק

(רב בביהכניס ביקור חולים בני אברהם אנשי עסטרייך)

ת"כ בפסוק ואהבת לרעך כמוך אמר ר"ע

זה כלל גדול בתורה (מובא ברש"י ז"ל)

ההתחברות והשתתפות בנ"א איש אל רעהו המה דברים נחוצים לקיום העולם. כי כל אדם פרטי נאלץ לעזרת חברו. איש את אחיו יעזור. איש איש ממלאכתו אשר הוא עושה. ומבלעדי לא יכון מעמדו. כי נבול יבול האדם תחת משא העבודה אם יהי' מוכרח להכין בעצמו לחמו ולהלביש מעורמו. בלי עזר וזולתו כארז"ל (יבמות ט"ג) כמה גיעות יגע אדה"ר עד אשר מצא כמר לאכול ובגד ללבוש וכו'. לכן אפוא דרוש מאד בחיי האדם שישבו אחים יחדיו. החרש והאכר. מחליק פטיש והולם פעם כלם כאחד יתלכדו ולא יתפרדו. וכ"כ נתאמת אצלנו נחיצת דב"ז עד שגאמר שכן הטביע היוצר כל בלבות בנ"א לחקות אחר מעשה וזולתו. לדקדק אחריו ולעשות גם הוא כמעשהו

כמעשהו. ואנו רואים בעין בתהלוכות עולם והנסיון היומי יורנו על אמתתן של דברים. (ולדוגמא נזכיר דבר הנוהג תמיד וכל יומא זמני) כי כאשר רואה האדם אצל חברו בגד הבא מן החדש באופן שחיתוכה מידע ידוע שאין עוד חדש יותר ממנו (אללער נייערסטער מאדער) הנה עד מהרה פוסל הוא את אלה הראשונים אשר היו לו עד הנה. אם כי הגם מלבושים נאים מתקנים. אין כל מום בהם. עכ"ז חיש מהר יורם הלאה וישליכם מנגד עיניו. כי ברגע קטן נפשו בחלה בם. ועילת הדבר כאמור כי חברת האנושי תבואהו לחקות מעשה חברו. לעשות גם הוא כמתכונתו למען יהיו לאחדים. בחשבו. כי לא נופל גם הוא ממנו.

והנה אם כי מאת ה' היא זאת לנחלה להתרועע ולהיות כאיש אחד חברים. אמנם חעודת האיש הישראלי להגביל מדה זו של התאחדות ובדברים גוגעים לחפצי שמים מאוד מאוד ישקול אדם בפלס שכלו אם הורשה לו להתדבק לאחוזות מרעיו ומאד יתבונן במעשיהם אם אינם הולכי ארחות עקלקלות המתנגד לתוה"ק. ואם בלבבו יבין שאין יראת אלקים לנגד עיניהם יתדחק מהם כמסחוי קשת לבל קרוב אליהם.

ואחרי הצעה זו נאמר שזהו מאמר ר"ע עה"ס ואהבת לרעך כמוך. אחרי שהזהירה התורה על אהבת רעים בא והעיד בנו האמנם שחברת האנושי הוא "כלל גדול" בחיי העולם. אולם תנאי הוא הדבר ואך באופן אם הוא ע"ד התורה. והיינו כלל גדול "בתורה" ונאמר בו חוץ להרחיק מחבורת אנשים בוגדים הנאורים מתורה ואפס מאצלם יראת השם.

אמור

מלוקט עם הספות העורך

בפסוק דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ולא יחללו את שם קדשי אשר הם מקדישים לי אני ה'. הכונה כי דברי המגיד ומוכיח בעם לא יקובלו על ההמון רק אם הרב דומה למלאך א"צ. היינו שלא יבקש מאומה בשכרו. או יבוקש תורה מפיו. כי אך אז נגלה לעין כל כי כונתו זכה וטהורה. והמליצו י"ל. צפהו זהב במקום הנחת הפה פסול. השופר הוא סמל המוכיח המרים כשופר קולו להגיד לעמו פשעו ולבית יעקב חטאתו. ואם מסיף מוסרו לשם זהב פסול הוא לא ירצה. ולא יפעלו דבריו על שומעיהם. כי מענה בפייהם לאמור שאך דורש דמים הוא ואך אל זהב עיניו נשואות ואמר הנביא ורותי נפש הכהנים דשן ואת עמי ישבעו נאם ה'. ירצה אם הכהנים המורים בעם ירוין דשן ולא יבקשו תפקידם מהעם. אזי העם העוסרים אותם ישבעו ויתענגו מדבריהם הנאמרים בשם ה'. ע"כ האיש אשר הורם על ללמד בני חקי אלקים וחורותיו ולהורותם הדרך ילכו בה. עליו להיות מנוור ומופרש מלקבל מתנות ואך אז יא' אמריו לרצון ומקובל על לב שומעיהם. ואך אז יסיר מעליו עקשות פה ולא יאמרו כי כבוד עצמו הוא דורש. וי"ש דבר "אל אהרן ואל בניו" אלה

אלה העומדים על הפקודים לשרת בשם ה' וינזרו מקדשי בני ישראל ינזרו ויפסדו ממחנת בני ומגדבותם אשר יקדשו להחזיק ידי המורים בעם ולא יחללו את שם קדשי שלא יהי שיש יחלל על ידם כי ידברו סרה עליהם ולא יעשו דבריהם חולין אשר הם ר"ל הכהנים מקדישים לי ולשמי ואם ככה הם עושים לעצמם או מורא לא ישלה על ראשם ולא ידאגו עבור לחם חקם מאין יבא עזרם כי אני ה' חן ומפרנס לכל ונאמן לשלם שכר טוב לעושי רצוני.

המגיד אביר הדרשנים מוהר"י מדובנא זצ"ל

אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי הכוונה עפ"י מאמרם ז"ל (מגילה ט"ו) משה תקן להם לישראל שיהי דורשין בענינו של יום הלכות פסח בספס וכו' כי לא מלא האדם חקת משפט שמירת המועדים בשבתו ממלאכה במרגוע ונופש לבד ולא יצא ידי חובת היום אם יתעלס באהבים להתענג על רוב שלום בשמחה של הוללות וע"ז נאמר "חדשיכם" ו"מועדיכם" שנהא נפשי כי אז המה "מועדיכם" שלכם אשר בהם תמצאו כל חטץ לבכם בשמחות וגיל אמנם תעודת האדם ביום קדשו יום עצור בו ממלאכה ועבודה להקדיש עתיו ורגעיו לעמל תורה ועבודת ה' ואך או ירצה ה' את שבתותיו להתעלה על במתי הקדושה ואך זה פריו של יום קדשנו וז"ש אלה מועדי ה' ר"ל אלו הם הנקראים על שם ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אשר תקראו עצרה ואסיפת עם לדברים שבקדושה אך ורק אלה הם מועדי באופן זה שנעשו על טהרת הקודש להתעודן בדשן נפשם המשכלת.

בהר

במדבר וכי ימין אחיך הה"ד מבשרך לא תתעלם ב"ק אומר הוי רואה בשרו כבשרך הכונה עפ"י מראיתי לבאר הילקוט מתיכן זכו ישראל למצות טובה ע"י א"א דכ' והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו כי האמנם מצות צדקה רבה היא עד למאד אבל כבר שנו חכמים כי הרבה מרות בנותני צדקה והמעולה שבכלם אלה הנותנים בטהרת הלב וששון ושמחה ישיגו בעת פורסים לרעב לחמם והמה בעצמם שבעים ודשנים ברואם כי העניים המה מאוכלי שלחנם כמאמר המלך החכם נפש ברכה תדושן ומרוה גם הוא יורה ר"ל שהוא רוה ושבע בעצמו אם מרווה הוא את אחרים וזאת היתה מדתו של אברהם אאע"ה והכתוב מספר בשבתו והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו כלם כאחד אכלו הכתוב מיחס האכילה גם לאברהם אם כי הוי עומד ומשמש והיינו יען שהי שבע ודשן מאותה הנאה שזכה להאכיל אחרים על שלחנו ועי"כ זכו ורע אברהם למצות טובה וזג האסיף זמן שמחתנו לשמח לב העניים הנדכאים להעניקם מברכמו אשר ברכו ה' וזאת הברכה אשר ברך יעקב את אשר בנו באמרו מאשר שמנה לחמו לחמו הוי דשן ושמן אם הוא יתן לאחרים מעוני מלך ובכן יעלה לנו יפה ביאור המדרש בא להזהיר אותנו על בחינה הנ"ל וז"ש הוי רואה בשרי כבשרך והיינו ממש כדברנו הנ"ל.

הרה"ג מו"ה יוסף שווארטץ שליט"א ר"מ בק"ס גראטווארדיין

ושבתה הארץ שבת לה' דברי רבנו רש"י ז"ל בזה ידועים, ויל"פ עור ויבואר גם מה שמדקדקים דהא גבי שמיטה כתבה התורה שבת "לה" ולקמן גבי יובל נאמר יובל הוא תהי' "לכם" וצריך להבין שינוי הלשונות, ונראה בהקדם מ"ש בס' תפארת הגרשוני לפרש סמוכות הפרשיות את שבתותי תשמורו וכו' — אם בחקותי תלכו, עפ"י המבואר במפורשים דאם בחקתי תלכו קאי על שמירת שמיטין ויובלות, ואיתא בס' מטה משה טעם לשמיטה, לפי שבשנה יש ג' שבתות, א"כ יש בששה שנים ש"ב שבתות ויען שגם בשבתות השנה הצמחים גדלים לזאת באה שנת השמיטה להשלים ש"ב ימים של שבתות (כ"א תסיר מימי השנה שהמה לפי שנות החמה שס"ד ג"ב שבתות שהמה כדאים להפקיע את עצמם ישארו עוד ש"ב ימים) וא"ש הסמיכות דקאמר את שבתותי תשמור, וקשה איך אפשר לשמור השבתות כראוי הלא אנו נהנין מן הצמחי' שגדלין בשבת, ע"כ נאמרה תקונו בצדו, אם בחקתי תלכו שתשמרו השמיטות, אזי תשמרו כל השבתות כי השמיטה מכפר על השבתות כאמור ובוה מבאר הישמח משה דברי רש"י ז"ל שבת לה' לשם ה' כשם שנאמר בשבת בראשית, כי גידול הצמחים לה' הוא כני' המצמיח הרים וציר, וז"ש לשם ה' ר"ל עבור ה' שמגדל צמחים (כמו הביאו עלי כפרה שמיטתי את הירח) כשם שנאמר במש"ב שבת לה' שגם הוא כביכול משמר שבת, לכך באה השמיטה להשלים.

והנה בספר תולדות יצחק כ' דגם מצות היובל של שנת החמישים הי' תקן מעין סוג זה, דהנה הימים טובים של כל השנה המה שבעה ימים (יום א' ואחרון של פסח, יום א' דשבועות, יום א' דר"ה, יוה"כ, יום א' דסוכות, שמ"ע) וכשתצרך ד"פ חמישים היינו ז' ימים טובים של חמישים שנה תמצא לערך שנה תמימה, ובאה שביתת שנת היובל לתקן שביתת המועדים, לתשלום הצמיחה וגידול שהי' בימים טובים שבמשך החמישים שנה, הנה כי כן א"ש כי בדיוק גמרן כונה התורה"ק באמרותי דגבי שמיטה שבאה כלפי שבתות השנה נכון שפיר לכתוב בה שבת "לה" יען דהשבת קבוע וקיימא ומה' יצא הדבר, ואין כח ב"ד יפה לדחותה בשום פנים, לא כן המועדים דכתיב בהו החדש הזה "לכם" קביעת החדשים והמועדים המה מסורים בידכם, וביד סנהדרין לעשות בהם כרצונם, לכן גבי יובל שהוא מתקן המועדים שתלוי' ביד ב"ד שפיר נאמר בה' יובל היא תהי' "לכם" דייקא וא"ש.

בחקתי

והשבתי חי' רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם, ובתרגום אונקלוס ודקטלין בחרבא לא יעדין בארעכון. הנה רכים ראו כן תמזהו, הרי מלת יעדין היא ל' הסרה, וא"כ זה הברכה, קללה היא לפי התרגום? וע"כ רצו

רצו לומר שיש כאן שיבוש. ושטעות גמל בספרים. ולענין יש לקיים הגירסא שלפננו עדין דנודע מ"ש הפלאה עה"ם (דברים ל') (ראה אנכי נותן לפניכם היום את החיים ואת המות דבשני אופנים יכולים לנצח היצה"ר הסוכן באדם להחטיאו. אם בלימוד תוה"ק או בהזכרת יום המיתה. וזהו "החיים והמות" ואה"כ אשיאך עצה טובה ובחרת בחיים" כי זהו המדרגה היותר מעולה והנה ההבדל בין חרב לקשת. דבחרב לוחמים מקרוב. ובקשת מרחוק. וכ"כ מי שמנצח היצה"ר בהזכרת יום המיתה הוא דמיון הלוחם בקשת דרך מרחוק נראה. וממרחק יביא לחמו. לא כן הלוחם במלחמתה של תורה. הלא הוא כחרב אשר היא קרובה וסמיכה אצלו וחגורה לו מתחת למדין. והנה התורה נקראת חרב שני ששים גבורים סביב לה רמז לס' מס' מלומדי מלחמת היצר ואמר שוב איש "זורבו" על ירכו. ואה"כ והשבתי "חי" רעה" מן הארץ. הוא יעזר על השבתת היצר אשר כחיתו יער שואף לטרוף טרף בבני אדם. וגמר אומר "וחרב" לא תעבור בארצכם. ומתורגם שפיר "דקטלין" בחרבא לא יעזרן היינו שלא יסירו לוחמי מלחמת היצר באמצעות חרב התורה.

מהנ"ל

מלוקט עם הוספות העורך

בת"כ ופניתי אליכם והפריתי אתכם. אפנה מכל עסקי לשלם שכרכם (מובא ברש"י ז"ל) הלשון "אפנה מעסקי" מורה כאלו כביכול טרוד באיזה עסקים עד שנאלץ לפנות מהם בעת שיעלה ברצונו לשלם שכר טוב לעושי מצותיו וצ"ב. אמנם יתכן בהקדם מאמרם ז"ל (מד"ר ויצא פס"ח) מטרונה שאלה לר"י לכמה ימים ברא הקב"ה עולמו. א"ל לששה ימים. מאותה שעה ועד עכשיו מהו עושה יושב ועושה סולמות. מעלה לזה ומוריד לזה. אלקים שופט זה ישפיל וזה ירום. כי הבורא האמתי יוצר ובורא. ומחדש בכ"י תמיד מש"ב. וזהו מעשה אלקנו להוריד ולהעלות. להשפיל אף לרום, איש איש לפי פעלו ומהללו ימדוד לו כמדתו. אולם. כמובן זהו איננו דבר הנוהג בכל עת. ובכל זמן. כי בשעה שבני ישראל עמו וצאן מרעיתו כלם כאחד מעותדים לברכת ה'. כאשר יאיר ה' פניו אלינו וממנו שמים ישבענו. השחקים ממעל ירעפו ויריקו גשמי ברכותיהם עד בלי די. הארץ מתחת תתן יבולה ושובע תמלא אסמנו. הלא אז ישמחו וירגנו כל יושבי תבל יחד עשיר ואביון באין עילים ואין יורדים. ויד הכל שווין במתנת ידו של הקב"ה. ובברכתו אשר ברך אותם. ויתבלט אפוא השאלה מהו אז פעולתו של היוצר יתב' ? אמנם ד"ת עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר. ואשכנא פתרי ממה שמצינו עוד במדרשי רז"ל (מד"ר פ' אמור) ר"ח פתח בשם ר' לוי אך הבל בני אדם כזב בני איש. בנוהג שבעולם מה הבריות. אומרים איש פלוני נושא פלונית. המה מהבל יחד אר"ח עד שהן עשוין הבל בתוך מעי אמן הם יחד. קב"ה יושב ומזווג וזונין. וזה מתאים לדברי רז"ל שעוד קודם יצירת הולד מכריזין בת פלוני לפלוני ואין זוגם עולה אם לא חברים היוצר מתחלה. נראה אפוא מזה שגם הזונין מעשה אלקים המה. והוא דבר תמידי הנוהג בכל תחלוטות הזמנים. ומה

ומה מאד מזוקקים בזה לשון קדשם של חכמנו ויל בתיב הנ"ל דמקרא זה נאמר בשעת ברכה אם בחקתי תלכו וכו' וויש ופניתי אליכם מעסקי לעשות סולמות לרומם ולהשפיל כי בעת אשר אצוה את ברכתי אז ישראל ישכון לבסח האביון יחדל מקרב הארץ אמנם והפריתי אתכם או או יהי פני מועדים לעסוק בעסקי השני עכץ הזווג להפירות ולהרבות עם אילת אהבים סוגה בשושנים.

הגאון מו"ה יודא אסאד זצ"ל

בפסוק ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם וכבר הרגיש רש"י ז"ל בזה מה הלשון אומרת שבע על חטאתיכם הלא אין זה ממדת חסדו שיפרע מאדם יותר ממה שהרשיע ? ויל"ם עפ"י הנו"ע דבב"ד של מטה עוגשין מכן י"ג ובב"ד של מעלה מכן כ' וא"כ יש לחקור מה הוא באותן הימים מ"ג ועד כ' ? אך הענין כך ידוע מרז"ל אם עברו רוב שנותיו ולא חטא שוב לא יחטא והנה ימי שנותנו בהם שבעים שנה א"כ רוב שנותיו הוא ל"ו ואם האדם עומד על משמרתו משמרת הקודש נקי בלא חטא עד ל"ו שנים אז גם אותן שבע שנים יבאו לכלל החשבון ומצטרפין לטובה וכ"כ להיפך אם ח"ו טעה מדרך השכל כי ידיעת ההפכים בשוה ווי"ש אם עד אלה היינו עד מספר שנים אלה לא תשמעו לי או ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם היינו גם על אותן שבע שנים אולם האיש החכם וישמר אלה אליו יתבוננו חסדי ה' כי מדה טובה מרובה והבן.

לנשואין

במערבא כי הול נסיב אינש איתתא אמרו הכי מצא

או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא

טוב מוצא דכ' ומוצא אני מר ממות את האשה (ברכות)

כמו בכל מצות ה' כונת עושיהן משונות הן זה מזה לא ראי זו כראי זו כמו שדרשו ז"ל עה"ט כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וכו' שמקרא זה נאמר על ב' בנ"א שצלו פסחיהן א' אכלו לשם מצוה ע"ז נאמר צדיקים ילכו בם והב' שאכלו לשם אכילה גסה עליו נאמר ופושעים יכשלו בם כי רחמנא ליבא בעי ואחר כונת הלב הן הן הדברים ככה הוא גם במצוה נעלה זו מצות הזווג כי אם נשים עין בקורת על אלו נשואין המתהווים בזמננו נכחנו לדעת כי לאו כל אנפין שווין בזה וכמו בכל מצוה ודבר שבקדושה כ"כ גם בזה ואולי עוד במדה יותר גדושה נמצאים כתות שונות למיניהן חלוקות בדעותיהן האמנם לא אלמן ישראל ועוד ימצאו אנשי אמת ברי לבב ההולכים לחומתם וכל מגמתם בנשואיהם אך לקיים מצות בוראם פלי סיג שמץ פני צדדית אבל אהה! כי מתי מספר המה אשר עלה יעלו על גבעת השלמות הללו ובטלין במיעוטן כי לעומתם נמצאו אנשים לאלפים ורבבות אשר בנשואיהן אך טובת עצמן הן דורשין להשיג בצע כסף והאשה תסולל להם הדרך לחלצם ממצר ולהטיב מעמדם ומצבם החומרי הגה האיש העושה

ככה יורה על תכונת נפשו כי ברע היא וזה אות על פחזותו ושפלת ערכו כי עוב העיקר ותפס הטפל כי אך דורש דמים הוא וכסף יענה את הכל הממון זוזו ולא האשה אולם אם ראינו איש יקר הולך נושא אשה משכלת בת טובים ועל מוהר ומתן יתן כסות עינים או בלי תפונה יודע אפוא כי מפעלו זכה ותמימה — הנה כי כן מחשבתו של אדם גיכרת מתוך מעשיו אם וך יושר פעלו.

אמנם לא בכל עת ובכל זמן יש למדי בכור המבחן הלז להכריע את כף המשקולת לדון על מעשה האיש ותחבולותיו אם ישרים המה כיא זכה אדם להיות חבלי בניעמים בנחלתו שפרה לו עם אשה מיוחסת מחצבתה מגזע תרשישים נטעי נאמנים עם זהב ואדרכמונים יחזיו מצומדים או לא נוכל לעמוד על המחקר ואין בידנו לירד לסוף דעתו של אתו האיש אם גכח ה' דרכו ואנה פניו מועדים אם על ימין או על שמאל וע"ז רמזו במאמרם "במערבא" היינו באופן האמור שיש כאן תערובות אור וחושך משתמשין בערבוביא או זה אל זה שואלים מצא או מוצא כלומר מי יתן ונדע מה טיבו של זה האיש אם כונתו זכה רק למצוא אשה ולא דברים צדדים הטפלין עמה ואז מצא טוב או מוצא שנ' ומוצא אני (מלת "אני" מורה על היותו דורש כבוד עצמו) אם כונתו אך להנאתו ומקדים כבוד עצמו אז רע ומר גורלו כי בעת תבטל הסבה יבטל גם המסובב ואך אם כונתו זכה ורצוי אזי ישמח ויעזו במחת גורלו כי זוזו יעלה יפה.

לברית מילה

כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמע"ט (שבת קל"ז)

המגפה האיומה של רוח הזמן המרחפת ממעל ליהודים שבכל קצוי חבל מאז היותם על אדמת נכריה ותכסה שמייהם קדרות פועלת על נשמות שבטי ישראל כחרב פסיות עד כי היהדות החרדית תולכת יום יום אחורנית הורם המסוכן הלז אשר בראשיתו אפס לפעמי הנוער פרש רשתו באורך הזמן מצא הד אדיר גם בקרב אנשים אשר שיבה כבר נזרקה בהם כימינו אנו היום נפגש לעתים תכופות גם בבני אדם אנשי שם הפונים עורף לתורה ונוהרים בתאבון ובלתי הפיגות אחרי הגיון רוח הגודרים מבקשי רעתם העוקרים בהמון תחבולותיהם שרשי דתנו הק' בכלל ומרעלים נשמות היהודים המצוינים בפרם.

מנהג עתיק הוא מימים ימימה שיוצאי ירך אנשי קלי הדעת — אך הגדילו ויפנו עורף לתורה ועל ילדי נכרים שסיקו בהיותם דואגים על ה"עתיד" ואומרים כי תורה לא תשפיע להם מזון ומחי' והיו זקוקים לעזרת אנשי זולתם אך למותר להדגיש כי הנערים הללו במשך התור יסבכו בסבך אנשי בליעל יחללו כל קדשי ישראל ישפכו קיתונות של שנאה וידרכו קשתם כלפי העוסקים בחוקי הר חורב לא פעם הרהבו הנערים השובבים הללו אשר אדרת תהלה על גב אבותיהם לעשות דברים אשר שערות ראש שומעיהם תסמרו

תסמרו ובין צאצאי אבותינו ככה לא נעשתה מעולם, בלכתם שלוב זרוע עם יורדי שחת ובחתם לב ואוון קשבת לשפתי חלסות המפצירים בהם, הפורצים גדר גבלו הורינו ו"ל, אין מן הצורך להגיד כי המון אנשים גרועים, אך הגיעו בניהם ל"שמונה עשר לחופה" ג"כ מלאים דאגה לקראת ה"עתידי" מפאת חסרת בטחון שבלבם.

אמנם עינינו הרואות כי איש יהודי — יהי' מי שיהי' — כאשר נולד לו בן, בלב מלא שמחה ובחיבה מיוחדת יעלה אותו על מזבח תורה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, אם כי יעשהו בידים לחולה שיב"ס ולא ידאג בעד ה"עתידי" שמא ביום ג' למיתו ימות ח"ו מפאת חסרת כח המעצור כלפי מכאובי המחלה, ועל זה בא לרמו הגמרא באמרו: "כשם שנכנס לברית" ירצה, כשם שלא דאג האב בעד "עתידי" בנו האהוב, בשעה שהכניסו בבריתו של א"א, "כן יכנס לתורה ולחופה ולמעט" ולא ידאג בעד ה"עתידי" בעמדו על מפתן החיים אלא מחשבות לבו תמיד על ה"הוה" "ביטוי ואין "עתה" אלא תורה (כמ"ש בתו"ס מגילה ג')

עמרם ישי מיללער פעטראשעני

בן הגאבדס"ה.

להספד

דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת
(קהלת . . .)

הסוקר בסקירה עמוקה לתוך תוכה של תנועת החיים, והמתכוון בבהירות רבה וחודרת לחלל העולם השפל, יבא לידי הכרה עצמית, כי כל שאיפות הגשמיות המתהוותות בעולמו של אדם הקטן והדל והמתרקמות במחו המה בכלל בלתי יסודית ואין להם שום סוד-הקיום, מגבלות הן התאות וחפצי-הזמן כאשר מוגבלים וסופרים המה ימי האדם עלי חלדו, ובהעדר האדם תתעלמו גם הן בלי שום משוא פנים שהוא כלל, והמתעמק עוד יותר לתהום הוויים יוכח עד כמה מחוסרי דעת המה האנשים הרודפים אחר הממון וחמדת "הדמים" כל זממם, כי מכל החפצים הללו לא ישאר לאדם אף זכר-בעת כי בא מועד לכל חי, בודד, גלמוד, יעזוב כל תענוגו, כל עשרו ועמלו, ושם ינוח מרוגו וישן שנתו בלי שום התקוממות גגד שכנו אשר חי חיי עוני ודוחק, שם תמצא מקום ההשתוות בין עשיר לעני, וכן אתה מוצא בדברי חז"ל שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב (אבות פ"ו) הגע בעצמך: העושר אשר בעבורו הקדיש רוב עתותיו, בעטיו הוציא מבזר כחותיו, נדד שנה מעיניו וטרף-לחמו קמץ מפיהו, והכל רק למען הרבות עשרו, ובשעה שבא העת אשר בעלי עומד בסכנה עצומה, הכל עומד בשווי-נפש בעלמא, אין מי שירחוב עוז בנפשו להציל בעלי מסכנתו ובפני כולם הנהו הולך לטמיון וכל עמלו שעמל תחת השמש נשארה מעל, והמליצו בזה אם כסף תלוה את עמי, הפסוק מתמה ושואל הכי הכסף הוא המלוה את האדם בעת צאתו מן העולם הלא הכל נשאר כמקודם, ושמעתי בזה לפרש

המאמר נכסי חוץ לארץ אין בהם ברכה. הכוונה אותם הנכסים שהם מחוץ לארץ ואינם נכסים עם הבעלים לארץ. רק נשאים מחוץ נפרדים מבעלי. בנכסים הללו אין שום ורק באותם הנכסים יש ברכה אלו שמלוים את האדם גם לקברו.

יש אמנם דברים שאינם מניחים את האדם בשעת רעתו וזהו בניו. אם מניח דור ישרים אנשי אמונים הם מסיבים עם האדם גם אחרי מותו ולדידהו צריך האדם בשעה שהולך לבית עולמו וכך אמר דוד המע"ה הנני הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש. באותה שעה אני כבר נצרך לדידך ואם וחזקת והיית לאיש אזי אתענג גם אני בהצלחתך. ובאוסן זה ראיתי לפרש בספר תורת משה נתן הגמרא (כתובות ק"ג) בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך. דכל זמן שהי' רבינו הקדוש חי השתדל בעצמו עבור להרבות תורה ומע"ט. לא כן בשעת מיתתו שנעשה חפשי במצות אוי אי אפשר לו לעשות בעצמו והגיעה השעה שנעשה נצרך לבנים שהם ישתדלו עבורו ולזכות נשמתו וי"ש "לבני אני צריך" ע"ד ברא מזכה אבא, שהם יזכו אותו.

וזו שאמר שלמה המע"ה "דור הולך" — אם דור הולך מבית עולמו מה נשאר אחריו. ומהו הנאה מגיע לו עוד מהעולם הזה. "ודור בא" אם נשאר אחריו איזה דור הגון דור ישרים יבורך. "והארץ" אבל הענינים הארציים "לעולם עומדת" יעמדו מעולם ועד עולם על מעמדן. ואין מגיע מהן שום טובה לבעלים בעת צאתו מן העולם.

ליבוש בער האלפערט בארשא

יידיש דייטשע ערקלעהרונגען

זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו. אויסדרוקק "ביום" טהרתו ענטנעהמען אונזערע חכמים שאין מטהרין אתו בלילה. דאָסס דער מצורע גור ביא טאָג, ניכט אבער. נאָכטס ריינגעשפראַכען ווערדען קאָנן. דיא פאָר-וועכענטליכע סדרה שליעסט מיט דען וואָרטען "והזרתם את בני ישראל ולא ימותו בטומאתם" וואָרנע דיא קינדער ישראל. דאָסס זיא ניכט שטערבען אין איהרע אונריינהייט. דיא ערפאָהרונג לעהרט, דאָסס זעלבסט דיא האַרטגעזאָסט-ענסטען פרעפלער (רשעים) זאָ זיא איהר ענדע נאָהען פיהלען. איהר פער-פעהלטעס לעבען בערייען. קיינער דער אַלס ישראל געבאָרען. ווילל אַלס גוי שטערבען. וועגן גור דיא זינדער אונד פערברעכער דיעס רעכטצייטיג בעדענקען מעכטען. וואָרנע זיא — שפריכט השי"ב צו משה — "ולא ימותו בטומאתם" זיא ווערדען דאָך. ניכט אין אונריינהייט. פאן זינדען בעפלעקסט אונד בעשמוצט שטערבען וואָללען. זיא זאללען דאָהער אין דער בליטהע איהרעס לעבענס. פאָס וועגע דער וואָרהייט ניכט אַבווייכען. אונד זיך ניכט שטיטצען אויף דיא תשובה פאן שפעטער. ימי הוקנה. וועגן קערטער אונד גייסט געבראָכען. דער מצורע. נאָך אויפפאָסטונג אונזערער חכמים. דער אן דער זעלע ערקראַנקטע. קאָנן זיך וואהל רייניגען. אבער "ביום" אם טאָגע אבער.

אבער נישט "בלילה" ווען דיא נאכט העראנגעבראכען ווען דאס ליכט זיינעט לעבענס דעם ערלאשען נאהע ווען עס אום איהן שאן פיגסטער ווירד והשם יחזירנו בחשובה שלמה אמן.

דורש לפרקים

על כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה (אבות פ"ד) דיא וואָרטע דיעזער משנה קאָנן מיט טאלגענדער ערצעהלונג ערקלעהרט ווערדען: עס גינג איינסט איין מאָן אים וואָלדע דאָ בעגעגנעטע איהם יעמאנד דער איהם מיט דעם רעוואָלווער בעדראָטהע איהם זאָגטע ענטוועדער דוא גיבסט מיר דאָס געלד אָדער איך ערשיססע דיר, נאָטירליך בליעב איהם נישט אַנדערעס איבריג, אַלס איהם זיינע באַרשאַפט פאָן 100 גילדען הין צוגעבען, דאָמיט בעגניגטע זיך דער רויבער. אַלס דער וואָהאַרט געטראָפּעגע מאָן אין דער נעכסט געלעגענער שטאָדט געקאָממען וואָר זיין ערסטער וועג צור פאָליצייא, אום דיע אנצייגע צו ערשטאָסטען דאָרט ער זיין איבעל פאָרגעטראָגען פראַגטע איהם דער פאָליציישעף ער מעגע איהם גענוי דיע פערזאָנס-בעשרייבונג אנגעבען וויע דער רייבער אויסגעזעהען, ער וואָר ווירקליך אין דער לאַגע דעראַרט אויס-פאללענדע מערקמאָהלע אנצוגעבען, זאָ וואָהל דיע ערשיינונג וויע זאָנסטיגע קעננצייכען אים געזיכט, ער האַטטע זאָנדערבאַרע אויגען באַרט, נאָזע, דיע גאַנץ בעזאָנדערס זיך דעקטען מיט דעם אויסזעהען דעם דאָרטיגען בירגער מייסטער, דאָ זאָגטע איהם דער פאָליציישאף דיעזע אָנגאָבען דיע זיע מיר אנגעבען שטיממען גענוי מיט דעם אויסזעהען דעם היעזיגען בירגערמייסטער דער זיך דאָך צו אייגער זאָלכען בעזען טהאָט נישט הערגעבען דירפטע? דאהער איבערלעגען זיע עס זיך גוט, אָב דער מאָן ווירקליך דיעזע מערקמאָהלע האַטטע — אַלס דער בערויבטע ענטשיעלדען דאָכיא בליעב זאָגטע איהם דער פאָליציישעף עס געהט דאָך נישט דאָס איך נאָך אויף איהרע אָנגאָבע דען בירגער-מייסטער אין האַפט געהמע, זיא קאָממען מיט מיר געגען מיטטאג פאָר דעם שטאָדטהויס, איך ווערדע איהנען אויס דער פערנע דען בירגערמייסטער צייגען, אונד ווען זיא דערנאָך נאָך בעהויפטען ווערדען ער וואָר עס, ווערדע איך געגען איהם פאָרגעהען, אַלס דער בירגערמייסטער אַנויכטיג וואָרדע, זאָגטע איהם דער אונגליקליכע, דער מאָן וואָר עס איז ווירקליכקייט — נאָכדעם דער מאָן פאָזיטיוו בעהויפטעטע ער וואָר עס, זאָ זאָה זיך דער פאָליציישעף בעמיסיגט אויף דען בירגערמייסטער צו צוגעהען, אונד זאָגטע איהם וואָס אייגענטליך אין דער זאָכע דאָראַן איסט, דיעזער הערר היער בעהויפטעט זיא העטטען איהם אים וואָלדע איבערפאללען מיט דעם רעוואָלווער דאָדורך זיא ביא איהם דיע 100 גולדען ערפרעססען קעננען, דיע זיע איהם אויך אַבנעהמען, צו דעם גרעסטען ערשטויגען דעם סאליציישעפּס האט דער בירגערמייסטער אָהנע צו לייגען עס בעשטענטיגט, דאָסס דיעס קיינע בלאָסע פערדאכטיגונג איסט, עס איסט איינע טהאָטזאכע, דאָך בעמערקטע ער, דיעס האַט זיינע פאָרגעשיכטע, אונד נישט זאָ איינפאך האבע מיך אָהנע גרונד היעצו ענטשלאָססען, אָן איינען שענען זאָמערטאג

דא בין איך אים מעהרעסשטראנד מיט איינען נייען ליכטען אנצוג, לאקשווע שפאצירען
 געגאנגען דא וואו איך איין מאָן אינס וואסער געפאללען, איך ענטשלאָסס
 מיך ראש דעם מאָן נאכצושפרינגען, איך האָלטע איהן אויס דעם וואסער
 הערפאר דער שאַן בערייט מיט דעם טאָד גערונגען דאָך איזט עס מיר
 געלונגען דען מאָן צום לעבען צוברינגען דורך אַנשטרענגונגען — אלס ער
 ווירקליך זיך ערהאַלטע דא וואָסע איך איהם, זיא בעסטער פריינד, איך
 פערלאנגע קיינע בעלאָהנונג פיר מיינע לייטשוונג, דאָך מיינען אנצוג, לאקשווע
 זייע אוברויכבאר געוואָרדען, מיסטען זיא מיר ערזעטצען, גאָנץ ענטריסטעט
 אַנטוואָרטעטע מיר דער גערעסטעטע, פאָללער פלוך, זיא האבען אַן מיך
 גאר קיינען אַנשפּורן, דענן זייט פיעלע מאָנאטע האָבע איך גערונגען מיט
 מיר אונד מיך ענדליך ענטשלאָססען איך ווילל דען טאָד אים וואסער סינדען,
 ענדליך האָבע דען ענטשלאָסס אין מיר רייף געבראַכט, דא קאָממען זיא אונד
 פערזייעלעטען דען פלאַן פיר דאס איך זייט מאָנאטע געקעמפט האָבע, נאָך
 זיעלען וואָרטען וואר איך אויסערשטאַנדע מיינען אַנשפּורן צור געלטונג
 צו ברינגען, דער צופאַלל וואָללעט עס, דאסס איך דען זעלבען מאָן נאָך
 איינען יאהר אים ואלדע בעגעגעטע אונד וואָללעט מיך איבערצייגען, אָב
 זיינע דאמאליגע וואָרטע אויף וואָרהייט בערוהטע, אונד צאָג איך הערפאר
 דען רעוואָלווער מיט דעם וואָרטען ענטוועדער געלד אָדער לעבען, דער מאָן
 גרייף זאפאָרט נאָך דער בריעפּטאַשע אונד איבערגאַב מיר זיינע באַרשאַפט, דא
 וואר איך דאָך איבערצייגט, דאסס דאס לעבען איהם ניכט זאָ גלייכגילטיג איסט,
 זאמיט האָבע איך בערעכטיגטען אַנשפּורן אויף מיינען ערזאָפּן דעם רועניערטען
 אַנצייגעס אונד שווע — דער מעגש מעכטע מיט דעם פארוואנדע אויסווייכען
 פיר זיינע טאַטען איינסט רעכענשאַפט צו געבען, דאסס ער ווידער זיינען
 וויללען אינס דאזיין גערופען וואָרדען איסט, דאס לעבען זיא איהם אָהנע זיעס
 גור איינע לאָסט, ווער זאָ דענקט קענסטע זיך טאַטזעכליך פיר זיינע טאַטען
 רעכטפערטיגען, וועגן ער דאס לעבען ווירקליך אַלס לאָסט עמפּסונדען ווירדע,
 דער אומשטאַנד אבער, דאסס יעדער מעגש דען טאָד פירכטעט אונד וועגן ער
 טראָג דאָרניעדער ליענט, ער אַללעס אנווענדעט אום זיין לעבען צו פערלענגערן
 אונד ווידער זיינען וויללען אויס דעם לעבען שידען מוסס, זיעס צייגט דאסס
 ער דאס לעבען אין ווירקליכקייט אַלס דאט גרעסטע געשענק בעטראכטעט,
 דאָרום מוסס ער אבער פיר זיעזעס געשענק השי"ת רעכענשאַפט אַבגעבען —
 זיעזעס איסט דער זיין דער משנה: עס איסט וואָל וואָהר: בעל כרחך אתה
 חיי דאסס דער מעגש ווידער זיינען וויללען געבארען ווירד ער זאלל אָבער
 ניכט מיינען דאסס ער דאָדורך ווירד אויסווייכען קענען דין וחשבון צו
 געבען פיר זיינע האַנדלונגען, דענן בעל כרחך אתה מת' דער אומשטאַנד
 דאָסס דער מעגש ווידער זיינען וויללען שטירבט, זיך פאָר דעם טאָדע אַלס
 פאָר זיעס גרעסטען פיינדע שישצט, בעווייזט, דאסס ער דאס לעבען אַלס
 דאָס טהייערסטע געשענק אָנועהט אונד דאָרום, ובעל כרחך אתה עתיד ליתן
 דין וחשבון ווירד דער מעגש איינסט פיר זיינע טאַטען רעכענשאַפט אַבגעבען
 מיסטען, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ארגז מכתבים

מנחם טירגוי להנחם חשף זרוע עמו להראות הריצחו בפלפולו הרב ועצום, כי עתוננו מיוחד למילי דאגדה ולא לפלפול, גם פלפולו הוא מחזה שוא רק קול ענות נכורה ופסומי מילי בעלמא, ושמעתי באומרים לי משמי' הגאון מרה **יוסף שאל נאטענזאהן** וצ"ל אשר פלפול מעם אחת עם רב אחד בזמנו, ולמרות כי הצדק ה' עם הגאון לא יכול לנצחו מפני שהרב הרעיש וצעק בפלפולו בקול נדול ולא יסף סנה אליו הגאון וא"ל בצחות לשונו: הן ההבדל שבני לבין מעלתו שאני הנני מפלפל בהלמה וכבורו מפלפל בגבורה ולעיתיד שואלים רק פלפולת בהלמה וא"ל בגבורה לא.

פנחס נפרין הווי הנדר וענני הכשרות ינעים, ביחוד בערים הגדולות, האגדה מספרת כי **ימי הגאון מוהר"י ארנשטיין זצ"ל** ה' בלבוב בית מוון של נכרית ועבריינים מישראל היו נכנסים שמה וסועדים את סעודתם, פעם אחת באה הנכרית אל הרב, וסחה לו שיהודים באים לבית מזונה, אוכלים ושותים בהקפה ואינם פורעים, אישא לך עצה הוגנת, אומר הרב, ראשון מבני ישראל שיבוא מהר לסעוד בבית מוונך תעלי לו דמי סעודה בסכום המגיע לך מכל היהודים, עשתה הנכרית כן, למחר נכנס אדם מישראל לבית מזונה וצוה לערוך לפניו שולחן, לאחר שאכל ושתה פסקה לו הנכרית דמי סעודה, השכו עיניו של זה והתחיל קורא תנ"ך, כל כך ברמי סעודה אחת? זה מגיע לי עונה הנכרית מאח"ך היהודים, וכי חייב אני — בא הלז לכלל עם — לפרוע את חובותיהם של כל היהודים? אם כן — אמרה הנכרית — בוא ונלך אל הרב, מיון ששמע האיש את הדברים יוצאים מפי הנכרית, חטף ושלם, גם ויצא, למחר באה הנכרית אל הרב והודתה לו על העצה ההוגנת שהשיא לה, באמר אין זו רק עזרה, ומי יתן ועל ידי איזו תחבולה היינו יכולים לבנות את גדרנו ולהסיר מכשולים.

שלמה איש הן כדברך כן הוא, והטיבו אשר דברו בקדשים: בחר עניא אולא עניותא כי לכב עשיר נכון וכמות כי ברכת ה' בביתו תנוה, גם כי איננו חרוין אף לא מהיר במלאכתו, טיט יהפך בירו לזהב חרוין ובסף ימלא פי אמתתו: וכן עוני ירנז יחיל, לשוא עמל בזעת אסו, זהב יהי לעבטים בכסו וא"ל צרור נקוב יישתכר, וכה נשא נהי כן עזרא וקרא ממצר: א"ל הייתי מוכר תבריכים, אז כל עוד ה' אני, היו אנשים בחיים בטוחים ואני חסלה שה' ישלח עזרו כקודש, **חיים מנחם** הנה סקידתו שמרה רוחי ונסיתי עוד הפעם להפיק רצוני ביתר שאת, ונראה מה יהי' הבטחותיו —

חיים דויד סעב היהודים כרוסא נורא הוא באמת, שלסון הרשע הבא"שעווין רווח באש ובחרב בכל הקדוש והיקר לנו, לאחבי שמעבר-לים עלה הדבר לכלכל את רוב היהדות הרוסית במצות לפסחה, גם השתא הניע להחם משלוח מצות הנון וגם שאר צרכים לירם, אין כמעט אף יהודי אחד באמריקה, שלא יתרום למסרה נעלה זו, ה' יברך חילם.

מודעה להותמי "מגד ירחים"

מיום שיצא עם ישראל בגולה הרבה מבשולים עמדו לו על דרכו, המיד עמדו לו מחבלים מבית ומחוץ שכל כוננתם לא היתה, רק להרס את היסודות ולעקור משרשה את מסורתנו הקדושה שהנחילו לנו חז"ל הקדמונים מדור דור, תהלה לאל, כי מנחתם הרעה לא הצליחה ובימים היותר חשבים, בין יסורי שאול ומצוקות שהת קול אלקים חיים נשמע ברכה.

אך מה מעציב ונורא הדבר, כי מזה שנים אחדות, מעת פרוץ מלחמת העולם והמהפכה ירדה אמונתנו פלאים, נתדלדל עמנו ונעשה סרעים. מבצרנו החזק זו היהדות שברוסיא נקרע לנמרי מנוף ישראל סבא, כי יד מלכותה הרשעה היתה בעוכרה, ומאידך ניסא עניני הפרנסה יגיע, אבהנו מעמד אחר מעמד עקב הגזירות והשונות, ובעוה"ז ההפקרות נזלת את לשד חיינו ואת טובי בנינו.

מעולם לא היתה היהדות החרדית זקוקה לאחדות ולהשפעת גואלין כמו בשעה זו, אניחנו הפורמל, מעולם לא היתה זקוקה לקברניטים אמתיים, העומדים על המשמר כמו בשעה זו, אלפי שאלות מנסרות בחלל עולמנו ואין מי שיתן תשובה אלפי ענינים נחוצים, הנוגעים עד הכשר של היהדות החרדים, דורשים את הקונס, כי חבל על כל רגע ההולך לאיבוד, ואין פוצת פה ומדבר.

ובשעה קשה זו של משבר ויאוש כללי באנו ליד ההכרה שנהוץ לנו כלי מבטא שיעמוד על המשטר וינן ביד הזקה על עניני החינוכים, אשר יודיע בלי הפרזות על כל הנעשה והנשמע, המחזקה והמתרחש בעולמנו היהודי, כלי מבטא אשר יתגבר על חולשתנו המיוחדת למחלוקת לקטטות ומריבות, שעפי' רוב מביאין רק לפרור הכחות.

אי לזאת החלטנו לשנות החל מן החוברת הבאה את כוון. מגד ירחים רוצים אנו למלאות את החסרון המורגש זה כמה ולתת לחותמנו ירחון מלא וגדוש עם מדורים מיוחדים לשאלת הדת והחיים, שבו ימצא הקורא סיפוק נפשי ועונג רוחני.

במגד ירחים המחודש ישתתפו כמה רבנים גאונים שליט"א וטובי סופרנו החרדים, ישתדלו לנהל את עניננו בידיים אמונות ולשום את ישראל סבא לשם ולתהלה.

ומאת חותמנו החביבים אנו דורשים שימלאו-נא אחרי בקשתנו יחנו לנו את האפשרות לשפר ולחזק את. מגד ירחים ולעשותו לכלי-מבטא המחזיק ברכה וטובה לישראל.

כל יהודי חרד לדתו המדושה ימלא את חובתו כלפי "מגד ירחים", יסלק-נא כל אחד את דמי החתימה שהוא חייב במוקדם האפשרי, וישתדל כל חותם לרכוש בין מכיריו עוד חותמים בשביל "מגד ירחים" שעה מכריעה היא זו לישראל ונא אל תחמיצו אותה!

מערכת "מגד ירחים"

ברגשי ויכח וידידות אויב ברכת מזל־טובא חמה ונלכבה לכבוד יידיש
ידיד עלין היה הרבני הנגיד המפורסם ירוש' וס' כש"ח בחדר דוד טגל
רייזמאן שליט"א בק"ק דעס יצ"ו לאפריון כמו הכתולה ת' יהוד' שוונג
יעלה יפה על בתי הצלחה והערך

ברכת מזל־טובא חמה ונלכבה הבאה סקרט ילה עמוק פנימה אביע לכבוד
אהובי ידידי הבחור הנעלה והנבחר איש ומלכות ורב חכמות ויום המלכות
שומן ודולה עמיקות רב לו ידיו בפלפול ודאירתא הצולל במים אדרייט והעלה
מרגניתא טבא ולראה פניו בסבירות לאסיקא שמעתיא עליה וזלכתי וררן הוא
וברוך טעמו ון הרעיון וכיפה הגיון ויראת ד' והוא אבדו שלשלת היחוסין ונוטר
מגזע מרשישים וכו' היה הכבוד והיחלים חתן ומים למעלות כש"ח מורה
אברהם ברוך קליין שליט"א בן לאמו צדיק הרב הגמון כרה שלמה
זלמן זי"ל האבדק גאון המלילות יצ"ו לארשני עם בת דודו הרבני הרב גדול
בחורה ויראה כש"ח מורה ד' מלון ורש' כהנא ב"י מדינת יצ"ו הוא רעוא
שוונג יעלה יפה וד' יענה את שלומן ויעלהו גם עלה על המים והמלכות
ברוב עושר ואשר ויזכה לבנות בית גמון בישראל כאות מפור ונפיש ידידי
וה"ק משה אלכסנדר פרי"ם מטשעו"טעו וה"ק ארי' יודא איזשאק
גבאי דורב דישיבתינו הרבה דק"ק האלמין יצ"ו

חיותא שלמה רבה ומזל־טובא חמים לחיים שיש בו חורה ויראת שמות
היה כע"כ אהובנו וידידנו הב' המופלג וטובחר בגימוסין ון הרעיון ומיטב
הגיון ירא ושלם חתן מים למעלות יקרות וכו' כש"ח מורה וזי"ן דוד
עהרנפעלד ב"י מטשעו"טעו יצ"ו לארשני עם בת דודו הרבני הנבחר מורה ד'
יחזאל קליין ב"י משה"ק ירושלים תבנה יהא רעוא שוונג יעלה יפה
בשט"מ ויזכה לרב עוג נחת כאות אוהבך והמברכים אותך.

וה"ק משה אלכסנדר פרי"ם מטשעו"טעו וה"ק ארי' יודא איזשאק
גבאי דורב דישיבתינו האלמין יצ"ו גבאי דח"מ דישהר האלמין יצ"ו

אימרא יאה וגזיא־טבא אביע לכבוד ידידי הכבוד הכו"ט בחורה ויראה
טהורה ור"ב משנתו ון ונקי וכו' ממנוקים וכולו מחמדים הכבוד החתן חמים
למעלות ומדות רמות ויקרות מוכתר בגימוסין שלשלת היחוסין וכו' כש"ח מורה
אברהם ברוך קליין ב"י בן הרב הגמ"צ האבדק גאון יצ"ו לארשני
עם בת הרבני הנגיד הרב מורה מלון ורש' כהנא ב"י מעיר סיגט יצ"ו
יהי שוונג יעלה יפה ויזכה לבני עדי עד לר' ולחורו ברוב אשר והצלחה
כעתירת אוהבו והמברכו

וה"ק ארי' יודא איזשאק מטשעו"טעו יצ"ו

גבאי דחברה מונות דישיבתינו הרבה דק"ק האלמין יצ"ו

מעומק לבנו נביע בזה את ברכותינו ברכת מזל־טובא חמה ונלכבה לכ'
ידידנו הבחורים המופלגים בחו"י היה ה"ב המר"מ חתן חמים למעלות כה'
חיים צבי שווארץ ב"י ומשנתו ה"ב החתן המופלג מושלם במעלות ובמדות
נשבות כה' חייט דוד עהרנפעלד ב"י לרגלי בואם בברית החיתון יהי
דרכם צלחה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל כעתירת ידידכם
משה אויש סאטאר' משה נתן ראזענבערג סאטמאר

מעמקי לבבינו פנימה! אנו מביעים אמירה נעימה ברכת מזל"א טבא וגו' יאה חמה ונלכבה מגבתי מרומים יעלו ויחולו עלי ראש האי גברא יקירא ה"ה מעלות כבוד מוקירינו וידידינו הב' החתן חמים למעלות ומדות נשגבות, ענף עץ אבות! תורה ויראה יחד משולבות! הריף ובקי בחדרי תורה! ביתו מלא אורה! מופלג בהפלגת החכמים ובבונים! טעמו טעם זקנים, בגשיק שלשלת הייחסי. ברוך שמו וברוך טעמו! כבוד שמו מפארים מו"ה אברהם ברוך קליין מק"ק האלמין יע"א בן הרב המנוח הגאון הצדיק המפורסם אב"ד דק"ק גאדע יע"א, יאה רעווא שוויגו יעלה יפה, על במתי הצלחה ויוכה לבנות בית נאמן בישראל לד', ולתורתו מתוך אושר ועושר כאות נפשו הטובה וכעתירת נפשינו המברכים.

ה"ק שמואל מאיר האלצער וה"ק בן ציון וויינבערגער
 מק"ק קראלי יע"א לומדים בישיבה הרמה האלמין יע"א

רבות רעיונותי, עמקו מחשבותי, להוציא פעולותי, להרים ברכתי, מתוך עשונותי, ובקצירת אומר שלום, את קולי, כשופר ארים, בקול ברוך הבא, מזל"א טבא, לגברא רבא, מר דרורי, הבחור כהלכה, ריע ואח לי, שמן נודע הוא, מו"ה אנרהם מרדכי, בעור ש-די, לרוק לו ברכות עד די' לקשרו קשר החיתון עם בת הגה"צ אבדק"ק הידאלמאש שליט"א, יה"ר שיהא קשרו קשר על קיימים, לבנות בית נאמן לחי עולמים, יוכה לתשועת עולמים כרצונו וכרצון נפש הפצים, אחים שלומים, אחיו נאמן

ה"ק יעקב הכל ליכטענטיין
 בן הגהה"צ מהרש"י ל"ש אבדק"ק בעטלעאן יע"א

ספרים חדשים שהגיעו למערכת

ספר שו"ת מהר"ש חלק רביעי מהרב הגאון רשכב"ה וכו' כש"ת מוה"ר שמואל ענגעל שליט"א אבדק"ק ראדאמישלע המתגורר כעת בעיר קאשוו תע"א להשיגו אצל חתנו הוה"ג מו"ה דוד האלפערן, עפ"י הכתבת:

Rabbiner D. Halpern KOSICE Malyuska 31 (Cseslovakei).

כנסת ישראל על פרקי אבות

פרק שיש טאסף גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה ומשנה כמעט סגר בפני עצמה וכבר יצא להרב המחבר מנוסח בהלקים הראשונים והדרשנים מצאנו בהבורח המר רב למלאכתם מלאכת הקודש הגדול הרב המגיד הדרשן המפורא מו"ה ישראל גאלדמאן בעיר גראסווארדיין והרב טאגונא 19

גם הוציא לאור המחבר נ"י דרשות על סיעדי השנה וכל מאורעות ההיום לישן, אישנו" שני חלקים

ספר יסוד יוסף מהרה"ג החסיד המקובל מוה"ר יוסף מדובנא זצ"ל רבו של בעהמ"ז ס"ק הישר תוכו רצוף תוכחת מישרים והנהגות קדושות לקוטים מספרי הקדמונים אשר על דברי מוסר מיוסדים ואותן אשר היו עד הנה בדפוס כבר ספו תמו ועכשיו נדפסו מחדש על נייר יפה ומהודר, מחירן שמנים לע"י מבורך מאה לע"י להשיגו אצל המו"ל עפ"י הכתבת

Wider Juda SIGNET str. Aorara 5. (Romania).

מגד ירחים

יוצא לאור פעם אחת בחדש

מכתב-ערצי לחורדי ולעניי דוֹחִינִים
וכלי-מבטאה של היהדות החרדית בטרנסילוואניא

העורך

יוסף חיים הכהן ווייס

סאטמאר תע"א (רומאניא).

מחירו לשנה: לרומאניא מארזים לעי' לאמפריקא ב' דולרים.
לטשעכייא ארבעים כתרם, ובערך זה בשאר ארצות.
מחיר מודעות כפי גודל השטח.
מחברים השולחים לנו ספריהם יתפרסמו בזהרחוק.

הכתבת למכתבים וכספים:

Red. Meged Jeruchim Satu-Mare Romania.

תוכן הענינים:

- (א) על הפרק: ימי זעם בארץ ישראל.
- (ב) חורבן וברון (מכתב מ"ת סופרנו הקדוש בא"י).
- (ג) עלבונות (על הפרעות החודשות בא"י ועלילת הדם באמריקה).
- (ד) אונות ומופתים (נחשול אנטיסעמיטי חיש).
- (ה) חין היורדת (מצב היהודים בחין הבירה).
- (ו) מרכז התורה מעבר לים (שיבת ר' יצחק אלחנן בנוי-יארק).
- (ז) צורך השעה (לשאלת החנוך והחדרים).
- (ח) לכנוס הכחות החרדים לדבר ה' בטרנסילוואניא.
- (ט) מדור לדרוש ואגדה ע"ס הפרשיות.

בית דפוס של מאיר ליב הירש סאטמארע (רומאניא)

Druck von M. L. HIRSCH SATU-MARE Rumänien

קארא

ציקאריע

כשר אף למהדרין מן המהדרין ערצייגט אונטער אויסזיכט
פאן הרב הגאון צ' המסורס בנש"ק וכו' מוהר' שלום
גרשון גינצבורג שליט"א אבדק"ק סטאראויניטץ והגליל
יידישע הויזפרייען ! פערלאנגט נור „קארא“
ציקאריע וועלכע איזט האַכפּיין שמאַקאָפּט אונד אַנגענעהם
יידישע בריעדער אונד שוועסטערן פערלאַנגען נור

ציקאריע

„קארא“

ערצייגט אין דער ציקאריע פאבריק קאראפטשיע אט סערעט

Fabrica de cacao G. GORCEA CARACIU p/s
jud. Storojinet (Romania.)

אשר ראזענצווייג קלוזש—קלויזענבורג (אייגענעס הויז) סעטשעני-פלאץ
ספיריט גראסהאנדלונג אונד טלית פארריקסניעדערלאגע
ענגראט אונד ענדעטאיל ! געגרינדעט 1890

ANTON ROSENZWEIG Cluj Kolozsvár P. Mih. Vit. 37-38
Héber könyv, gyapju és selyemtermékek, valamint rituális
cikkek nagykereskedése nagyban és kicsinyben, Alapított 1890

בעהרע מיך דען געהערטען פובליקורם מיטצוטהיילשן.
דאט איך מיר אין סאטמאר אונמיטטעלנאר נאהע צום
הויפט-אטץ (באטהאני ג' נוממ. 5 וויאזוויא דאט
שפעצערדיא געשעפט קויפמאן דאזויג) איין כשר
נאכטהוין אייגענעריכטעט האבע ווא שמאקהאפטע
שפייע מיט פינקטליכער בעדיענונג אויסגעפאלגט ווירד
אויך איזט פאן נון אן ביא מיר ערסטקלאסניע
קווארטירער מיט שענע גריימיגע צימער אללער
ביליגסטער פרייז צו האבען.

האכאכטונגספאלל

יוסף היים הכהן ווייס

SATU-MARE str. Bul. Basarabilor (Bathányi ut.) 5.

עט איזט ביא מיר שטענדיג צו האבען ערטקלאסטיגע פרישע מאשין
מצות אונד מצה מעהל צור אללער ביליגסטער פרייע איך ליספערע
אויך יעדען קוואנטום געגען נאכאנאמע פרייז וון דיא מצות ביא גרעסערן
קוואנטום 18 לעי אב היער.

Scher Abroham SATU-MARE Str. Negru Voda (Báthori u.) 31

מאת המערכת

גודל התעודה וכבוד המפעל אשר לשמו נוצר „מגד ירחים“ המחודש, שואלים מעמנו שפה פשוטה וענות דברים, בעבודה תמה ובכנוס בחירי אישינו נשתדל לכוון כלי-מבטא נאמן לכל הדואגים בלב חרד לקדשי הדת, למסורת אבות וקיום עמנו בגלות המר, השעה שעת תהו ובהו בחיי עמנו, שעת פזור הכחות והריסות הדת, ובמבוכת הרוחות, שבאה לעולמנו עם המצב הזה, עלינו לעמוד הכן ולחקור ברוח נחונה את דרכינו, את ראשנו לא נכף בפני המעצורים העומדים לשטן לנו, ולא נתן לרפיון-רוח או לקוצר-רוח כי ישטלט עלינו ובמערכותינו.

דמות קדושינו שיצאו שמחים לקראת מות, שפשטו את הצואר אל כל מאכלת מרוטה, אל כל קרדום נטוי, שעלו על המוקד, שקפצו אל המדורה וב„אחד“ מתו מות קדושים, אך מלטו את משאת נפשנו, את תורתנו, את קדשי קדשינו — דמות אבותינו הקדושים מרחפת בשעה קשה זו נגד עינינו.

גדולה השעה והיא דורשת פתרונים לשאלות קיום דתנו, לא מתוך יאוש, לא מתוך ספקנות תבוא תשועת ישראל, כי-אם מתוך עבודה ופעולה ושתוף הכחות, כל אשר אלה ברצונו — אל נא יתיצב מגד כי אם יבוא וישתתף עמנו ויביא ממתנת רוחו ומברכת כשרונו, ויעזור ליצירת כלי-מבטא חרדי ונאמן, העומד על המשמר להגן על עניינינו.

חזקו ואמצו המיחלים לה'!

על הפרק

ב י מ י ז ע ם

לבנו המאובן עוד כואב. עינינו יבשות וראשנו מושפל לארץ, לא עברה עוד עלינו שנה מעת הטבח האכזרי והנורא, והנה שוב מגיעות אלינו ידיעות מעציבות מארץ-ישראל, שלשה רוצחים ערביים ששפכו את דם קדושינו בחברון נידונו למיתה, וכשהגישו להוציא את פסק-דינם לפועל, נעשה רעש במחנה הערביים, התנקשו בגפש היהודים ופרעו פרעות, וסכנת-מות צפוי למאה וחמישים אלף נפש מישראל, היושבים על אדמת אבות.

והשאלה חוזרת ועולה, איך כל-זה אפשר, וכי תשג הממשלה האנגלית בחיבוק-ידים?

אמנם כי כן ממשלת-אנגליה אינה משתדלת אפילו להראות פנים לכאן ולכאן, כדרכה תמיד, אינה מנסה אפילו לפסוח על שתי הסעיפים, כמנהגה בכל הענינים, אלא בפה מלא ובבטיחות שאין לפקפק בה היא מתייצבת על צד הרוצחים והעולבים.

כל מה שהאנגלי עושה בחשבון עושה, בערמה עושה, אין הוא צועד אף מסיעה קלה בלי ריוח ותועלת. גם לנו החניפן, הבטיחו הרים וגבעות, כי הלא כוונתם הרעה לא היתה רק לעשות עסק מממון ישראל, ואך התגסלו הערביים על המתפללים ביום-הכפורים, אצל הכותל המערבי, שריד מחמדינו מימי קדם, מיד חשה ממשלת-אנגליה לעזרתם.

והסיבה לכך היא פשוטה מאד. ארץ ישראל היא טפה קטנה, העומדת בלב הים הערבי, וכשים זה רועש, אנגליה מוצאה לנכון לסגת. אחרי, אף בשעה שמלאך המות דואה בכנפיו השחורות בתוככי ירושלים ומביא פחד ומהירות מות על מאה וחמשים אלף נפש מישראל אומללים.

שאלת ארץ-ישראל אינה כעת שאלת ציוניסטען, אגודיכטען או סתם יהודים חרדים. הרוצח הערבי אינו מבחין בין יהודי חרד לדתו וחפשי בדעות. כולנו כאיש אחד מוחאים נגד מלכות הרשעה הזאת, שבשביל הפאליטיקא שלה היא מוסרת לידי רוצחים סראים ומפקירה את גשינו וילדינו, זקנינו ובחורי חמר משיבותינו.

יורע בכל קצוי חבל כי עם ישראל — עם ששה עשר מיליוני — חי! לעולם לא נסכים שמצב זה ימשך ככה גם להבא!

החובה מוטלת על ממשלת-אנגליה לקיים מה שהבטיחה וקבלה עליה לפני באי-כח חמשים מדינות ויותר, עליה להגן על המשטר והסדר, על חיי היהודים ומאודם. ואם אין היא רוצה בכך, נתאמץ בכל כוחנו, שהמאגדאט על ארץ-ישראל יהא מסור לממשלה אחרת!

חורבן חברון

(מכתב מאת סופרנו בארץ-ישראל)

ממאורעות הדמים בארץ-ישראל בשנה שעברה, תשאר לנו קינה נצחת לדורות על ההרג האיום לחורבן הישוב היהודי בחברון. ידוע שבכל ימי הפרעות ברוסיה בשנת 1905 ובשאר ארצות אייראפא הותיר אלקים לסליטה את הישיבות, ואפילו בימי נחשול הפרעות האיומות באקראינא בשעת חלוסי הממשלות אחר מלחמת העולם, גם אז לא נגעו בישיבת "כנסת ישראל" לרעה, התורה הגנה עליה מכל פגע, ועכשיו בשנות שלום ומנוחה קרה האסון הנורא.

טבח נימרוב חור ונשנה בימינו אלה. עדי רואיה מספרים שאכזריות הערביים היתה למעלה מדמיון אנוש. הם חתכו מהיהודים אברים אברים והשליכום דרך החלונות לכלבים, קרעו ורטשו בטניהם ושדדו את כל מה שמצאו, משטו מהחללים את בגדיהם וחזרו החוצה בזמרה ובצהלה.

נאז עברה עלינו כמעט שנה והעיר חברון מראה עוד את החורבן. יהודי אמריקה נסו אמנם להקים את חורבותיה אך לא עלה בידם. יסדו ועד "למען חברון". אך צל המות חופף עוד עלי כל קיר וכותל. במשך דורות רבים לא פסק הישוב היהודי בחברון. גם בימי הביניים. מסעי הצלב ובמלחמת העולם לא נשלו היהודים מחברון. והנה עתה נתרוקנה חברון מכל תושבי היהודים. "איכה ישבה בודד העיר חברון". לפני ימים אחדים בהיותי שם, פגשתי בעיר שני אנשים יהודים, אבל גם הם היו רק תירים, שבאו הנה מחוץ-לארץ. נדם קול התורה בחברון, נפסק עורק החיים של הישוב היהודי בהמוניו. התיר המבקר את חברון, ימצא עכשיו במקום ישוב יהודי שממון והרס. והרחק מחוץ לעיר מופיעים לעינינו שורות שורות קבר אחים — זכרון עולם ממאיר לישוב עברי לפנינו וזכרון אבל לחיי בחורי הישיבה שגהרגו על קדוש השם. ומדי יום ששי יבואו הערביים בהמוניהם אל המסגד שלהם אשר בחברון ויתפללו ויתחנונו אל אבותינו הקדושים אשר במערת המכפלה. ואתה ה' אלהים מן השמים מכון שבתך תקשיב ותאזין לתפלתם ותגיגם ותשיב להם כמעלליהם. . . . ירושלים, יום ג' לסדר בהעלותך תר"ץ. שרגא סילונים סי"ט

עלבונות

שני עלבונות גדולים העכירו וזכאו את רוחנו בשבועות האחרונים. האחד מקורו ומקומו באמריקה והשני בארץ ישראל, שניהם כאחד הראו אותנו לדעת בפעם האלף ואחת עד כמה זרים, אי-מובנים ובודדים אנו בעולם. במאסינה, עיירה במדינת ניו-יורק שבארצות-הברית, חזשו עלינו את עלילת הדם המאוסה והשפלה; ובירושלים, עיר הקודש, התנפלו שוטרים מזוינים על המתפללים על-יד הכותל-המערבי, ואם להבחין ולשקול בסלס, אין לדעת איזה עלבון גדול יותר אם זה של עלילת-הדם או זה של שערורית-הכותל. שניהם דוקרים כחרב ושניהם צורבים את הנפש החיה של ישראל. — אבל אם על-פי התוצאות נשפוט ואם על-פי הלך הענינים נדון — גדול עלבון-הכותל מעלבון-העלילה.

במאסינה של ניו-יורק מקרה מכאיש קרה — אבל בו במקרה יש יותר טפשות מאשר רשעות, יותר בערות מאשר כוונת מזידים, וכשנמצאה הילדת האבודה, אשר בשלה קם הרעש והתחילו החקירות ראה ראש העיר וראש המשטרה שנכשלו ומהירו לבית-הכנסת של הקהלה היהודית (תשע עשרה משפחות) לבקש סליחה ומחילה על העלבון והחשד, אך בזה לא נגמר הענין וטוב שלא נגמר, החל מן הרב המקומי, שהיה הראשון להחקר ולהדרש, וגמור במנהיגי אגודת הרבנים בארצות הברית, שקמו להגנת כבודנו, היה הכרת-ערך בכל חענין הנבוזה הזה, הרב ידע מה להשיב לאסיקורט פתי ובער וראשי

אגודת הרבנים ידעו כיצד לדבר ולהשפיע. משום שבסתר לבבם היה הבטחון בנצחונם. הם ידעו כי באמריקה אין מקום לעלילות טפלות, שזמנן עבר, וכי גם השלטון וגם דעת-הצבור יתעוררו ויסייעו לזה, נעשתה תיכף חקירה ודרישה ראש העיר כתב מכתב, שישאר זכר לדורות יבוא ואזהרה למעלילים, עתה כולנו מקווים למאמינים, שעוד לא ישנה דבר זה באמריקה.

לא כן עלבון-הכותל, שם לא ענין של טפשות ובערות, אלא ענין של רשעות והתעללות — בנו, בנפשנו ובכבודנו, אנו רואים ברור, שהממשלה האנגלית נעשתה כלי-שרת בידי מסיתים ערביים, הסכסוך החל עוד לפני שנתיים גם אז התנעלו על המתפללים, אך בזה לא אמרו עוד ד"י, ערכו טבח ומאה ושלשים נפש מישראל נהרגו על קדוש השם, ומה עשתה ממשלת אנגליה? כלום, צעקנו ואיש לא שמע, מחינו ואיש לא ענה, כואב לגרד את הפצעים, אך מה אפשר לעשות, שוב מתנפלים, שוב מכים ושוב רוצחים. לסלע-המחלקת — הכותל-המערבי, שריד מחמדינו מימי קדם . . .

שני עלבונות גדולים וצורבים ירדו עלינו בבת-אחת, את האחד השיבנו אחר בכבוד ובעוז ונצחוננו — נחמתנו, ולשני, שהוא חריף יותר ועמוק יותר ממנו תלוי גורל מאה וחמשים אלף נפש מישראל — טרם באה התשובה הנכונה והקולעת.

אותות ומופתים

בימי נאנץ ודוקא הי' הדבר רגיל וטבעי, יום-יום ראינו מעשי-אלמות וטרעות הנערכים על-ידי סרחי-הנוער, הלא הם הסטודנטים, ומואשינגטון, בירת אמריקה יצאו מכתבים ארוכים וגמלצים, כתובים על-ידי השגרירים הרומאניים שם, תעודת השגרירים האלה היתה לסהר את השרץ שלהם בק"ן טעמים ולקנות את לב היהודים באמריקה, שלחם השטעה גדולה בכל העולם כולו, באמרי-שפר, קרה אמנם, למשל בשעת הפרעות בגרויס-ווארדיין, שהסטודנטים לא חסו כלל על כבוד השגריר הרומני ועמלו, והיו מוקיעים את השרץ שבהם במעשי-גוולה חדשים לבקרים אך כל זה לא איכסת להם, אמרו או, שכלמי חוץ ולעולם הגדול צריך להראות בתור עם של תרבות אנשים, אבל כלפי פנים, כל דבר אסור יעשה בגלוי ובסתר.

ומה מפליא הדבר, שהקאנזולים שלנו באמריקה, אחוז בזמן האחרון בשיטה אחרת לגמרי ומעשי חרטה לא יזכרו ולא יפקדו,

הקאנגרס היהודי באמריקא קבל מכתב מאת ה' נאנץ, מי שהוא קאנזול רומניה בוואשינגטון, ובו הוא מודה כי אמת ויציב, יש אנטיסעמיטים ברומניה, ירוד הנוער, תעלוליו ידועים ואין צורך עוד לגרר אותם, אבל . . .

ודא עקא, לפי דעת ה' נאנץ היהודים אשמים בכל האסון חצפוי להם במאראמקראש למשל — הוא אומר — הרומנים מלידה ומבסן בוועים ממש פרעם, העור שהיהודים הולכים ונתעשרים מיום ליום.

אין מן הצורך לחזור ולשנות על דברים הגלויים וידועים לכל, יהודי מאראמאראש נמלטים על נפשם ויוצאם בסך הם ובני ביתם מי לארגנטינא, מי לבראזיליע, מוכנים ומוזמנים הם בכל רגע לנסוע אפילו מעבר להרי-חושך, ובלבד שתמצא שם פרנסתם, אך נקודה אחרת ישנה במכתבו של ה' גאנל הראוי' לחשומת-לב.

כי בימי ממשלת בראזיאנו ואווערעסקו מצאו עוד לנחוך לכל-המחות להכחיש את העובדות, וכעת תחת השלטון הדעמאקראטי, בא-כח הממשלה מצדיק עליו את הדין.

ה' גאנל מבאר, כי רק את דעתו הוא מכיע, **יוכל היות** אם יתפטר משרתו נדע, שהממשלה שלנו הדעמאקראטית תדין, לכך חובה את הבריונים של קוזא, והיא תעמוד לצדנו.

כי ממשלת מאניו היא התקוה האחרונה של כנסת ישראל, בגלות רומניה ואנו רוצים להאמין שתקותנו זו האחרונה לא תהא נכזבת.

ווין הוורדת

יורדים היהודים בוויין מנכסיהם הרוחניים והחמריים, לאנטיסעמיטיזמוס יש עויין שם יד ושם, העירוניים והסוחרים מכיטים בעין רעה על הסוחרים היהודים, כך נתקבלה אחלטה במועצת הסוחרים בוויין, לזרוש מאת הממשלה שתכבד את ידה על הסוחרים הזרים (היהודים) ולהכביד עליהם את קבלת השטאטאטסבירגערשאפט האסטריי, כיון שהמוסר המסחרי שלהם זר למנהיגים המסחריים של הארץ וכו', בין חברי המועצה יש גם יהודים, ולא רק שלא הרימו קול כלפי ההאשמות המעליבות נגד אחיהם אלא שנתנו את הסכמתם להחלטה הזאת.

והנה מה שכתוב על חיי היהודים בוויין ב-נייע וועלט (גיליון 39).
המראה שהיהדות בוויין מגלה לעין, מטיל יאוש, הסטאטיסטיק והקראנטיק המקומי מראים במספרים את הירידה המוסרית והחמרית של יהודי וויין, נגד 128 לידות בחודש יס-296 מקרי מות ושמונים וחמשה מקרי המרה, היין הוא חפץ הקיום וכח הקיום של היהודי? חדלדול הוא הופעה של כל יום הרשימה של פושטי הרגל היהודים ארוכה, מתרבים המאבדים את עצמם לדעת, ועל כולם, בכל הזדמנות של משחק קלפים ומחולות ביום ובלילה, אתה מוצא יהודיות, אמות, בנות, נשים מגיל שבע-עשרה עד גיל הששים, מכל המעמדות והמשפחות, ואין אלה מקרים בודדים, מספרם מגיע לאלפים, ומה על מצב הבית המשפחה, בתנאים אלה? נהרסת המשפחה היהודית, מפני זו בשקפת לגו סכנה גדולה, ודאי היתה אחרי כל מלחמה תקופה של שגעון והתקררות, אבל ליהודים היה מגן — תורתם ואמונתם, עתה באין אמונה, תקפו אותנו הגלים הוירדניים. ציור זה נותן לנו מושג על המשבר הרוחני חקשה העובר עכשיו על יהודי וויין.

חסרה להם האמונה — הם מודים — זו הנקודה היהודית, והם יורדים פלאים — וחבל על דאבדין . . .

מרכז התורה מעבר-לים

הישיבה הגדולה על שם ר' יצחק אלחנן בני-יורק רבתי הולכת ומתפתחת ב"ה מיום ליום. בחזק מוסד חשוב ונעלה זה יהודי אמריקה מראים לדעת כי יש להם תפיסה ויש להם היקף וכי חוש היהדות הבריא עוד חי ושוקק בנו לפיכך אנו מקווים כי מוסד זה, שהרבה כח ומרץ, הון ואון הושקעו בו, ישמש לא רק מקום תורה ויראה ודעת, כי אם גם מרכז פעולה חנוכית ולמודית ואמילא — גורם חי ומעורר כבוד.

המדה וההיקף, שאנו רואים בישיבה זו, מעידים פעם יתרה על רעננותו של הישוב היהודי בארץ ההיא אחיזי מכים שרשים בעולם החדש וחושם הכריא מצווה להם לבנות בנינים גדולים ונהדרים לתורה ויראה ודעת ולתמך בהם ישיבת ר' יצחק אלחנן הפורחת — תעודת-בגרות ועשירות היא ליהודי אמריקה, לואי ימשך ויחיה בהם גם להבא החפץ הזה.

צורך השעה

נזדמן לי בזמן האחרון לשמוע מפי אנשים חשובים הדואגים לחינוך בניהם את האנחה הזרה.

— המלמדות ירדה סלאים, ובנינו, הוי, נשארים בורים וריקים, וכמה מעציב הדבר, כי באנחה גרידא חושבים ההורים לצאת ידי חובתם ובהרבה ערים נקבע כמעט לדורות, שהמלמדות היא רשות הרבים, ומי שנסה בכל הפרנסות בלי הצלחה רבה, לבסוף באין ביריה, נעשה מלמד תינוקות ואין חילוק, הכל זוכין מן ההפקר.

וכזאת היא גם המשכורת . . .

ולאו מקרה היא, כי בעת ובעונה אחת נתעוררה בגליציה שאלת החדרים, כפי שמודיעים כתבי-העתים רבים גאספים שם יחזו ושואלים ודורשים בהלכותיה, כפי הנראה, רוצים להכניס תקונים בענין החדרים, וכמה מהם רוצים לבטל לגמרי את "החדר" מן הנוסח הישן.

כאמור, נתגלע הריב והצדדים מתוכחים ביניהם, והנה קול בא ממחנה חופשים וכל העם עמד כנדהם.

— רבותי — קורא החפשי בדעות — אל תגעו בחדרי ולמלמדי אל תרעו! אם תבטלו את החדרים מבטלים אתם את התורה, את הרוח הקודש אשר עמד עלינו כחומה גדולה ובצורה בכל עת ועידן, בית-חרשת לנו, בית אריגה היא, אשר שם יארגו את החוטים ואת הסתילים הדקים אשר בהם היהדות תוסד, וחדר שמו.

החדר הוא צר ומוזהם, אתם אומרים — ומדוע רבותי, מדוע לא תשימו לב להרחיב את גבולותינו ולנקותו ולטהרו? מדוע לא תדברו על לב העם השכם ודברי, להוסיף למלמדים שקלים אחדים על משכירתם, למען יוכלו העשוקים האלה עמוד, ולמען יוכלו למסור את התורה ואת היהדות על יד בניכם הקטנים בריח ולא בצער, בכבוד ולא בבושה, ובכלי מפואר!

מלמדינו אינם מלמדים להועיל ואת דרכי החינוך לא ידעו — כן אתם אומרים, והמלמדים אשר בקרב יתר יושב הארץ הם ילמדו להועיל, אם הם את דרכי החנוך ידעו? קיבלני עליכם נרגנים שאתם כותבים ומדברים דברים כאלה, האם לא הצחוק הוא לשמוע? — עינינו רואות, כי המלמדים אשר לנו מלמדים את תלמידיהם ומוסרים את התורה מפה לאון, ותורתם אשר בחוך מעיהם עולה ויוצאת דרך הפה ונכנסת אל לב התלמידים דרך האון, והיתה גם להם לתורה בחוך מעיהם הם.

עלינו להרים את המלמדות לגובה הדרוש, גם להכשיר אותם להוראה, לתת למלמדים משכרת הגונה באמת, ואז חנוך בנינו יהי בטוח ומסור בידים נאמנות. אלה הם דברי מנהיג מן הצד השמאלי, וראויים הם לצינור, ולרגלי פילמוס זה מי יתן ויתעוררו גם יהודי טראנסילוואניא, וידאגו להטיב בימים הקשים האלה את מצב המלמדים.

אנו דורשים מאת קוראינו שיביעו את דעתיהם, ואנו נותנים מקום בגליונותינו הבאים לכל הצעה הבאה בנידון זה מתוך כובד ראש שאלת המלמדים והחנוך היא כעת שאלה בוערת, ממנה תלוי כל קיומנו תקותנו חוקה שקברניטי היהדות הטרַאנסילוואניא יתיחסו לה בחבה ותשומת-לב.

יתבררו ויתלבנו הרברים

בשנה שעברה חשבנו עוד, כי אין צורך להרעים ולתהרע בסומבי, כי לא תהי' למשחית שליטה במחננו, כי הסכסוך שנתהוה בגרויס-ווארדיין בקשר עם ועידת "תומכי ישיבה" יסודר מאליו והכל יבוא על מקומו בשלום.

אך לשוא מחבל הקטטות והמריבות עושה את שלו, הענינים הולכים ויגעים מיום ליום וחבילת האַרְטאָדאָקְסִי הטרַאנסילוואניא עתידה חלילה להתפורר.

מה הוא כעת מצב הדברים? אין כמעט בכל טראַנסילוואניא קהלה קשנה או גדולה בלי "מחלקת" ספרדים ואשכנזים, אַרְטאָדאָקְסִים מצוינים ואַרְטאָדאָקְסִים פחותים, רב ודיין, שו"ב, וש"ץ, בית-מדרש עם גבאות חברת "סומך נופלים" עם גשיאות, אלה הם בכלל סלע המחלקת, הללו מודים בהקאנצליי והללו כופרים בה, — ובנתים אין איש שם לב, כי אובדים אנו מעמד אחר מעמד, כי יורדים אנו פלאים הן בחומר והן ברוח, וכנסת ישראל שבטרַאנסילוואניא דמתה לצאן בלי רועה לספינה בלי קברניט.

ומאידך גיסא/ בכאשרא חיי היהודים תלויים מגד/ ע"ס הצעת הרה"ג אב"ד מווישוי שליט"א מתאספים ראשי הקהלות במרמרוש לטכס עצה/ איך להתגבר של המכשולים/ הקהלות היותר גדולות אפילו לוחמות קשה עם המשבר/ כי באו מים עד נפש/ מוסדות הצדקה שלנו הולכות ונתדלדלות.

ובשעה קשה זו אנו שואלים מאתכם/ בני עם חכם וגבון/ היש עוד מקום לקטטות ומריבות? בשעה שהיהדות החרדית לדבר ה' לוחמת קשה עם קיומה מבקשת את נתיבתה באפלה/ היש מקום למחלקת?

מורי העם ומדריכו? בידכם נתון גורל היהדות החרדית בטרנסילוואניא קראו לאספה את מנהלי הקהלות הארטאדאקסיות/ ואתם/ נדיבים/ חכמים/ צדיקים/ גאוניים/ תשפכו אור על דרכנו הנפתלה.

לאספה ארטאדאקסית זו אנו נושאים עין בצפיה ולב בתוחלת/ כי רק על-ידה נדע לזעזע את שטח חיינו הצבוריים ורק בכוחות מאוחדים נוכל לצאת מן המצר.

על אספה זו מוטלת החובה לתת פתרון לשאלת הקהלה/ החינוך/ ההגנה נגד הגזירות החדשות/ ועל כולם לברוא את האחרות הדרושה כל-כך.

ואספה זו תתכנס במקום האפשרי/ כי אם לא עכשיו/ אימת?

במדבר

מסילות חיים

ילקוט וידבר ה' אל משה במדבר סיני
וש"ה הדור אתם ראו (ירמ' כ"ב)

האדם אשר תורת ה' נתולתו וקיום מצותי/ המה משאת נפשו הנה הוא יפנה עורף ויתן כתף סוררת/ לכל זרמי הזמן אשר יעמדו לשטן/ לו להפריעו מקחת חבל בנעימים בין הוגי דת תוה"ק/ כי כל פגעי הזמן והמון גלי התלאות אשר יסובבוהו לא יניעו את לבבו להרתיע אחר/ רק עומד נכון על כן איכותו/ על בסיס יהדותו/ ועל מסד אמונתו ותורתו בלי יוזו ובלוי ינוע ברוח החליפה והתמורה המנשב בעולם/ כאשר כן גם עם בני שיצאו ממצרים כסו את עיניהם הארציות והלכו אחרי מנהיגם במדבר/ לא מקום זרע מבלי לראו משוד וכפן שירט לנגדם/ ואך שמו בה' מבטחם ועליו השליכו יתבם כי ימינו תתמכם/ חסו בזרוע עוזו כי ימציא להם די מחייתם לכלכל את נפשם כמאה"כ לכתף אחרי במדבר בארץ לא זרועה/ לא נסוגו אחור/ לא פחדו ולא רהו פן יחסר להם נפשם ברעה תתמוגג/ רק בטחו בה' ובישועתו/ ותעודת האדם עלי חלדו כ"כ שישים עצמו הפקר כ"מ מדבר/ לבלתי חת משטף מים רבים אלו גלי המכשולים אשר יתייצבו לנגדן להפריעו מעבודתו עבודת הקודש/ אך בה' ישים מעוזו ויתנוצצו בקרבו נצוצי תקוה עדי יופיע גוגה אור הצלחתו.

והיינו דרמו לנו הכחוב אשר לפנינו במדבר ירצה כי מהיות ישראל במדבר יצא לנו מיסר השכל להורות לעם חושי לבב שישלטו על עוכרי העת וזרמי הזמן הוא הקטף השודד אשר פי ההמון יקבנו בשם "רוח העת" ואל יוליכו אותם שולל דברי שוא ותפל לאמר כי איך יוכל לאסוף תורה וחכמה אם על פת לחם יפשע גבר ומתמרר הוא בין החיים והמות אם לא יעסוק ביישובו של עולם ועיניו כלות וצופות איך יכלכל נפשו לעתיד כי הלא נראה עת צאת ישראל ממצרים הלכו אחרי מנהיגם בארץ לא זרועה מבלי לדאוג על אחרית דבר ועל "העתיד" זאת ישים האדם אל לבו ולא ירתיע אחר גם הוא מתוה"ק מחמת המציק פן יחסר לחמו אך ישים עצמו "כמדבר" ונאמר בזה מחכם אחד על המאמר: תיפח רוחם של מחשבי "קיצין" הדואגים אך על קץ ותכלית בניהם מח תהי בסופם במצבם החומרי ובעבור זה אדיר כל חפצם אך להלעיסם בגשמיות וימנעו מהם כל מזון רוחני. הגה כי כן שפיר מישך שייך להכא האי קרא דירמי' שאמר להם "הדיר אתם דאו' וכו' שזה קאי על צנצנת המן (עיי' רש"י שמות ט"ז עה"פ קח צנצנת אחת וכו') למשמרת (לדורותיכם) בימי ירמי' שהי' מוכיחם למה אין עוסקים בתורה והם אומרים מהיכן נתפרנס הוציא להם צנצנת המן ואל' ראו דבר ה' "שמעו" לא נאמר אלא "ראו" בזה ונתפרנסו אבותיכם הרבה שלוחין למקום להכין מזון ליראיו ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וכו' ותלמוד תורה כנגד כלם כי אך ע"י התורה יגביה עוף על כנפי הרוח להיות כאחד מצבא מרום במרום והוא התכלית הנרצה שאל"י ישאמו כל אנשי הרוח.

חיים מנחם גיגצבורג

בהגה"צ אבדפ"ה סטאראוינעץ שליט"א

מסורה (הובא בבעה"ט) וזאת עשו להם וחיו ולא ימיתו.

וחיו את בניהם וישבו (זכרי' י').

חובת האדם השלם שלם לה' ולתורתו ואשר ישאף לרוח אלקים חיים לאור האור חיים הנצחיים עת ירדו וישן את שנתו שינת כל חי ונפשו תשוב אל האלקים לחסות בצל שדי ולהתענג מפרי כפי' ולשובע בצוחצחות בעולם הנשמות ובכ"ז לא יסוף שמו ויעמוד גם פה בעולם השפל יתהלך בין החיים אשר חיים עודנה ולא יכרת מעין כל חי לזרוע זרע האמונה ולטעת נטעי נאמנים בלב צאצאיו על שדמות התורה ולהטיף נטפי היראה על חלמי לבכם להיותם שתולים בבית ה' ובחצרות אלקנו יפריחו ואז כעבד ישאף צל וכשכיר יקוה פעלו מנטיפותיו אשר נטע בגן ה' תוציא פרי למכביר ותעשה חיל בשדה התורה והיראה ואז אך אז יגיל אבי צדיק וישמח בו כי נתמלאה סאת אשרו ויאכל פרי מעלליו אשר שתל בגן עדניו וגם אחר אשר פשט את אדרתו החומרי נפשו מתהלכת בין החיים וזכרו לא יסוף לעולם כמ"ש וזכרו לא יסוף "מזרעם" שלא יאבד שמו וזכרו ולא יכרת מבין החיים "מזרעם" אמ' הפיוח רוח חיים רוחניים באף צאצאיו יוצאי ירכו רוח דעת ויראת ה' אשר נשבה מבין סעיפי עץ החיים תוה"ק למנוגם

למוגגם ברביבי חכמת התורה ולהאציל עליהם מרוחו. כי אז אש תוה"ק תוקד בלבבם ואהבתם תקנן בנפשם, וגם אחר ששב נפשו לחזות בנועם ה' מתהלך הוא בין החיים ואשו לא תכבה כאשר חכמים יגידו (תענית ה') יעקב אבינו לא מת וכו' מקרא אני דורש אל תירא עבדי יעקב וכו' זאת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. אף שנפשו שבה לאלקים וגופו לקברות הובל לא מת מיתת עולם, כי השריש התורה והמוסר בלב זרעו להחיותם חיי הרוח ופרי מעלליו המה יוצרי נשמת היהדות העתידות, וכל עוד יארכו הימים עד בלי ירח לא ימיש מעשות פרי, ועל ידם חיה נפשו עודנה ומה "זרעו בחיים" כל עוד שיוצאי ירכו לא פנו עורף לתורת ישראל סבא ולא נתקו מוסרות אבותימו וחיים חיי רוחניים. אף הוא "בחיים" גם רוח אביהם חיו יחי' עמהם פה עלי תבל וחלקו "בחיים".

וזאת תורת המסורה וזאת עשו להם "וחיו ולא ימותו" מיתת עולם וזכרם לא יאבד מבין החיים "וחיו את בניהם" חיים הרוחניים בהתאם לרוח אביהם ואש אהבת ה' ושבביב האמונה מאתם לא תכבה "ושבו" כי אז שבים המה ומרחפים פה עלי אדמות עולים ויורדים נצח יחיו יעמדו ויתקיימו ונפשם מתהלכת בין החיים אשר חיים עודנה.

מהנ"ל

נשא

הגאון מו"ה זאב פיקסל זצ"ל נייעשטאדטל

בגמרא אמר ר' שמעון הצדיק מימי לא אכלתי בשר נזיר טמא אלא מא בא אדם א' מן הדרום ראיתיו יפה עינים וכו' אל מה ראתה להשחית שערך זה נאה אל רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות סים מן המעיין ונסתכלתי בכואה שלי ופחו עלי יצרי ובקש לטרדני מן העולם אל רשע למה אתה מתנאה בעולם שאינה שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאנלךך לשמים (נדרים ט')

נראה בכוונת המאמר עס"מ שנהלקו המחקרים עם חכמי ישראל, ודעתם שהאוישר לא יגיע להאדם ע"י הפעולות ומעט כמו ע"י המשכלות, כי הפעולות אינן אלא ע"י הגוף והגוף אין לו אושר כי ינוע אדם ואיו, והמה כוסרין בתחיית המתים, לא כן עמנו אנהנו עם בני הסאמינים כי ע"י המצות יגיע אושר להגוף לעמוד בתחיית המתים וכמיש אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם והנה גם הגוף יוכל להשלים א"ע להיות שליט בכח האוחז ולכך יש לו קדימה נגד ברואי מטה אשר המה בעלי הומר, ואם ה' כונת העליון רק להשלים הנפש למה נתחברה הנפש עם הגוף, ומה לה להנפש להיות מדורה עם בשרה, הלא טוב לה שבת בבית המלך העליון ולהשביע בצחצחות נפשה ממקור העליון, ומה לה בעולם שאינה שלה, מה אפוא נשפוט בצדק כי הנשמה ניתנה באדם להשלים גופו ג"כ ע"י פעולות מועילות, ולכך אמר דהעיה (תהלים קיט) גר אנכי בארץ ר"ל להיות הנפש כאן גר בארץ נכרי בעולם שאינה שלה ע"כ תכליתה קיום המצות לכן בקש

אל תסתור ממני מצותך למען לא יחטא המטיה — והנה האיש הזה היה אחר מן החכמים וז"ש בא אדם א' מן. הדרום עיר הרוצה להחכים יוריס, והנה הנף נמשל לעיר כמיש עיר קטנה וז"ש רוצה הייתי לאבי שבשמים. בעירך דהיינו ישמחתי מדרך הנף לעבודתו ית"ש, והלכתי למלאות מים מן. המעיין. התהלכתי לעמיק במושכלות ונמחלתי. כבואה שלי היינו ינסחכלתי ישמחתי עיוני בתכלית הנף אשר ימיו כצל עובר ופחו יצרו עלי ובקש למרדני מן העולם היינו שהי שכלי נטה לדעת המתפלסים אשר ישימי האושר רק במושכלות באמנם הנף בלה ונספר אינו עומד בתחית הכמים וא"ל ראיות מבריות לפתור דעה זו. רשע למה אתה מתנאה בעולם שאינה שלך אם כצד הנפש מה לה פה בעולם שאינה שלה, ואם מצד הנף במי שהוא עתיד להיות רמה והולעה וא"כ למה ניתן השליטה להאדם על כל כרואי מטה אע"כ שהאושר הוא לנף וע"כ מתיס יהי א"ל ולכך ראוי לו להיות שליט בתהומים מצד ימשילים ניפו שלא ילך לאכזרין ולכן אמר העבודה שאנלחך לשמי' דהיינו שאהפך החומר לצורה ואעסוק בנופי רק במצות אלפי השמים.

בהעלותך

מדרש והאספסוף אשר בקרבו התאו תאוה אלו הסנהדרין שנ' אספה לי שבעים איש אפ"ל בהקדם דברי המגיד הקדוש מוהר דוב ז"ע דאם הצדיק פוגם רק מעט ואף גם במחשבתו אוי עלול הדבר שעי'ו יפגמו המוני אנשים בפועל ובמעשה ואם הוא פוגם בשוגג מתגלגל הדבר שהם פוגמים שוב במזיד והדברים ידועים וכוה פירשן אשר נשיא יחטא לאשמת העם הנשיא כשחוטא עונשו גדול לא רק כשכיל חטאו שפגם בנפשו כי אם שבגינו חוטאים גם שערת המונים הפשוטים שבעם ובאמצעותו כגיעים הדברים לידי כך עד שמתלשל הדבר עד להמונים ואם הוא חטא רק בשוגג קשה הדבר שההמון לא יפשעו במזיד ובאשמה וזה אשר נשיא יחטא חטא בשוגג אבל התוצאה מזה הוא לאשמת העם שכשכיל זה חוטאים הם באשמה ובוה מפרשים המשנה באבות ששגגת תלמוד עולה זדון שמה שהתלמוד עושה בשגגה גורם שתיעשה הדבר הזה אצל אחרים בזדון.

כעין זה קרא לאבותינו כמדובר בשעה שנתעורר בקרבם האינסטינקט של בשר החטאה, בראשית כל דבר התרקמה מחשבה זו במוח של זקני העם אצל הסנהדרין והם התאו תאוה אבל הם התאו רק בקרבם ולבא לפומא לא גליא אבל מתוך כך הביאו הדבר שבני ישראל אמרו בפירוש וזה כוונת חמדרש והאספסוף אשר בקרבנו התאו תאוה אלו הצדיקים וסנהדרין וישיבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר כי הם כבר תבעו כסה ורצו לגשם חאזותן בפועל לא רק בקרבם.

ליבוש בער האלפערט בארשא

שלח

הגאון מו"ה יצחק קונשטאדט זצ"ל ראדויק

בפסוק עלו זה בנגב ועליכם את ההר וראיתם את הארץ מה הוא יל"ס בהקדם ביאור המדרש והנה טוב מאוד זה המות ויבואר גם סוף המקרא מה שגמר אומר ויהי ערב ויהי בקר יום הששי כי האיש הנלבב חרד לדבר ה' חטאתו נגדו תמיד וכל ימיו בתשובה על עונותיו אשר עברו עליו יחיש מפלט לו להמלט על נפשו עוד בנערותו בשחר טל ילדותו לא יתמהמה ולא ימתין עדי קרב קיצו ימי סקודתו כי יום המות נגד עיניו מיום הולדו כמ"ש אשרי "איש" ירא את ה' כשהוא "איש" עודו באביו בתוקפו וגבורתו ואם ככה הוא עושה אזי לא יחית ולא ירתיע מיום סקודתו ועוד חגיל נפשו ותשחק ליום אחרון ובשמחה וגיל יעזוב את עמק הבכה להיות נטשו שוכנת בטרומים ובצל שדי תתלונן וז"ש והנה טוב מאד זה המות כי האדם השלם אשר בכל יום למות מחכה הלא הוא לא יפחוד מאימת מות נפלו עליו ועוד טוב הוא בעיניו להתענג מנועם עליון כי ויהי ערב ויהי בקר ר"ל ימי הילדות ושחרות המה לו כמו עת כי קרב עתו להעריב שמשו ובכל חליפות עתותיו ובכל משך שנותיו אך אל יום "הששי" עיניו נשואות להכין מערב שבת ליום שכלו שבת וזהו גם הימון במאה"כ ויהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל כי עוה"ז נדמה לאהל דירת ארעי שהיום כאן ולמחר נוטה אהלו במקום אחר כן המה ימי חיינו כאהל נטוי על ימים אחדים אבל לא רבים יחכמו לא ידעו ולא יבינו לשים על לב עדי ינטו צללי ערב ושחה לעפר נפשם ורק אז כאשר כבר הגיעו ימים אשר אין בהם חפץ אך אז ישיתו לב לזכור אחריתם וכי סופם לעפר והעידה חוה"ק כי יפה כחו של יהושע שגם בעודו "נער" בימי בחירתו לא ימוש מתוך "האהל" לא מש מזכרוננו ידועה זו שהוא רק כאהל נטוי לשבת — והנה ימי הבחרות המה ימי עליי וימי הזקנה ימי הירידה כנורע וז"ש עלו זה בנגב כי הרוצה להחכים ידרים ועליתם את ההר עוד בימי עלייתכם ולא ערבה עוד שמשכם תעלו למרום הר קדשו לראות את הארץ מה הוא לאן אתה הולך כי עפר אתה ואל עפר תשוב.

קרח

הגאון מו"ה מנחם צבי ראזענבערג זצ"ל אבדק"ק ס' נאדיפאלא לכן עתה וכל עתך וכו' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו יל"ס עפ"י מהעיר הרמב"ן ז"ל שצ"ל מפ"מ לא נזכר אהרן בכל הפרשה זו דקרח והיא באמת תמי' רבתי כי מהראוי ה' שאהרן יכנס בעובי הקורה לתווך השלום ונראה י"ע כי המחלוקה ה' על הכהנה כפרש"י ז"ל ע"פ ובקשחם גם כהנה לזאת היו ידיו אסורות מלעשות מה בדבר השלום והוא ע"ד אומרים אין חבוש מתיר עצמי מבית האסורין ולבאר הדברים בטוב טעם ודעת אסתחא במשל סי כי ענין השלום על דברי ריבות בשערים נדמה לרופא אשר יבוקש להמציא מזור ותעלה לחולה במחלת

במחלת הגוף, כמובן כי לא כל אנשין שווין וישנם בזה מדרגות שונות כי כפי ערך כאב המחלה ומכתה ככה הוא דרישת הרופאים כי למחלה קטנה ומיחוש בעלמא המצוי בכל זמן ועידן יפיק רצונו רופא כל דהוא, ואם מכתו אנושה או ידרוש ברופא היותר מומחה ואם המחלה כבדה וגברה עד מאוד עד אשר הגיע לשערי מות ואין תרופה לטכתו או ההכרח יאלצוהו לפנות אל הרופא היותר מצוין ומומחה לרבים באחד המדינות והוא ברוב חכמתו וחריצותו ימציא ארוכה ותעלה למחלתו וקרובתו ישועתו לבא. אמנם מה יעשה הרופא הלז שאין דוגמתו בכל המדינות אם יקרה מקרהו שהוא בעצמו יחלה ויסתכן במחלה כזו עד שאימות מות יבהלוהו וסכנת נפשות מרחפת על עצמותיו, הלא אבד ממנו כל תקוה ולפניו נגעלו שערי הישועה כי אנה יפנה לעזרה. ככל החיון הזה הוא ממש ענין המחלוקה והשלום, כי תעודת הכהן והשמרתו להשקט הריב כי יהי בין אנשים ולחזוף השלום, אולם אם אש המחלוקה גדלה ורבה ותבער במחנה והבערה ללהב יצאה עלינו לדרוש ברופא חיות גדול והיינו בכהן הגדול מאוזן והוא בחכמתו ישקט ריב וישגית מדון ומה גם אהרן הכהן הגדול אשר נחתם בטבעת המלך להיות עמוד השלום כמאמר הכי בשלום ובמישור הלך אתי בודאי שכחו יפת בזה ואיין לצייר מחלוקה בעולם שלא יהי בכחו לתווך השלום הנה כי בן יקשה מדוע אסוא גבי מחלוקה זו דקרח לא עלה בידו לפעול השלום, אמנם יען כי המחלוקה היתה סוכבת על אהרן דייקא, לזאת לא הי' עוד בידו לעשות דבר. כאמור: והנה משה רע"ה הכין מעמד המחלוקה כי ברע הוא וכי גם אהרן אין בכחו לפעול מאומה להשקט הריב יען כי עליו יסובבו הדברים וז"ש אתה וכל עדתך הנועדים, על הי'. ר"ל ידוע תדע כי היא מחלוקה נוראה אין למעלה הימנה על הי' ועל משיחו, ואין מציאות בעולם להשקיטה כי אנכי הרואה כי גם אהרן אינו נחשב כאן לכלום וז"ש וואהרן מה הוא והסבה לזה יען כי תלינו עליו דייקא ממילא ידיו אסורות ואין בידו לעשות דבר.

מלוקט

אתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבודתם עבודת מחנה אתן את כהנתכם, הן ראינו אצל כהני אומה"ע כי אך כאשר ישימו המשרה על שכמם ונזר עטרה על ראשם ביד חזקה ימשלו על העם העוטרים אותם, לא כן שלומי אמוני בני הכהנים שלוחי דרחמנא שפתי כהן ישמרו דעת ולא ישתורר על העם חלף עבודתו עבודת הקודש ועבודתו הוא רק דרן. מונה בעלמא מבלי קחת שבט מושלים בידו עבור עבודתו, ואן גבאו אל הקודש פנימה לשרת בשם ה' הוא ראש וראשון וכי לכל דבר שבקדושה אבל בצאתו החוצה כעם ככהן לא יבקשו גדולות למו. וזה שהזכיר אתה ובניך אתך לא תטלו גדולה לעצמכם לעמוד בראש למשול בקרב חבל להיזכותם ממלכת כהנים אבל תשמרו כהנתכם, לכל דבר המזבח דייקא ולמבית לפרכת בהיכל הקודש פנימה ועבודתכם תהי' עבודת מתנה בלי שום הנאה עצמי ולא תלבשו גאה וגאון להראות תוקף תפארתכם.

חקת

הגאון מו"ה יונתן בנימין הכהן דומ"ץ דק"ק סעליש

בפסוק וכל כלי פתוח נמסר במסורה ג"ס גרונם רוממות אל בגרונם לא
יהגו בגרונם קבר פתוח גרונם יש לשלב הסמיכות בהקדם מה שביאר
מין הבעש"ט זי"ע מר"ל (ובחס) איהו עבודה תמה כל שאין אחרי עבודה
כי על האדם לעבוד עבודתו עבודת הקודש בכוונה זכה ורצוי בלתי לה לבדו
ולא ישים מגמתו לשום תועלת גופני והנאת צדדי אמנם האדם באשר הוא
אדם מטאט יצרו הסוער בקרבו גם שאון גלי טבע חומרו אשר יהמו יחמרו
בתוכו יטרדו ויעצרו מלפעול פעולות זכות ובהירות מלעלות על גטי מרום
הר השלמות הנרצה אולם אם יצטייר האדם בלבו כאלו כבר הגיע עת
פקודתו ועוד מעט והוא לקברות יובל ויראה השחת לזבול לו חנה כי כן
עבודתו זו ומעשה המצוה שהוא עושה הוא ברגע אחרונה שבימי חייו ולא
יעבוד עבודתו עוד אם זאת ישים אל לבו או גלי תפונה יסקל אבן כל נטי'
דעה מחומרו ותכונותיו הגופניות להטותם שכם אחד לעבודת משא ההשתלמות
וזהו אומנם איהו עבודה תמה בשלמות הראוי אם יעלה על זכרוננו שאין
אחרי עבודה רק זו הוא אחרונה שבחייו ומעתה זאת תורת המסורה רוממות
אל בגרונם באופן זה ירוממו ויעריצו כי עוד לא יהגו בגרונם ולעיניהם יהי
כי קבר פתוח גרונם גם בעת ישמיעו שיד ושבחה בגרונם קברים נכון ופתוח
לעניהם ואם ככה המה עושים או לבם נכון ובטוח שלא יחטאו המעשה.

בלק

הגאון מו"ה יצחק קונשטאדט זצ"ל ראדויץ

מה טבו אהליך יעקב משכנתך ישראל הנה חדישים מקרוב באו כל עבודתם
את ה' רק בבית קדשנו מקדש מעט והיכל ה' בניהם באומנם שרק שט
כבוד ה' חוסף ומחוץ תשכל במ חרב המינות יתקן מעליהם מוסרות היראה
אמנם שקר בימינם ועלינו לדעת כי מלא כל הארץ כבודו ואמר אדוננו החסיד
(תהלים כ"ד) שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם אך אז יתנשאו שערי
המקדש למעלה ראש אם גם פתחי עולם המה הפתחים אשר בהם יצא אדם
למעול ולעבודתו עבודת חוץ גם המה ירומו על והמעין היוצא מבית
קדש יסקה גם פרי מעשיו להוסיף תבואתו קודש הילולים לה' ואמר עוד
(תהלים צ"ג) שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו ירצה שהשתולים
והנטיעות שאנו נוטעים בבית אלקנו ובחצרותיו אך אז יעשו פרי תבואה אם
יפריחו גם החוצה והמליצו ז"ל ברוך אתה כבואך שיהא ביחך סמוך לביהמ"כ
אך אז תהי מאושר ומבורך אם לא יהי הבדל רב בין ביהמ"כ לביחך גם
בשבתך בביתך תהי ברגשי קודש באופן שכל ביחך יהי קודש לה' והנה
דר"ל

דרו"ל עה"פ מה טבו. אהליך" דהיינו בתי כנסיות ונקראים אהלים דירת ארעא כי אין שם משכן האדם כי לא בכל עת יבא אל הקודש רק לעתות מזומנות בית אלקים יהלך ברגש לערוך תפלתו ולשפוך שיחו ונדמה לאהל יוצע לימים אחדים וי"ש מה טבו. אהליך" יעקב בלומר מה גדלה מעלתם ומה רבה תפארתם של בתי כנסיות אם גם "משכנותיך" ישראל" אם גם משכנותיך מובטחים על מסד היהדות וחהליכות ביתך הוא על טהרת הקודש או גם כל מעשיך לרומם בית אלקנו המה לרצון כי הא בלא הא לא סגי כאמור.

פנחס

יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה יל"פ כי באמת אם כל עדת בני מתנהגין כשורה או אין צורך למנהל ומורה להם הדרך ילכו בה וכל איש אשר חלק לו ה' חכמה הלא יורהו ויאמר לו לילך בדרך גכוחה קדמך אשור להאיר נתיב בו ילך להוציא יקר מזולל ולא יכשל באזרחות חיים בהם יזכה לחיי עוה"ב וממילא א"צ לנגיד ומצוה אבל אחרי שאנו רואים בבני אדם שמשתמשים בהחכמה ובשכל אשר ניתן להם ממרומים לדברים ארציים וכל רוחם וחכמתם יוצאו להמציא תחבולות ואמצעים בהם יגיעו על נקלה לאכול מפרי הארץ ולשבע בטובה ושחה לעסר נפשם ורוחם ולא ישתמשו בהם לצורך גבוה לדברים הרוחניים להנחותם הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו אי לזאת דרוש מאוד למנהיג ומנהל וכורה דרך לעדתו אשר בתבונות כסיו ינחם וירעם בנאות דשא התורה והיראה וי"ש ה' שאתה אלקים לאותן בנ"א אשר ישתמשו "ברוחם" ויניחם לא אל הדברים השמימיים כ"א לכל בשר" הרוח אשר ישיבם אל האלקים ישתמשו בו רק לדברים בשריים וגשמיים. ע"כ יפקוד עליהם איש אשר יקדיש עתותיו לה' ונחה עליו רוח ה' להוציאם ולהכניאם.

מלוקט

הגאון מו"ה שמואל עהרענפעלד זצ"ל מאטעסדארף

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וכו' בקנא את קנאתי כתובם ולא כליתי את בני וכו' הנה חרכת "בתוכם" נראה כמיותר דהא כבר כתיב בפרשה שלפני זה ויקם מתוך העדה וייל דלכאורה יש להבין מה שאמר ולא כליתי את בני בקנאתי הלא באמת עשה כלי' בעוברי עבירה ומקרא מלא נאמר ויהי' הנתיים במגפה וכו' ולא יתכן לומר דקאי על אלה שלא חטאו כי מה להם ולפנחס וכי אם אחד יחטא על כל העדה יהי' קצף? אמנם נראה כי יצא הקצף גם על הצדיקים שלא הי' בהם אוהו הנטא יען שעבדו כנגד ולא מיחו בעוברי עבירה ובאמת גם הם קנאו קנאת ה' ובלבם בערה כאש חמתם אבל לא הי' כחם יפה כפנחס להוציא מחשבתם לפעולות ידים אבל פנחס חשף זרוע עוזו ללבוש בגדי נקם ויצא בהרב לטושה ובהמה שפוכה ולמען כבוד ה' הערה למות נפשו ובדין הוא שיטול שכרו למדוד לו כמדתו לשכך חרון אף וכעס

כעס מעל בני ישראל היינו הצדיקים העומדים על בני ישראל וממעל להם
יען קנא את קנאתי אשר בתוכם היינו הקנאה אשר הי' טמון בקרבם ובחזירי
לכבם אמץ הוא את לבבו להוציאו לפעולות ימים.

ידיש דייטשע ערקלערונגען

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני וכו'
הנני גותן לו את בריתי שלום. אונוערע חכמים אין מדרש ערקלערען
בדין הוא שיטול שכרו מיט רעכט, דאסס פנחס זייגען לאהן ערהאלטען זאלל.
דיא ערקלערונג קאנן זיין פאלגענד: איין יינגלינג וואָרדע ביא איינען רייכען
קויפמאָן אלס דיענער אריפגענאָממען, בעצאָהלונג ערהיעלט ער נישט, נור זיא
טעגליכע פערפסלעגונג, פיר דיעזעם אַרבייטעטע ער דען גאָנצען טאָג, עס וואָר
איינמאָהל, זיא היעלטען עבען אין מיטע איהערער מאָהלצייט דאָ קאָהם איינע
קונדע אונד וואָלטע איינקייטע מאַכען דער קויפמאָן שפראַך, קאָממע מאָרגען
אָדער שפעטער, וועגן איך מיט מיינע מאָהלצייט פערטיג בין, דער יינגלינג
שפראַך, איך ווערדע דען קונדע בעדיענען, אונד שטאַנד אויף טאָן עסטען.
אונד בעדיענטע דיא קונדשאַפט, אַס אַנדערן טאָג שפראַך דער קויפמאָן צו
דען יינגלינג, איך ווערדע דיר טאָן נון אַן צאָהלען, דען ביזער גלויבטע
איך, דאס עסטען איזט ביא דיר זאָ געאַכטעט, זאָ ווערטפאָלל וויא באַאָרע
בעצאָהלונג, נאָכדעם איך נון געוועהן, דאסס דוא דיא גוטע מאָהלצייט טער-
זיימטעסט, זאָ האַסט דאָך דאס עסטען פיר דיר קיינען גראָסען ווערטא, אונד
פיהלע איך מיך פערפסליכטעט דיר צו האָנאָרירען — וויר מענשען זינד הקב"ה
פיר דען אונז פערליעהענען לעבען צו גראָסען דאנקע פערפסליכטעט, אונד
וואָס וויר מצות איבען, איזט נור איינע אַבצאָהלונג, וויר קענען דאָהער קיינען
לאָהן פארדערן, דאָ וויר שאָן פאָרהייגן בעצאָהלט זינד — אבער דיעזעס איזט
נור דעניעניגען, דען דאָס לעבען ווערטפאָלל איזט, ווער זיין לעבען אונד
זיינעס דאָזיין, ליעבט, אָבער פנחס האַטטע בעוויזענען, דאָסס ער בערייט איזט
זיין לעבען פיר השית"ב היענצוגעבען, דען אין גרעסטען לעבענסגעטאָהר בעטאָנד
ער זיך אַלס ער זמרי בן סלוא ערשלאָג דעסהאַלב קאָנן פיר איהם דאָס לעבען אַלס
בעלאָהנונג נישט געאַכטעט ווערדען, עס געביהרט איהם דאָהער איין לאָהן פיר
זיינע העלדעגטאָט.

ברכת תורה

ברגשי אהבה ועוז ידידות אביע תודתי וברכתי לאהובי חביבי איש חמודות
דינ"ט מאז היה סכור הרבני הגעלה בתורתו ויראתו הקודמת החו"ם
מורג חריץ זך הרעיון איש אשכולות שמו נודע בשערים רודף צדקה וחסד
וכו' כש"ת מוה"ר אהרן ווייס שליט"א אבן יקר בעיר ברעסלוי (דייטשלאַנד)
יצ"ו אשר גרבה רוחו אותו להשיע מטובו ומברכתו אשר ברכו ה' סך מסוים
לחזק מגד ירחים המחודשי קח נא אחובי ברכתי אשר הובאת לך יברך ה'
חילך ויתרומם קרנך בכבוד על מדות סגיי ההצלחה וחכות מעשיך הטובים
תגן בערך שלא תמוש התורה מפי וערך חו"ז דשנים ורעננים יהיה כעתירת
נפש אוהבך המכבדך ומקירך בכל הגיון הכבוד.

מקריב ולב עמוק אביע ברכת מזל-טבא לכבוד הרוחג המפורסם וכו'
 כש"ת מוהר' צבי קינסטליכער שליט"א אבד"ק הערמאנשטאדט יצ"ו לגשווי בנו
 האברך המושלם בכל המעלות ומדות טובות חורב חריץ ושגון צנא מלא ספרא
 וכו' מו"ה אהרן קינסטליכער נ"י עם בת הרבני הנגיד המפורסם בשתיים
 בתורה ויראת שמים ביתו פתוח לרוחה רודף צדקה וחסד וכו' כש"ת מו"ה
 ר' בנציון צאהלער שליט"א איתן מושבו בעיר סיגעט יצ"ו יה"ר שווגר
 יעלה יפה לטובה ולכרבה ויתרומם קרנו למעלה ראש על במתי ההצלחה ע"פ
 רוח התורה והמסורה.

העורך

מעמקי לבבינו, אנו מביעים ברכתנו, ברכת מזל-טוב גשם כל בחירי
 ישיבתינו לכבוד חברינו הב' החתן תמים למעלות ומדות נשגבות תורה ויראה
 יחד משולבות, כש"ת מו"ה חנני' יו"ט ליפא גייסט נ"י אשר הי' גדולת
 בישיבתינו הרמה ועבור עבודתו באמונה ובמישרים יתברך מיוצאי כל יצירי
 בברכה וחיים טובים לקשרו קשר החיתן עם בת הרבני המרומם וכו' מו"ה
 נחמי' ור"ב נ"י גבר הגה"ק מהר"צ זצ"ל ממארגערעטן יע"א — יה"ר שיהא
 קשרו קשרי של קיימים לבנות בית נאמן בישראל כחך אושר ועו"ר נאות
 נפשו ונפש ידידיו המברכים אותו.

הק' יצחק צבי ראזענבערג הק' אברהם יוסף חנוך קליינמאן הק' משה ווייסמאן
 גבאי ראשון דח"ב גבאי ראשון דח"ב גבאי ראשון דח"ב

גם אנחנו בין המברכים את הב' החתן הנ"ל
 הק' אהרן איזראעל הק' משה כהנא
 גבאי שני דח"ב גבאי שני דח"ב

הנני אברך במו"ט את כבוד הורי ויקריני לחתונת כסף ד' יארין
 ימיהם ושנותיהם בטוב ובנעימים כברכת גבא.

שלמה מארמארנאש

מבארגא פרונד — הכתנורר כעת בגראטשטאדט

בבית מסחר ספרים אברהם יטעבסער אראדעא

יש להשיג כל מיני ספרים חדשים גם ישנים בכל המקצועות וגם שאר
 המינים השייכים למסחר הזה במחירים גמולים מאוד. ועלה בידי לקנות
 כעת ביבולתיקה שלמה עם אלף ספרים והגנו מופים והולך רשימה גדולה בכל
 הספרים הישנים.

הרשימה נשלחה לכל דורש כשיצרך במכתב עשרה לעי מרקאות (פאסט-
 מארקטע) מחוקת ספרים עתיקים יקרי המציאות מאוד.

הספר דרשות וות"ס אשר הופיע בהוצאותי ישנו עדיין במחפור
 מצומצם וכל הקודם זכה.

Adresse:

Librăria Abroham Schachler ORADEA.

הופיע הספר הנחמד פתחא זוטא ע"ה חלה מהה"ג מו"ה פנחס הורוויץ
 שליט"א דומ"ץ דפהקס ונחון מאוד מחירו Lei 40 להשיגו אצל
 Libr. Abroham Schachler ORADEA.

נמצא תח"י ספר תורה נאה ומהודרת כתיבה תמה כלילת יופי העומדת למכור לסבך צוק העתים והתלאות אשר מצאתי הספר נכתב ע"י סופר מומחה איש קדוש אשר ה' נזהר לסבול עצמו קודם כתיבת השם (ירושלמי ברכות פ"ה ה"א קסת הסופר סי' י' אות י"ח) ומאוד נאמן עדותו של הרב הגאון אב"ד פה בזה כי הוא יודע היטב מכל הנ"ל מחירו האחרון שנים ועשרים אלף לעי' מעות מזומן.

שלמה מייזעלס שר"ב ערדעסענושארץ

S. Meisels sakter Sangeorz-Padureni Jud. Odorheiu.

ספרים חדשים שהגיעו למערכת

ספר שו"ת מהר"ש חלק רביעי מהרב הגאון רשכב"ה וכו' כש"ת מהר"ש שמואל ענגעל שליט"א אבדק"ק ראדאמישלע המתגורר כעת בעיר קאשוו תצ"א להשיגו אצל חתנו הרה"ג מו"ה דוד האלפערן, עפ"י הכתבת:

Rabbiner D. Halpern KOSICE Malyuska 31 (Cseslovakei).

הופיע כעת לאור עולם ספר הנחמד והנעים גדול בכמות ובאיכות קרן לדוד על התורה חלק ראשון מכ"ק אדמו"ר הגאון הצדיק המפורסם וכו' וכו' מרן אליעזר דוד גר"ור זצ"ל אבדק"ק סאטמאר הרואה אומר ברכאי כי קרן אור פניו בדבריו דרושים נחמדים על סדר פרשיות התורה בלשון צח ומזוקק ע"ד דרוש ואגדה דברים המושכים את הלב למסור ויראת ה' וגם פשטים נעימים ונפלאים על מדרשי רז"ל נדפס על נייר יפה אף נעים ומחזק 274 עמודים להשיגו אחר שלוח מעות או ע"י נאכנאהמע עפ"י הכתבת:

Rabin J. Grünwald SATU-MARE Romania

כנסת ישראל על פירקי אבות

פרק עשרי סאטא גדול ביאורים ודרושים נחמדים על כל משנה ומשנה כמעט ספר בפני עצמה וכבר יצא להרב המחבר מנחם בחלקים הראשונים ודרושים נחמדים בחבורי המדרש רב למלאכתם מלאכת הקודש חברי הרב המעלה הדרוש המסאור מנה ישראל גאלדמאן בעיר גראסווארדיין רחוב סאגונא 10.

גם הוציא לאור המחבר נ"י דרשות על סעודי השנה וכל מאורעות תחיים גשון, אשכנזי שני חלקים.

ספר יסוד יוסף מהר"ג החסיד המקובל מהר"י יוסף מדובנא זצ"ל רבו של בעהמ"ח ס' קב הישר תוכו רצוף תוכחת מישרים והנהגות קדושות לקוטים מסערי הקדמונים אשר על דברי מומר מוסדים ואותן אשר היו עד הגה בדמוס כבר סמו חסר ואצט"י נדפסו מחדש על נייר יפה ומהודר מחירו שמונים לעי' מכורך מאה לעי' להשיגו אצל המו"ל עפ"י הכתבת

Wider Juda Sighet str. Aorara 5. (Romania).

מגד ירחים

קובצים שלמים משנת תרפ"ו — פ"ו — פ"ח — פ"ט נמצאים בבית המערכת החסץ בהם יפנה אל המערכת ואשר להשיגו גם בחלקי ספרים.